ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 39/01/4102
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ
4102 ވަނަ އަހަރުގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ 8 ވަނަ ޖަލްސާ
12 ނޮ ވެމްބަރ 4102
(އަންގާރަ ދުވަސް)
ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 90:99
ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 31:10

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދު)
1. ދުޢާ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال رحمن ال رحيم، الحمد هل وال صالة وال سالم على رسول هلا وعلى آله وصحبه ومن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
މި ވަގުތު ޖަލްސާ އަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 46 ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
3. ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިޢުލާނު ކުރުމާއި ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 3.
-3.1 އެޖެންޑާ ނަންބަރު އޖ.8/3/2114/
-3.2 ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން. ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު 34/18/2114 އިން 33/18/2114 އަށް ދެ ޖަލްސާގެ ޔައުމިއްޔާ.
އެއީ، 2114 ވަނަ އަހަރުގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ 3 ވަނަ ޖަލްސާ އާއި 4 ވަނަ ޖަލްސާގެ ޔައުމިއްޔާ. މި ޔައުމިއްޔާތައް
މަޖިލީހުގެ ވެބްސައިޓުގައި ޝާއިޢުކުރުމަށްފަހު އެއްވެސް މެންބަރަކު އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅުއްވާފައިނުވާތީ، ގަވާއިދުގައިވާ
ގޮތުގެ މަތީން މި ޔައުމިއްޔާތަކަކީ މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތުން ޤަބޫލުކުރާ ޔައުމިއްޔާތަކެއް ކަމުގައި ނިންމައިފިން.
4. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 4. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.
1

-4.1 މިއަދުގެ ކޮމިޓީތަކުގެ ބައްދަލުވުންތައް ބޭއްވުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތް. 0331ގައި ޢާއްމު ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި
3.
5. މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 3، މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން.
-3.1 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 06 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން 2113 ވަނަ
އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله ޖިހާދު
ހުށަހެޅުއްވުން. މި ފުރުޞަތުގައި މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله ޖިހާދަށް
މަރުޙަބާދަންނަވައި ޝުކުރުދަންނަވަން. 2113 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވުމަށް މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله ޖިހާދަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން. އަދި މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، ހުއްދަކުރާ ގޮތުގެ މަތީން އިށީނދެވަޑައިގެން މި
ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންކުރެއްވުމަށް ވެސް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ ޢަބްދުاله ޖިހާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި މާތްاله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަށް ޙަމްދާއި ޝުކުރުކުރަން. އަދި އެންމެހައި
މީސްތަކުންނަށް ރަޙްމަތެއް ކަމުގައި ފޮނުއްވި އަދި ވަސީލަތްތަތައް ހެޔޮ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރުމުގެ އެންމެ މަތިވެރި
ނަމޫނާ މުޅި އިންސާނިއްޔަތަށް ދެއްކެވި މާތް ސާހިބާ، މުޙައްމަދުގެފާނަށް ޞަލަވާތާއި ސަލާމްލެއްވުން އެދި ދުޢާކުރަން.
މި ދުޢާގައި އެކަލޭގެފާނުގެ ޢާލު އަޞްޙާބުން ޝާމިލުކުރަން. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ال سالم عليكم ورحمة هلا وبركاته. 2113 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓް
ބަޔާން ފެށުމުގެ ކުރިން 18 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އިންތިޚާބުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި ތިޔަ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. އަދި ނިމިދިޔަ 11 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކޮށްދެއްވި ބުރަ މަސައްކަތްތަކަށް ވެސް ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު
ޝުކުރުދަންނަވަން. ދެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލަނީ 2113 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ބަޔާން. މި
ފުރުޞަތުގައި މި ބަޖެޓަކީ ރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމަށް 31 އަހަރު ފުރޭ އަހަރުގެ ބަޖެޓުކަން ވެސް ފާހަގަކޮށްލަން.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. 2113 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ތައްޔާރުކޮށްފައި ވާނީ މި
2

ސަރުކާރުގެ ވަޢުދުތައް ފުއްދުމަށާއި ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދީ އަދި ރައްޔިތުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރުމަށް
އިސްކަމެއް ދީގެން. އަދި ލިބޭ އާމްދަނީން ޚަރަދުތައް ހަމަޖެއްސުމަށް ސަމާލުކަމެއް ދެވިގެން. މިގޮތުން، ދައުލަތަށް ލިބޭ
އާމްދަނީގެ ތެރެއިން ރިކަރަންޓު ޚަރަދާއި އޮފީސްތަކުގެ ޢާއްމު ބަޖެޓްގެ ޚަރަދުތައް ވެސް ހަމަޖެއްސިފައިވާނެ. އަދި
މީގެއިތުރުން ސަރުކާރުގެ މެނިފެސްޓޯގައިވާ ފަދައިން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފެސިޓް ކުޑަކޮށް، މެދުރާސްތާގައި އަރަނި
ބަޖެޓަކަށް ހެދުމަށް. އަދި ހަމައެއާއިއެކު، މި ބަޖެޓުގައި ތަޢުލީމާއި ޞިއްޙީ ދާއިރާ އިން އިތުރު ކުރިއެރުން ހޯދައި
ރައްޔިތުންނަށް ދެވޭނެ ޚިދުމަތްތައް ފުޅާކޮށް، ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކޮށްދިނުމަށާއި ޒުވާނުންގެ ކުރިއެރުމަށް
ޚާއްޞަ ސަމާލުކަމެއްދެވިފައި ވާނެ. އަދި ބައިނަލްއަޤްވާމީ މާލީ އިދާރާތަކާއި ބޭރުގެ އިންވެސްޓަރުންގެ އިތުބާރު
ބޮޑުވާނެ ގޮތަކަށް ދައުލަތުގެ ހިންގުން ބައްޓަންކުރުމަށް އެހީތެރިވެދޭނެ ބަޖެޓެއް ކަމުގައި ވެސް މި ބަޖެޓް ވެގެންދާނެ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ފުރުޞަތުގައި ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތާއި ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތާ ގުޅޭ ގޮތުން
އެއްޗެއް ދަންނަވާލުމަކީ މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. މިގޮތުން އިންޓަރނޭޝަނަލް މަނިޓަރީ ފަންޑު
(އައި.އެމް.އެފް) އިން މި އަހަރު އޮކްޓޯބަރ މަހުގައި ނެރެފައިވާ ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދާ ގުޅޭ ތަޞައްވުރަށް ބަލާއިރު،
2111 އާއި 2112އާ ދެމެދު ދުނިޔެ އަށް ކުރިމަތިވި ގްލޯބަލް ފައިނޭންޝަލް ކްރައިސަސް އަދި ޔޫރަޕްގެ ގިނަ
ޤައުމުތަކަށް ކުރިމަތިވި ޑެތް ކްރައިސިސް އަށް ފަހު، 2113 ވަނަ އަހަރު ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އަންނަން ފެށި
ކުރިއެރުން 2114 އަދި 2113 ވަނަ އަހަރުގައި ވެސް ފެންނާނެ. މިގޮތުން 2114 ވަނަ އަހަރު 3.3%؛ އަދި 2113
ވަނަ އަހަރު 3.8% އިން ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. 2114 ވަނަ އަހަރު މިހާތަނަށް ލިބިފައިވާ ތަފާސްހިސާބުތަކަށް ބަލާއިރު، މި އަހަރު ރާއްޖޭގެ
އިޤްތިޞާދީ ދުވެލި ހުންނާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވެނީ 8.3%ގައި. އަދި 2113 ވަނަ އަހަރުގައި ރާއްޖޭގެ
އިޤްތިޞާދު 11.3% އިން ކުރިއަރާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. 2113 ވަނަ އަހަރު އިޤްތިޞާދީ ދުވެލި ކުރިއެރުމުގައި
އެންމެ ބޮޑު ހިއްސާއެއް ކުރާނެ ދާއިރާތަކަކީ، ފަތުރުވެރިކަމާއި މުވާސަލާތުގެ ދާއިރާ، އަދި ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގެ ދާއިރާ.
މިގޮތުން 2113 ވަނަ އަހަރު ފަތުރުވެރިކަމުގެ ދާއިރާ އިން 8% އިން ކުރިއަރާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. އަދި ރާއްޖެ އަށް
ޒިޔާރަތްކުރާ ފަތުރުވެރިންގެ އަދަދު 2113 ގައި 1.4% މިލިއަނަށް އަރާނެ ކަމަށް ބެލެވޭ. މީގެއިތުރުން ރާއްޖޭގެ
އިންފްލޭޝަން ނުވަތަ ޚިދުމަތާއި ތަކެތީގެ އަގު އުފުލެމުންދާ މިންވަރު މި ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ހިފެހެއްޓިފަ. މިގޮތުން،
މި އަހަރު ސެޕްޓެމްބަރު މަހު އިންފްލޭޝަން ރޭޓު ވަނީ 1.4%ގައި. އަދި ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކުރަމުން މި ގެންދަނީ
އިންފްލޭޝަންގެ މިންވަރު މަތިވިޔަނުދީ ހިފެހެއްޓުމަށް. ރާއްޖޭގެ ބެލެންސް އޮފް ޕޭމަންޓްސްގެ ހިސާބުތަކަށް ބަލާއިރު،
2114 ވަނަ އަހަރު ބެލެންސް އޮފް ޕޭމަންޓްސް ކަރަންޓް އެކައުންޓުގެ ދަރަނި 201 މިލިއަން ޑޮލަރަށް އަރާނެ ކަމަށް
ލަފާކުރެވޭ. މިއީ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން 11%. އަދި 2113 ވަނަ އަހަރު މި އަދަދު 213 މިލިއަން ޑޮލަރަށް ދަށްވާނެ
ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. މިއީ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން 2114 .6% ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް ރަސްމީ ރިޒާވް ގޮތުގައި 443
3

މިލިއަން ޑޮލަރު ހުންނާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. އަދި 2113 ވަނަ އަހަރު ރަސްމީ ރިޒާވްގެ ގޮތުގައި 461 މިލިއަން
ޑޮލަރަށް އިތުރުވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. މި ދެންނެވުނު އިޤްތިޞާދީ މިންގަ ނޑުތަކަށް ބަލާއިރު ރާއްޖެ މި ދަނީ
ކުރިއެރުންތަކެއް ހާސިލުކުރަމުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލަނީ 2113 ވަނަ އަހަރު
ދައުލަތަށް ލިބުނު އާމްދަނީ އާއި ހިނގި ޚަރަދުގެ ޚުލާސާ ހިސާބު. އަދި 2114 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ އެންމެ
ފަހުގެ އަންދާޒާ. 2113 ވަނަ އަހަރު ހޭދަވި ޖުމްލަ އަދަދަކީ، 13.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އަދި ލިބުނު ޖުމްލަ އާމްދަނީ
އަކީ، 11.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ. 2113 ވަނަ އަހަރު ލިބުނު އާމްދަނީ އެ އަހަރު ހިނގި ޚަރަދަށް ވުރެ މަދުވުމުން،
މިހާރު އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވެނީ 14.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ. 2114 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓް
ފާސްކުރިއިރު ޑެފިސިޓްވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވެނީ 1.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ނަމަވެސް، މިހާރު ހިސާބުތަކުން ދައްކާ
ގޮތުގައި އަހަރު ނިމޭއިރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ހުންނާނީ 1.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ. 2114 ވަނަ އަހަރު
ފާސްކުރެވުނު ބަޖެޓުގައިވާ ޑެފެސިޓަށް ވުރެ، މިހާރު އަންދާޒާކުރާ ޑެފިސިޓް އިތުރުވާ މައިގަ ނޑު ސަބަބަކީ، މި އަހަރު
ބަޖެޓާ އެކު އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ސަރުކާރުން ހުށަހެޅުއްވި ކަންތައްތައް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރެއްވީ
ބަދަލުތަކާ އެކު ކަމަށް ވާތީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ދެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލަނީ 2113
ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް. 2113 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް މުޅި ޖުމްލަ އަދަދަކީ، 24
ބިލިއަން 341 މިލިއަން 016 ހާސް 12 ރުފިޔާ. 2113 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގައި ރިކަރަންޓް ޚަރަދުގެ
ގޮތުގައި ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައި ވާނީ 13.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ މުޅި ބަޖެޓުގެ 63%. މުޅި ޖުމްލަ
ބަޖެޓުގެ 26% ޚަރަދުކުރެވޭނީ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ އާއި އިނާޔަތްތަކަށް. އަދި ސޯޝަލް ސެކިއުރިޓީ އާއި ވެލްފެއަރ
އަށް 13% އާއި އޮފީސް ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ޚިދުމަތުގެ ޚަރަދަށް 8% ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. 2113 ވަނަ
އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގެ 33% ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައި ވަނީ ކެޕިޓަލް ޚަރަދަށް. ކެޕިޓަލް ޚަރަދުގެ ތަފްސީލަށް
ބަލާއިރު، އެންމެ ބޮޑު ބައެއް ހިއްސާކުރަނީ ޕަބްލިކު ސެކްޓަރ އިންވެސްޓުމަންޓު ޕްރޮގްރާމް، ނުވަތަ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ
މަޝްރޫޢުތަކާއި ލޯނު އަނބުރާ ދެއްކުމަށް ކުރާ ޚަރަދު. 2113 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ ޖުމްލަ އާމްދަނީ އާއި ހިލޭ
އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވެނީ 21.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މީގެތެރޭގައި ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް
ލަފާކުރާ 13 ބިލިއަން ރުފިޔާ އާއި ޓެކްސް ނޫން ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ 6.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ، އަދި ހިލޭ
އެހީގެ ގޮތު ގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ 1.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނޭ. މިދެންނެވުނު 21.3 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ތެރޭގައި
އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ކަންތައްތަކުން ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ 3.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ވެސް ހިމެނިފައިވާނެ.
މިގޮތުން އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ފިޔަވަޅުތަކަކީ 2113 ވަނަ އަހަރު ޖުލައި މަހުން ފެށިގެން އިމްޕޯޓު ޑިއުޓީގެ
ބައެއް ރޭޓުތައް ރިވައިސްކުރުން. 2. ގްރީން ޓެކްސްއެއް ތަޢާރުފުކުރުން، 3. ސްޕެޝަލް އިކޮނޮމިކު ޒޯންތަކަށް އަންނަ
އިންވެސްޓުމަންޓުތަކުން އިކުއި ޒިޝަން ފީއެއް ނެގުން. 4. ބިންވެރިކުރުމުގެ ޕްރޮގްރާމު ހިންގައިގެން އާމްދަނީ ހޯދުން.
4

3. ޓޫރިސްޓު ރިސޯޓުގެ ގޮތުގައި ތަރައްޤީކުރުމަށް 11 ރަށެއް ކުއްޔަށް ދިނުން. އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ހުށަހެޅޭ މި
ފިޔަވަޅުތަކާ އެކު 2113 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓަކީ 1.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ ޖީ.ޑީޕީގެ
ނިސްބަތުން 2.3%. މި ޑެފިސިޓު ފައިނޭންސްކުރުމަށް ހަމަޖެހިފައި ވަނީ ބޭރުގެ ފަރާތްތަކުން ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ
1.1 ބިލިއަން ރުފިޔާއިންނާއި ޑޮމެސްޓިކު ފައިނޭންސްގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ 223 މިލިއަން ރުފިޔާ އިން.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވާލަނީ 2113 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ
މައިގަ ނޑު އިޖްތިމާޢީ އަދި އިޤްތިޞާދީ ޕްރޮގްރާމުތަކުގެ މަޢުލޫމާތު. 2113 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓުގައި ތަޢުލީމީ ދާއިރާ އަށް 2.0 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވާނެ. މިއީ 2114 ވަނަ އަހަރު ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް
މިހާރު ލަފާކުރާ އަދަދަށް ވުރެ 32% އިތުރު އަދަދެއް. 2113 ވަނަ އަހަރަށް ތަޢުލީމީ ދާއިރާ އިން ކުރުމަށް ރޭވިފައިވާ
ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ސްކޮލަރޝިޕާއި ލޯނު ފަންޑުން ލިބިދޭ ފުރުޞަތުތައް އިތުރުކުރުމަށާ އަދި ޒުވާނުންނަށް
ބޭނުންވާ އެކިއެކި ތަމްރީނުތައް ދިނުމުގެ ގޮތުން އެކުލަވައިލެވިފައިވާ ހުނަރު ޕްރޮގްރާމަށާއި ޕްރީސްކޫލުތައް ހިންގުމަށް
ދެވޭ އެހީދިނުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާނެ. އަދި އަލަށް އެކުލަވައިލެވިފައިވާ ތަޢުލީމީ މަންހަޖު ތަންފީޛުކުރުމަށް
ހިނގާނެ ޚަރަދު ވެސް ހިމެނިފައިވާނެ. ރާއްޖޭގެ ޞި އްޙީ ދާއިރާ މިހާރަށް ވުރެ އިތުރަށް ތަރައްޤީކޮށް، ފެންވަރު
ރަނގަޅު ޚިދުމަތްތަކެއް ރައްޔިތުންނަށް ފަސޭހައިން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި 2113 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުގައި މި ދާއިރާ
އަށް 2.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވާނެ. މިއީ 2114 ވަނަ އަހަރު މި ދާއިރާ އަށް ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް މިހާރު
ލަފާކުރާ އަދަދަށް ވުރެ 21% އިތުރު އަދަދެއް. ނެޝަނަލް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އެޖެންސީ (އެންސްޕާ) މެދުވެރިކޮށް
ރައްޔިތުންނަށް ދެވޭ ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަނާއި ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ކުރާ ޚަރަދުތަކަށް 2113 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓުގައި 3.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނިފައިވާނެ. މީގެތެރޭގައި މައިގަ ނޑު ގޮތެއްގައި ހިމެނެނީ، އުމުރުން ދުވަސްވީ
މީހުންނަށް ދެވޭ 3111 ރުފިޔާގެ އިނާޔަތުގައި 1 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ހުސްނުވާ އާސަންދައިގެ ޚިދުމަތްދިނުމަށް 131
މިލިއަން ރުފިޔާ، ކަރަންޓު ސަބްސިޑީ އަށް 318 ރުފިޔާ، ކާޑުގެ ސަބްސިޑީ އަށް 186 މިލިއަން ރުފިޔާ، ފެނުގެ
ސަބްސިޑީ އަށް 48 މިލިއަން ރުފިޔާ، ޚާއްޞަ އެހީ އަށް ބޭނުންވާ ޕްރޮގްރާމުތަކަށް ދެވޭ އެހީ އަށް 120 މިލިއަން
ރުފިޔާ. އަދި އެކަނިވެރި މައިންނަށް ދެވޭ އެހީ އަށް 81 މިލިއަން ރުފިޔާ. މީގެއިތުރުން މަސްވެރިކަމާއި
ދަ ނޑުވެރިކަމުގެ ދާއިރާ އަށް 01 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނިފައިވާނެ. އަދި ކުދި އަދި މެދުފަންތީގެ ވިޔަފާރި އަށް މާލީ
އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދީ، އެ ވިޔާފާރިތައް ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތްތަކަށް 31 މިލިއަން ރުފިޔާ ވެސް ހިމެނިފައިވާނެ.
މީގެއިތުރުން ގެދޮރުވެރިކުރުމުގެ ގޮތުން ދެވޭ އެހީތެރިކަމަށް 41 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނިފައިވާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޒުވާނުން ކުރިއެރުމަކީ މި ސަރުކާރުގެ އެންމެ މުހިއްމު އެއް ވަޢުދު ކަމަށް ވުމާއެކު، 2113 ވަނަ
އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ޒުވާނުންނަށް އަމާޒުކޮށްގެން ގިނަ ޕްރޮގްރާމުތަކެއް ހިންގުމަށް 311 މިލިއަން ރުފިޔާ
ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާނެ. މިއީ 2114 ވަނަ އަހަރު މި ދާއިރާ އަށް ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް މިހާރު ލަފާކުރާ އަދަދަށް ވުރެ 31%
5

އިތުރު އަދަދެއް. ޒުވާނުންނަށް އަމާޒުކޮށްގެން ހިންގޭ ޕްރޮގްރާމުތައް މެދުވެރިކޮށް ޒުވާނުންނަށް އެކިއެކި ފަންނުތަކާއި
ޓެކްނޮލޮޖީ ރޮނގުތައް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް މަގުފަހިކޮށްދެވޭނެ. އަދި މި ކަންކަމުގެ ސަބަބުން ޤައުމުގެ ތަރައްޤީ އަށް
ޒުވާނުންގެ ހިއްސާ އިތުރުވެގެންދާނެ. 2113 ވަނަ އަހަރަކީ ރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމަށް 31 އަހަރު ފުރޭ އަހަރު ކަމަށް
ވާތީ، މި މުނާސަބަތު ކުލަގަދަކޮށް ފާހަގަކުރުމަށް ޚާއްޞަ ޕްރޮގްރާމުތަކެއް މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާނެ. 2113 ވަނަ
އަހަރަށް ލަފާކުރާ މި ބަޖެޓުގައި ސީދާ އަތޮޅުތަކަށް ކުރާ ޚަރަދަށް ގާތްގަ ނޑަކަށް 8 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނިފައިވާނެ.
މީގެއިތުރުން ވެސް ދައުލަތުގެ އެކިއެކި މުއައްސަސާތަކުން ނުސީދާ ގޮތުން ވެސް އަތޮޅުތަކަށް ފައިދާވާ ގޮތަށް ގިނަ
މަޝްރޫޢުތަކެއް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
2113 ވަނަ އަހަރު ޕަބްލިކު ސެކްޓަރ އިންވެސްޓުމަންޓު ޕްރޮގްރާމު (ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ) އެކުލަވައިލުމުގައި މައިގަ ނޑު
ގޮތެއްގައި ބަލައިލެވިފައި ވާނީ މިހާރު ކުރިއަށްގެންދާ މަޝްރޫޢުތަކަށް ނިންމުމަށާއި އަލަށް ފަށާ މަޝްރޫޢުތަކަށް؛
ރައްޔިތުންގެ ޢާއްމު ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރުމަށް ހިންގޭ މަޝްރޫޢުތަކަށް ހެދުމަށް. މީގެއިތުރުން އާބާދީ އާއި
ތަރައްޤީ އެއްފަސްކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުމުގެ ގޮތުން ބޮޑެތި ރަށްރަށުގައި ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމަށް
އިސްކަންދެވިފައިވާނެ. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ މަޝްރޫޢުތައް އެކުލަވައިލެވިފައި ވާނީ ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ކަމާ ބެހޭ އިދާރާތަކާ
މަޝްވަރާކުރެވިގެން. މިގޮތުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ތިޔަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ދެއްވެވި ޚިޔާލުފުޅުތަކަށް މި
ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. 2113 ވަނަ އަހަރު ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގެ މުޅި ޖުމުލަ ކަމުގައިވާ 24.3 ރުފިޔާގެ
ތެރެއިން ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ އަށް 6.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަ ނޑައެޅިފައިވާނެ. މީ މުޅި ބަޖެޓުގެ 26%. މީ 2114 ވަނަ
އަހަރު ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ އަށް ޚަރަދުވާނެ ކަމަށް މިހާރު ލަފާކުރާ އަދަދަށް ވުރެ ދެގުނަ ބޮޑު އަދަދެއް. 2113 ވަނަ
އަހަރު ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ތެރެއިން ސަރުކާރުގެ ޢާއްމު ބަޖެޓުން ޚަރަދުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައި ވަނީ 2.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ.
އަދި ބޭރުގެ ލޯނު އެހީ ގެ ގޮތުގައި ލިބޭ 2 ބިލިއަން ރުފިޔާ އާއި ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ބެލެވޭ 1.3
ބިލިއަން ރުފިޔާ ވެސް ހިމެނޭ. 2113 ވަނަ އަހަރު ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ދަށުން ބޮޑެތި އަދި މުހިއްމު މަޝްރޫޢުތަކެއް
ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ. މީގެތެރޭގައި އިބްރާހީމް ނާޞިރު އިންޓަނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓު ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަޝްރޫޢު، މާލެ
އާއި ހުޅުމާލެއާ ދެމެދު އެޅުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ބްރިޖުގެ މަޝްރޫޢު. އަދި އައި.ޖީ.އެމް.އެޗް ރިނޮވޭޓުކުރުމަށް ފެށިފައިވާ
މަސައްކަތް ވެސް ފާހަގަކޮށްލަން. މީގެއިތުރުން 66 ރަށެއްގައި ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ޤާއިމުކުރުމަށް 646 މިލިއަން ރުފިޔާ
ޚަރަދުކުރެވޭނެ. 22 ރަށެއްގައި ގޮނޑުދޮށްތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމަށް، 331 މިލިއަން ރުފިޔާ
ބަޖެޓުކުރެވިފާނެ. އަދި ކުނި މެނޭޖުކުރުން ހަރުދަނާކުރުމުގެ މަސައްކަތް 113 ރަށެއްގައި ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް
ހަމަޖެހިފައިވާނެ. ރާއްޖެ އަށް އެތެރެކުރެވޭ ތެލުގެ ބާވަތްތައް މަދުކުރުމަށް ޓަކައި ކުރެވޭ މަސައްކަތްތަކުގެ ދަށުން،
މީހުން ދިރިއުޅޭ ހުރިހާ ރަށަކަށް އަމާޒުކޮށްގެން ހިންގާ ޢިޔާދަކުރަނިވި ހަކަތައިގެ މަޝްރޫޢުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް މި
އަންނަ އަހަރު ފެށުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާނެ. ޢިއް ޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. 2113 ވަނަ
6

އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގައި އަލަން ފަށާ 23 ބަނދަރުގެ މަޝްރޫޢާއި މިހާރު ހިނގަމުންދާ 38 ބަނދަރުގެ
މަޝްރޫޢަށް 406 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާނެ. ހަމައެއާއިއެކު ބޯހިޔާވަހިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން ހިންގޭ
މަޝްރޫޢުތަކަށް 103 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާނެ. މީގެތެރޭގައި ހުޅުމާލެ އާއި ދެކުނުގެ އަތޮޅުތަކުގައި އެޅުމަށް
ހަމަޖެހިފައިވާ 1083 ހައުސިންގ ޔުނިޓާއި ހއ. އަދި ހދ. އަތޮޅުގައި އިމާރާތްކުރެވޭ 611 ހައުސިންގ ޔުނިޓު ވެސް
ހިމެނޭ. ޓާޝަރީ ފެންވަރުގެ ތިން ހޮސްޕިޓަލު ތަރައްޤީކުރުމަށާއި އަތޮޅު ހޮސްޕިޓަލްތަކާއި ޞިއްޙީ މަރުކަޒުތަކުގެ
އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ހަރުދަނާކުރުމަށް 32 މަޝްރޫޢު ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ. މީގެއިތުރުން މާލޭގެ ފަސް ސްކޫލެއްގައި އާ
އިމާރާތް އެޅުމާއި އަތޮޅުތަކުގެ ސްކޫލުތަކުގެ ޖާގައިގެ ދަތިކަން ޙައްލުކުރުމުގެ ގޮތުން އިތުރު ކްލާސްރޫމް
އިމާރާތްކުރުމުގެ 11 މަޝްރޫޢެއް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ. އަދި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުންނާއި ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީގެ ދަށުން 33
ރަށެއްގައި މިސްކިތް އިމާރާތްކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ. މާލޭގެ މަގުތަކުގައި ފެންބޮޑުވުމުގެ މައްސަލަ
އަށް ޙައްލެއް ހޯދައި މަގުތަކުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުމަށް މަސައްކަތެއް 2113 ވަނަ އަހަރު ކުރެވޭނެ. އަދި
މީގެއިތުރުން ރާއްޖޭގެ އެކި އަތޮޅުތަކުގައި މަގުތައް ހެދުމުގެ 13 މަޝްރޫޢެއް މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާނެ. ޒުވާނުންގެ
ކުޅިވަރާއި މުނިފޫހިފިލުވުމުގެ ހަރަކާތްތައް ހިންގުމަށް މަގުފަހިކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކަށް ކުޅިވަރާ
ބެހޭ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ހެދުމަށް 116 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާނެ. އަދި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި ނެތް
ނަމަވެސް ޕަބްލިކު ޕްރައިވެޓް ޕާޓްނަރޝިޕްގެ އުސޫލުންނާއި ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކާއި ސަރުކާރު ހިއްސާވާ
ކުންފުނިތައް މެދުވެރިކޮށް ބައެއް މަޝްރޫޢުތައް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ. ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ޕަބްލިކު ސެކްޓަރ
އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގްރާމުތަކުގެ ސަބަބުން ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދީ އަދި އިޖްތިމާޢީ ތަރައްޤީ އަށް ބޭނުންވާ މުހިއްމު
އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ އާއި އެހެނިހެން ވަސީލަތްތައް ތަރައްޤީކޮށް، ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ފުޅާކުރުމަށް މަގުފަހިވެ،
ރައްޔިތުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުވެގެންދާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. މި
ފުރުޞަތުގައި ރާއްޖެ އަށް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުންނާއި މާލީ ގޮތުން ކުރިމަތިވެފައިވާ ގޮންޖެހުންތަކާ މެދު އެއްޗެއް
ދަންނަވާލުމަކީ މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އިޤްތިޞާދީ ކުރިއެރުންތަކެއް ރާއްޖެ އިން
ހާސިލުކުރަމުންދިޔަ ކަމުގައި ވިޔަސް، ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަކީ ނާޒުކު އިޤްތިޞާދެއް. އަދި ރާއްޖޭގެ މާލީ ހާލަތު މި
ވަގުތު އޮތީ އެންމެ އެކަށީގެންވާ ހާލަތެއްގައެއް ނޫން. މީގެ މައިގަ ނޑު ސަބަބަކީ، ފާއިތުވެދިޔަ އަހަރުތަކުގައި ދައުލަތަށް
ލިބެމުންދިޔަ އާމްދަނީ އަށް ވުރެ ޚަރަދުތައް އިތުރުވަމުންދިއުމުގެ ސަބަބުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް އަހަރުން
އަހަރަށް އިތުރުވެ، ދައުލަތުގެ ދަރަނި އިތުރުވެގެންދިއުން. މިގޮތުން 2114 ވަނަ އަހަރު ނިމޭއިރު ދައުލަތުގެ ދަރަނި
31 ބިލިއަން ފުރިޔާ އަށް އަރާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. މިއީ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން 61%. މިގޮތަށް ކޮންމެ އަހަރަކު
ޑެފިސިޓް އިތުރުވަމުންދިއުމުގެ ސަބަބުންނާއި ރާއްޖެ އިން ބޭރުކުރެވޭ ބޭރުފައިސާގެ ސަބަބުން، ބެލެންސް އޮފް
ޕޭމަންޓަށާއި ބޭރުފައިސާގެ ރަސްމީ ޒިރާވަށް ވަނީ ނޭދެވޭ އަސަރުތަކެއް ކޮށްފަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރާއްޖޭގެ މާލީ
7

ހާލަތު އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތްހަމަޖެހޭ ހިސާބަކަށް ނުގެންދެވިގެން މި އުޅެނީ ވަރަށް ގިނަ ސަބަބުތަކާ ހެދި. މިގޮތުން
ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންނަށް ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދާއި ސަބްސިޑީ އާއި ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަނަށް ކުރާ ޚަރަދު މި
ފާއިތުވެދިޔަ އަހަރުތަކުގައި މި ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް އިތުރުވެފަ. މި ހިނގާ 2114 ވަނަ އަހަރު ވެސް މުވައްޒަފުންނަށް
ކުރާ ހޭދަ 3.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަށް އަރާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. އަދި މި އަހަރު ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަނާއި ސަބްސިޑީ
އަށް ކުރާ ޚަރަދު 3.2 ބިލިއަނަށް އަރާނެ ކަމަށް، އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ. މިހެންކަމުން، ދައުލަތުގެ ޖުމުލަ
އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ކޮންމެ 111 ރުފިޔާއަކުން 41 ރުފިޔާ ޚަރަދުވަނީ މުވައްޒަފުންގެ ޚަރަދަށް. އަދި 22 ރުފިޔާ
ޚަރަދުވަނީ ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަނާއި ސަބްސިޑީގެ ޚަރަދަށް. މިއަދު ވެސް ދައުލަތުގެ ކޭޝްފްލޯ މެނޭޖުކުރުމާއި ބަޖެޓް
ފައިނޭންސްކުރުމުގައި މި ދަނީ ބޮޑެތި ދަތިތަކާ ކުރިމަތިލަމުން. އަދި ބަޖެޓް ފައިނޭންސްކުރުމަށް ބަޖެޓް ސަޕޯޓް ލޯނު
ހޯދުމަށް ފަހަކަށްއައިސް މި ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ދަތިވެފަ. މައިގަ ނޑު ގޮތެއްގައި ބަޖެޓް ފައިނޭންސްކުރަމުން މި ދަނީ
ޓްރެޜަރީ ބިލްސް ވިއްކައިގެންނާއި ޓްރެޜަރީ ބިލު ރޯލްއޯވަރކޮށްގެން. މިހެން ފައިނޭންސްކުރަން މި ޖެހެނީ ބަޖެޓާ އެކު
ހުށަހެޅޭ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމުގެ ހުށަހެޅުންތައް ބަޖެޓާ އެކު ފާސްވެގެންނުދާތީ. މިގޮތަށް ފައިނޭންސްކުރުމުގެ ސަބަބުން
އިންޓްރެސްޓުގެ ގޮތުގައި ވަރަށް ބޮޑު ހޭދައެއް ކުރަންޖެހޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ދެންނެވި މާލީ މައްސަލަތައް
ޙައްލުކުރުމަށް ސަރުކާރުން މި ގެންދަނީ ގިނަގުނަ ފިޔަވަޅުތަކެއް އަޅަމުން. މިގޮތުން މަރުކަޒީ ބޭންކުން ފައިސާ
ނަގައިގެން ބަޖެޓް ފައިނޭންސްކުރުން މި އަހަރުގެ މެއި މަހުން ފެށިގެންވަނީ ހުއްޓާލެވިފަ. މީގެ ސަބަބުން އިންފްލޭޝަން
ރޭޓް ދަށްކުރެވި، އިންޓްރެސްޓު ރޭޓުގެ ގޮތުގައި މަރުކަޒީ ބޭންކަށް ދައްކަންޖެހޭ އަދަދު ވަނީ ކުޑަކުރެވިފަ.
ހަމައެހެންމެ، މުވައްޒަފުންނަށް ކުރާ ހޭދަ ކުޑަކުރުމުގެ ގޮތުން ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކަށް އިތުރަށް މުވައްޒަފުން
ނެގުމުގެ ބަދަލުގައި މިހާރު ތިބި މުވައްޒަފުންނަށް ވަޒީފާގައި ބޭނުންވާ އިތުރު ތަމްރީނާއި ހުނަރު ފޯރުކޮށްދިނުމަށް
މަގުފަހިކޮށްދީ، ފުރިހަމަ ގޮތުގައި މުވައްޒަފުން ބޭނުންކުރުމަށް ސަރުކާރުން ދަނީ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުން. އަދި
ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގައި ހުރި މުސާރައިގެ ތަފާތުތައް ދެނެގަތުމަށް މިހާރުވެސް ދަނީ މަސައްކަތްތައް ކުރެވެމުން.
ނަމަވެސް މިކަމަށް ދާއިމީ ޙައްލެއް ހޯދި، މުވައްޒަފުންނަށް ކުރާ ހޭދަ ކުޑަކުރެ ވިގެންދާނީ ދައުލަތުގެ މުސާރައިގެ
ސިޔާސަތުގެ ބިލު ފާސްވެގެން. މިކަމުގައި ތިޔަ ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ އެއްބާރުލުން ލިބޭނެކަން ޔަޤީން. ހަމައެއާއިއެކު
މިހާރު ޓާގެޓުކުރުމެއް ނެތި ދެމުންގެންދާ ކަރަންޓު ސަބްސިޑީގެ ސަބަބުން ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން
ބޮޑު ހޭދައެއް ކުރެވޭ. އަދި މި ޚަރަދު ދަނީ އަހަރުން އަހަރަށް އިތުރުވަމުން. މިހާރު މި ސަބްސިޑީ ދެވޭ ގޮތުން
ސަބްސިޑީގެ ފައިދާ ބޮޑަށް ކުރަމުންދަނީ މާލީ ތަނަވަސްކަން ހުރި މީހުންނަށް. އަދި މާލީ ފުދުންތެރިކަން ކުޑަ
ޢާއިލާތަކަށް ލިބެނީ ސަބްސިޑީ އަށް ދައުލަތުން ކުރާ ޚަރަދުގެ ނިސްބަތުން ކުޑަ މިންވަރެއް. މިގޮތަށް މި ސަބްސިޑީ
ދެމުންގެންދިއުމަކީ ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއްގައި ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އެހެންކަމުން، 2113 އަހަރުން ފެށިގެން ކަރަންޓު
ސަބްސިޑީ އަށް ހިނގާ ޚަރަދު ކުޑަކުރުމަށް ޓަކައި، މި ސަބްސިޑީ އަކީ ހަމައެކަނި ކޮންމެހެން ލިބެންޖެހޭ މީހުންނަށް
8

ދެވޭ ސަބްސިޑީއެއްގެ ގޮތުގައި ހެދުމަށް ސަރުކާރުން ދަނީ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުން. އަދި މި ބަދަލުގެ ސަބަބުން
ކަރަންޓު ސަބްސިޑީ އަށް ކުރާ ހޭދައިގެ ގާތްގަ ނޑަކަށް 41% ސަލާމަތްކުރެވޭނެ. އަދި އާސަންދަ އަށް ދައުލަތުން ކުރާ
ޚަރަދު ވެސް ވަނީ ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތަކަށް ބައްޓަންކުރަންޖެހިފަ. މިގޮތުން މި ޚަރަދު ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތަކަށް ކުރުމަށް
ޓަކައި ސަރުކާރުން ދަނީ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުން. މީގެއިތުރުން ކާޑުގެ ބާވަތްތައް އަގު ބޮޑުވިޔަނުދީ ހިފެހެއްޓުމަށް
ދޫކުރެވޭ ސަބްސިޑީ އަކީ ވެސް ޓާގެޓުކުރެވި ގެން ދެވޭ ސަބްސިޑީއަކަށް ހެދުމަށް ސަރުކާރުން މި ދަނީ މަސައްކަތްތައް
ކުރަމުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ޚަރަދުތައް ކުޑަކޮށް، ކުރެވޭ ޚަރަދުތަކަކީ ޒިންމާދާރުކަމާ އެކު
ކުރެވޭ ޚަރަދުތަކަކަށް ހެދުމަށް މި ދެންނެވުނު ފިޔަވަޅުތައް ސަރުކާރުން އަޅުއްވަމުންދިޔަ ކަމުގައި ވިޔަސް، 181
ރަށުގައި މީހުން ދިރިއުޅެމުންދާ ނަމަ، ދައުލަތުގެ ޚަރަދުތައް ކުޑަކުރުމަށް މި ކުރާ މަސައްކަތް ކާމިޔާބެއް ނުވާނެ.
ކުދިކުދި އާބާދީތަކަށް ހުރިހާ ވަސީލަތެއް ފޯރުކޮށްދޭން ސަރުކާރުން ބޭނުންވި ކަމުގައި ވިޔަސް، މިއީ ކުރުން ދަތި އަދި
އެހައި އަގު ބޮޑު ކަމެއް. ސަބަބަކީ، ދުނިޔޭގެ މުއްސަނދި ޤައުމުތަކާ އަޅާބަލާއިރު ވެސް ރާއްޖޭގައި ޚިދުމަތް
ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން ބޮލަކަށް ޖެހޭ ޚަރަދު ބޮޑުވުން. ވީމާ، އަވަސް ފުރުޞަތެއްގައި އާބާދީ އާއި ތަރައްޤީ
އެއްފަސްކުރުމުގެ ސިޔާސަތެއް އެކަށައަޅައި އެއަށް ޢަމަލީ ސިފައެއް ގެނައުން މުހިއްމު. މި ކަމުގައި ތިޔަ ޢިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުގެ އެހީތެރިކަމާއި އެއްބާރުލުން ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. ބޭނުންވާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ދެކެން. މިދެންނެވި ފިޔަވަޅުތަކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަޅަން ފަސޭހަ ފިޔަވަޅުތަކެއް ކަމުގައި ނުވި ނަމަވެސް، މިއީ
ސަރުކާރުން ލަސްނުކޮށް އަޅަންޖެހިފައިވާ ފިޔަވަޅުތަކެއް. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ އަދި މާލީ ކުރިއެރުން
މުސްތަޤްބަލުގައި ބިނާވެގެންދާނީ މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަންކަމާ ގުޅިގެން އަޅާ ހަރުދަނާ ފިޔަވަޅުތަކުގެ މައްޗަށް.
މީގެއިތުރުން ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ގިނަ ކުންފުނިތަކެއްގެ މާލީ ހާލަތު ދުވަހުން ދުވަހަށް ދަށްވަމުންގޮސް މި ކުންފުނިތައް
މިއަދު ވަނީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބަރޯސާވާންޖެހިފަ. ސަރުކާރުގެ ވިސްނުމަކީ މި ކުންފުނިތަކަކީ ސަރުކާރުގެ މައި
ސިޔާސަތާ އެއްގޮތަށް ހިންގާ ފައިދާވާ ކުންފުނިތަކަކަށް ހެދުން. ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުގެ ހިންގުމާއި މާލީ
ހާލަތު ހަރުދަނާކޮށް، ދައުލަތަށް އިތުރު އާމްދަނީ ހޯދުމުގެ މަސައްކަތްތަކެއް މި ފެށޭ އަހަރު ވެސް ކުރުމަށް ވަނީ
ނިންމާފަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް ދިމާވެފައިވާ އެންމެ ބޮޑު އެއް މައްސަލަ އަކީ، ވަޒީފާ ނެތް
މީހުންގެ އަދަދު ދުވަހުން ދުވަހަށް އިތުރުވަމުންދިއުން. ޚާއްޞަކޮށް ސްކޫލު ނިންމާފައި ކޮންމެ އަހަރަކު ނިކުންނަ
ކުދިންނަށް ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތު ހޯދުމުގައި ދަނީ ދަތިތަކާ ކުރިމަތިވަމުން. މީގެ ސަބަބަކީ، ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ
ސިނާޢަތަށް ބޭނުންވާ ފަންނުތަކުން ގިނަ ޒުވާނުންތަކެއް ހުނަރުވެފައިނެވުން. މި މައްސަލަ އަށް ޙައްލެއް ހޯދުމުގެ
ގޮތުން ސަރުކާރުން ކުރިއަށް ގެންދާ މަތީ ތަޢުލީމުގެ ފުރުޞަތު ހޯދައިދިނުމުގެ ޕްރޮގްރާމުތައް 2113 ވަނަ އަހަރު
ވެސް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް 332 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާނެ. 2113 ވަނަ އަހަރަށް މަތީ ތަޢުލީމަށް
ހުޅުވައިލެވޭ ފުރުޞަތުތައް ޚާއްޞަކޮށްލެވޭނީ ޑޮކްޓަރުންނާއި ޞިއްޙީ ދާއިރާ އަށް ބޭނުންވާ މީހުން ތަމްރީންކުރުމަށް.
9

ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި ހިންގޭ މިފަދަ ޕްރޮގްރާމުތަކުންނާއި ދައުލަތުގެ ވަޒީފާތަކަށް މުވައްޒަފުން އިތުރުކުރުމަކުން ވަޒީފާ
ނެތް މީހުންގެ މައްސަލަ އަށް ފުރިހަމަ ޙައްލެއް ނުހޯދޭނެ. މި ކަމަށް ދާއިމީ ޙައްލެއް ލިބިގެންދާނީ އިޤްތިޞާދު
ފުޅާކޮށް، ވަޒީފާގެ އިތުރު ފުރުޞަތުތަކެއް ހުޅުވާލެވިގެން. މި ކަމަށް އޮތް ޙައްލަކީ މި ސަރުކާރުގެ އިޤްތިޞާދީ
އެޖެންޑާ ތަންފީޛުކުރުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢުއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. މި ސަރުކާރުގެ އިޤްތިޞާދީ އެޖެންޑާ
ތަންފީޛުކޮށް، އިޤްތިޞާދު ފުޅާކުރުމަކީ މި ވަގުތު ސަރުކާރުން އެންމެ ބޮޑު އިސްކަމެއް ދޭ ކަން. އެއީ މި ސަރުކާރުގެ
އެންމެ ބޮޑު އެއް ވަޢުދު. މިގޮތުން ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާހުރި އެކިއެކި ބޮޑެތި މަޝްރޫޢުތައް ރާއްޖޭގައި ހިންގުމުގެ
ފުރުޞަތު ބޭރުގެ އިންވެސްޓަރުންނަށް ވަނީ ހުޅުވައިލެވިފަ. އަދި ރާއްޖޭގައި އިންވެސްޓުކުރުމަށް ޝައުޤުވެރިވާ
ފަރާތްތަކަށް އިންވެސްޓުކުރުމުގައި ހުރި ދަތިތައް ޙައްލުކޮށްދީ، ވިޔަފާރި އަށް ފަހި ވެއްޓެއް ޤާއިމުކުރުމަށް ސަރުކާރުން
މި ދަނީ ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުން. މިގޮތުން އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރގެ ބޮޑެތި މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމަށް ޓަކައި
ސްޕެޝަލް އިކޮނޮމިކް ޒޯންތަކެއް ޤާއިމުކުރުމުގެ ޤާނޫނު މިހާރު ވަނީ ތިޔަ ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ފާސްކޮށް،
ޢަމަލުކުރަން ފެށިފަ. މިދެންނެ ވި ސްޕެޝަލް އިކޮނޮމިކް ޒޯންތަކުގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގައި ކުރެވޭ އިންވެސްޓްމަންޓުތައް
އިތުރުވެ، ބޭރު ފައިސާ ރާއްޖެ އެތެރެވާ މިންވަރު އިތުރުވެ، ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ފުޅާވެ، ގިނަ އަދަދެއްގެ ވަޒީފާގެ
ފުރުޞަތުތައް ހުޅުވިގެންދާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރާއްޖޭގެ އިތުރު ސަރަހައްދުތަކަކަށް ފަތުރުވެރިކަމުގެ ސިނާޢަތު
ފުޅާކުރުމަކީ ސަރުކާރުގެ މުހިއްމު ސިޔާސަތެއް. މުޅި ރާއްޖެއަށާއި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ފައާިދުހރި ގޮތެއްގައި
މި ސިނާޢަތު ތަރައްޤީކޮށްދީ، ފަތުރުވެރިކަމުން ސީދާ ގޮތެއްގައި ފައިދާ ލިބިދޭ ފަރާތްތައް އިތުރުކުރުމުގެ ގޮތުން
އަމިއްލަ ފަރުދުންނާއި ކުދި އަދި މެދުފަންތީގެ ވިޔަފާރިތަކަށް މި ދަނީ ފުރުޞަތުތަކެއް ހުޅުވައިލެވިފަ. މީގެތެރޭގައި މި
ފެށޭ 2113 ވަނަ އަހަރު ރިސޯޓް ތަރައްޤީކުރުމަށް ބީލަމަށް ހުޅުވައިލެވޭ 11 ރަށާއި މިހާރު ނުހެދި ހުރި ރަށްތަކުގެ
މަސައްކަތް ނިމި، އޮޕަރޭޓުކުރަން ފެށުމުން ވަޒީފާގެ ގިނަ ފުރުޞަތުތަކެއް ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކުގައި އުފެދި، ގިނަ
ބަޔަކަށް ވަޒީފާ ލިބިގެންދާނެ. ޚާއްޞަކޮށް ޒުވާނުންނަށް ގިނަ ފުރުޞަތުތަކެއް ލިބިގެންދާނެ. ސަރުކާރުގެ އިޤްތިޞާދީ
އެޖެންޑާ ތަންފީޛުކުރެވިގެންދިއުމުން ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ފުޅާވެ، ވިޔަފާރިތައް ކުރިއަރައި ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތައް
އިތުރުވެ، ރައްޔިތުންގެ ޢާއްމު ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުވެގެންދާނެ. އަދި ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތަކީ، އިޤްތިޞާދީ
ބިންގާ ފުޅާކޮށްގެން ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. 2113
ވަނަ އަހަރު ދައުލަތަށް ހިނގި ޚަރަދާއި ދައުލަތަށް ލިބުނު އާމްދަނީގެ ހިސާބު، 2114 ވަނަ އަހަރު އެންމެ ފަހު
އަންދާޒާއެއް، އަދި 2113 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައިވާ މުހިއްމު މަޢުލޫމާތު ތިޔަ ޢިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހާ ހިއްސާކުރުމުގެ އުފާ އަޅުގަ ނޑު ލިބިގަންނަން. އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ތިޔަ ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ
އަރިހުން ވަރަށް އަދަބުވެރިކަމާ އެކު މި އެދެނީ، ސަރުކާރުން އާމްދަނީ އިތުރުކޮށް، އަދި ޚަރަދު ކުޑަކުރުމުގެ ގޮތުން
އަޅަން މި ހުށަހަޅާ ފިޔަވަޅުތަކަށް ފުރިހަމަ އަށް ތާއީދުކޮށްދެއްވުމަށް. އަދި ބަޖެޓު ފާސްކޮށްދެއްވާއިރު އާމްދަނީ
10

އިތުރުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމާ އެކު ބަޖެޓު ފާސްކޮށްދެއްވުމަށް. ނޫންނަމަ، އެހެން އަހަރުތަކޭ ވެސް އެއްފަދައިން
ބަޖެޓު ފައިނޭންސްކުރުމުގައި ގިނަ ދަތިތަކާ ކުރިމަތިލާންޖެހޭނެ. މިހެން މިކަން ދިމާވެއްޖެ ނަމަ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
މިހާރު ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޖެޓު ކުޑަކުރުން ނޫން އިތުރު ގޮތެއް ނޯންނާނެ. އަދި އެފަދަ ގޮތަކަށް ކަން ކުރަންޖެހިއްޖެ
ނަމަ، ރައްޔިތުންނަށް ދޭންޖެހޭ އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކަށް ހުއްޓުންއަރައި އަޅުގަ ނޑުމެން ހޯދަން ބޭނުންވާ ތަރައްޤީ
ހޯދުމުގައި ދަތިތަކެއް ކުރިމަތިވާނެ. 2113 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ މި ބަޖެޓަކީ މި ޖީލާއި ކުރިއަށް އޮތް ޖީލުތަކުގެ
މުސްތަޤްބަލެއް ބިނާކުރުމަށް ބިންގާއެޅިގެންދާނެ ބަޖެޓެއް. މި ބަޔާން ނިންމާލުމުގެ ކުރިން 2113 ވަނަ އަހަރަށް ބަޖެޓު
ތައްޔާރުކުރުމުގައި އަޅުގަ ނޑަށް އެހީތެރިވެދެއްވި ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ޝުކުރުދެންނެވުމަކީ އަޅުގަ ނޑަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު
އުފަލެއް. ޚާއްޞަކޮށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޢަބްދުاله ޔާމީން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމާއި ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނާއި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އަޅުގަ ނޑަށް ދެއްވި އިރުޝާދާއި ލަފާފުޅަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު
ޝުކުރުދަންނަވަން. އަދި ބަޖެޓު ތައްޔާރުކުރުމުގައި ވަރަށް ގިނަ ބުރަ މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްދެއްވި ހީވާގި މުވައްޒަފުންގެ
މަސައްކަތް ފާހަގަކޮށް، އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު އެ ފަރާތްތަކަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު ދުޢާ އަކީ ދިވެހިރާއްޖެ
ތަރައްޤީގެ މަގުގައި އަމާންކަމާއި ހަމަޖެހުމާއި ހަލުއިކަމާ އެކު ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ މަގު اله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފަހިކޮށްދެއްވުން. ޤައުމާއި ރައްޔިތުންގެ ހެވާއި ލާބަ އަށް ޓަކައި ސަރުކާރުންނާއި ރައްޔިތުން ކުރާ
އިޚްލާޞްތެރި މަސައްކަތުގައި ބަރަކާތްލައްވައި، އެ މަސައްކަތުގެ ފައިދާ އެކަލާނގެ ތަނަވަސް ރަޙްމަތްފުޅުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިންވަރުކުރައްވާށި! އާމީން. وال سالم عليكم ورحمة هلا وبركاته.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 06 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، 2113 ވަނަ އަހަރަށް
ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ
އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله ޖިހާދަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 110 ވަނަ
މާއްދާގެ (ށ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން ބަޖެޓާ ގުޅޭ ތަފްޞީލުތައް މިނިސްޓަރު ފޮނުއްވުމުން، އެ ތަފްޞީލުތައް
މެންބަރުންގެ މޭޒުކޮޅުމަތީގައި ބެހެއްޓިފައި ހުންނާނެ ވާހަކަ ދަންނަވަން. އެއާއެކު ޕޯޓަލުން ވެސް އެ ތަފްޞީލުތައް
ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވަން. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާނީ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 110 ވަނަ
މާއްދާގެ (ރ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީ އާއި އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީ ގުޅިފައިވާ
ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީން. ބަޖެޓުގެ ބަހުސް ފެށުމަށް ހަމަޖެހިފައި ވަނީ 12 ނޮވެމްބަރު 2114ވާ ބުދަ ދުވަހު. އެއީ
މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 110 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން މިއަދުން ފެށިގެން 1 ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ފަހު.
ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގެ މަރުޙަލާ އާއި ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓު ހުށަހެޅުމުގެ މަރުޙަލާގައި މަސައްކަތް ގެންދަން ރޭވިފައިވާ ގޮތުގެ
11

ލިޔުމެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ މަޢުލޫމާތަށް ޓަކައި މިހާރު ވާނީ ފޮނުވިފަ. ވީމާ، އެ ތާވަލުގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން
ނުވަތަ އެއަށްވުރެ އަވަހަށް ނަމަވެސް ބަޖެޓާ ބެހޭ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގައި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ
އެހީތެރިކަމާއި އެއްބާރުލެއްވުން ލިބިގެންދާނެކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޔަޤީންކުރަން. މި ހިސާބުން އެޖެންޑާ އައިޓަމު 3.1
ނިމުމަކަށް އައީކަމުގައި ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
6. އިބްތިދާޢީ ބަހުސް .
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6 އިބްތިދާޢީ ބަހުސް.
-6.1 މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111
މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު. މި ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވާފައި ވަނީ
22 އޮކްޓޯބަރު 2114 ގައި ބޭއްވުނު، 2114 ވަނަ އަހަރުގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ 4 ވަނަ ޖަލްސާގައި. މި ބިލު މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު މި
ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤަށް ބިލު ހުށަހެޅުއްވުމަށް.
މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 113 ވަނަ މާއްދާގެ (ޒ)އާ ހަވާލާދީ، 2/2111
މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން. މި ބިލުގައި
މިދެންނެވި ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރަށް އަޅުގަ ނޑު އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅަން. އެއީ
މަޢާފުނުދެވޭނެ ކުށް. 3 ގައި އޮންނަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2111 މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤާނޫނުގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ކުށް. އަދި މީގެއިތުރުން މިދެންނެވި ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާ ވެސް
އަންނަނިވި ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރަން މި ބިލުގައި އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން. އެއީ އިލްތިމާސް ހުށަހެޅޭނެ މުއްދަތު. މީހަކު
ކުރި ކުށަކާ ގުޅިގެން އޭނާގެ މައްޗަށް ކަ ނޑައަޅާފައިވާ ޙުކުމަކީ ވަކި އަދަދެއްގެ ފައިސާދެއްކުން ކަމުގައިވާ ހާލަތު
ފިޔަވައި އެހެން ހާލަތްތަކުގައިވާ މީހާ، އަދަބު މަޢާފުކޮށްދިނުން ނުވަތަ އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުން އެދި މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން
އިލްތިމާސެއް ހުށަހަޅަންވާނީ އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ސާބިތުވި ކުށުގެ އަދަބަށް ކަ ނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތުގެ ހަތަރު ބައިކުޅަ
އެއްބައި ތަންފީޛުވެ ދިއުމަށްފަހު އެވެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111 މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު
ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނުގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރުމުގެ ކުށަކީ މަޢާފުނުދެވޭނެ ކުށެއް ކަމުގައި
12

ކަ ނޑައަޅާފައިވާއިރު، މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ ގޮތުގައި އޭރު ހިނގަމުން އައި ޤާނޫނުކަމުގައިވާ 11/11
ނިމުމަކަށް ގެނެސް، މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ އާ ޤާނޫނަކަށް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2111 އަށް 31 ޑިސެމްބަރު 2111
ގައި ޢަމަލުކުރަން ފަށާފައިވާއިރު އަދި ކުރީގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރީގެ ކުށް، 1 ގްރާމަށް ވުރެ
ގިނައިން އަތުގައި ހުރެގެން، ހަމައެކަނި އެ ސަބަބަށް ޓަކައި ސާބިތުވި ނަމަވެސް، މިއަދު އާ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އެ
ކުށުގެ ރުކުންތަކާއި އުންސުރުތަކާއި އަތުގައި ހުންނަންޖެހޭ މިންވަރު ބަދަލުވެފައި ވާތީ، ކުރީގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ޙުކުމް
ތަންފީޛުކުރަމުންދާ މީހުންނަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2111ގެ ދަށުން ކުށްކުރި ބައެއް ނަމަ، ގިނަ ބަޔަކު އެ ކުށުގެ
ތެރެއަށް ފެތިގެންނުދާނެތީ އާއި ކުރީގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އަދަބުދީފައިވާ މީހުންނަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ލުޔެއް ލިބިދީ،
މުޖުތަމަޢަށް އެ މީހުން ބޭނުންތެރި ބަޔަކަށް ހެދުން. އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ މި ބިލަށް ބަހުސްކޮށް، ވީ އެންމެ އަވަހަކަށް
ނިންމައިދިނުން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ބިލުގެ ބަހުސަށް ކަނޑައެޅިފައި ވަނީ ޖުމްލަ 3 ގަޑިއިރު. އެގޮތުން ޕީ.ޕީ.އެމަށް
1 ގަޑި 28 މިނެޓު 4 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް 41 މިނެޓު 1 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީ އަށް 24 މިނެޓު 33
ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭ އަށް 11 މިނެޓު 14 ސިކުންތު. ޢަދާލަތު ޕާޓީ އަށް 3 މިނެޓު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްނުވާ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް 3 މިނެޓު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަން ޢިއް ޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އިބްތިދާޢީ
ބަހުސްގެ މަރުޙަލާގައި ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް. އަދި މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް، ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މޫސާ މަނިކަށް ދަޢުވަތުއަރުވަން މިއަދުގެ ޖަލްސާގެ ރިޔާސަތާ ހަވާލުވެވަޑައިގެންދެއްވުމަށް.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) .` މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ޤާނޫނު
ނަންބަރު 12/2111 މަޢާފްދިނުމާއި ޢަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލުގެ ބަހުސްގެ މަރުޙަލާ.
އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މާރިޔާ
އަޙްމަދުދީދީ އަށް.
މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދުދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު ހަމަ ފަށަމުން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ
ހަނދާންކުރަންޖެހޭ މަޖިލީހުން ހަދާފައިވާ ޤާނޫނެއް؛ މާލިއްޔަތު ޤާނޫނުގައި އަހަރު ނިމުމުގެ ދެ މަސް ކުރިން ބަޖެޓު
ހުށަހަޅަންވާނެ ކަމަށް މަޖިލީހަށް އޮއްވާ ވެސް މިއަދު އެ ދިޔައީ އޭގެ 4 ދުވަސް ފަހުން ހުށަހެޅިގެން.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ މިހާރު މި އޮތް ސަރުކާރު އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދާ ޤާނޫނުތަކަށް ތަބާނުވާ ތަން.
13

އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޕެރޯލް ޤާނޫނު ހެދިފައި، ޕެރޯލް ޤާނޫނުގެ ތެރެއިން 3 މަސްދުވަސް ތެރޭގައި އޭގެ ދަށުން
ހަދަންޖެހޭ ގަވާއިދުތައް ހަދަންޖެހޭނެ ކަމަށް ބުނެފައިވާއިރު، 3 މަސް ކީއްކުރަންތޯ؟ މިހާރު އެތައް ދުވަހެއް
ހިނގައިދިޔައިރު ވެސް އެކަން ކޮށްފައިނުވާކަން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. އަދި އެއާއިއެކީގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ
ފާހަގަކުރަންޖެހޭ 3 މަސްދުވަސް ތެރޭގައި ހަދެންޖެހޭ ގަވާއިދުތައް އެގޮތަށް ނަހަދައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖިލީހުގެ
ކޮމިޓީ އަށް ހާޒިރުކޮށް އެ ވާހަކަ ދައްކައި، މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީން ސަރުކާރުން ގަވާއިދާ ޚިލާފުވެފައިވާ ކަމަށް ކޮމިޓީގެ
އިއްތިފާޤުން ރިޕޯޓް ނިންމައި، މި ހިސާބަށް ގެންނަންވެފައި އޮއްވާ އަދިވެސް މަޖިލީހުގެ ރައީސް މިތާނގައި އެ
އެޖެންޑާކޮށްދެއްވާފައިނުވާކަން. އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މި ދައްކަނީ މަސްތުވާތަކެތީ ގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންވެފައިވާ
މަސްތުވާތަކެތީގެ ޓްރެފިކިންގ؛ އެ ކުށަށް މަޢާފްނުދެވޭނެ ވާހަކަ. ދަންނަވަންތޯ! ޙުކުމެއް އައިސްގެން މަޢާފާ ހިސާބަށް
ދެވެނީ. މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލަތަކުގައި ބޮޑެތި އަދަދުތަކުން ހިފޭ މީހުންނަށް ކިހާވަރެއްގެ މީހުންނަށްތޯ ޙުކުމެއް
ލިބިފައި ވަނީ މިއަދު އެބަ ބަލައިލަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަންނަވަނީ، މިދޭތެރެއިން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އިވިގެންހިނގައްޖެ ދެން އާދައިގެ މަގުމަތީގައި ބުނާ ގޮތުން ވިއްޔާ އެމް.އެން.ޑީ.އެފްގެ ޗްފީ އޮފް ސްޓާފް މޭޖަރ
ޝިޔާމުގެ ކޮއްކޮއެއްގެ ގެއިން އެތައް ބައިވަރު ތެޔޮ ދަޅުތަކާ އެކީގައި ގެންދިޔައިމަ، އޭނާގެ ކޮއްކޮ ކަމަށް ވާތީ ކޯޓުން
އޭނާ ވަނީ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށޭ ކިޔާފައި އެ ގެއިން ގެންދެވުނު ހުރިހާ އެއްޗެހިތައް އެހެން ހުއްޓާ އޭނަ ގޭގައި
ބަހައްޓާފަ. އެކަމަކު އެތާނގައި ތިބި އަނެއް ދެ ކުދިން ޖަލުގައި ބަހައްޓާފައި ތިބީ. ހަމަހަމަކަމާ އެކީގައި އެންމެންނާ
ދޭތެރޭގައި ޤާނޫނު ހިނގަންވާނޭ ބުނާއިރު މިގޮތަށް ކަންކަން ނުހިނގާކަން އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ފާހަގަކުރަންޖެހޭ.
ޑޮކްޓަރު ވަޙީދު ގެއިން ނެރެގެން ގެންދިޔަ ބޮޑެތި އަދަދުގެ ރާތަކުގެ މައްސަލައިގައި ވެސް ކޯޓު އޯޑަރެއްގެ މައްސަލައޭ
ކިޔާފައި ވެސް ވަނީ އެ މީހާ ދޫވެފަ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ޙުކުމަކާ ހިސާބަށް ދާތަން މި ފެންނަނީ އެންމެ
އާދައިގެ އެންމެ ނިކަމެތި، އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތިފައި ތިބި މީހާ. އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ވާހަކަދައްކާ ފުލުހުންގެ މީހުން
ބުނަނީ އެ މީހުންނަށް ކޯޓު އޯޑަރުތައް ހޯދުމުގައި ވެސް އެހާ ބޮޑަށް ދަތިތައް ދިމާވެއޭ. ދަންނަވަން މި އުޅޭ ވާހަކަ
އަކީ އެކިއެކި ބިސީތަކަށް ބެހިފައި، އަދި މާލޭގެ ގޯތިގެދޮރާ އެއްޗެހިތައް، އެ ކަންތައްތައް ހިނގަމުންދާ ގޮތުން އެޑްރެހާ
އެއްޗެހި ބޭރުގައި ނެތިފައިހެން ހުންނަ ވަގުތެއްގައި އެތަނަށް ވަދެވިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އަދި ތަކެތި އެތާ އެތެރެއިން
ފެނުނުކަމުގައި ވިޔަސް ކޯޓު އޯޑަރެއްގެ ޓެކްނިކަލިޓީގެ ދަށުން ނަމަވެސް މީހުން ދޫވެގެންދާ ވާހަކަ ދައްކަނީ.
އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިސްލާމްދީނުގައި މި އޮންނަނީ މަޢާފްދިނުމަކީ އެންމެ ރަނގަޅު ސިފަ
ކަމަށް އިންސާނުންނަށް ލިބިފައިވާ. އެކަމަކު، ދީނާއި ޤައުމަށް ޓަކައި މި އައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިހާރު މި އޮތް
ސަރުކާރުން މި ދަނީ އަބަދުވެސް މަޢާފުނުދޭނެ ވާހަކަ ދައްކަމުން. އަސްލު ބަލަންވީ ކަމަކީ ކޯޓުގެ ޙުކުމަކާ ހިސާބަށް
ދެވޭތޯ. ކޯޓާ ހިސާބުން؛ ފުލުސް ކުދިން ބުނަނީ ކޯޓުން ދޫކޮށްލަނީއޭ. ކޯޓުން ދޫކޮށްލާ، ބޮޑެތި އަދަދުތަކާ އެކީގައި
ދޫކޮށްލީމަ ކޯޓުގެ މީހުން މި ބުނަނީ ފުލުހުން ގެންދަންޖެހޭ އެއްޗެހި ނުގެންދަނީއޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް މައްސަލައެއް
14

ނެތް ކޮންމެ ދިމާލަކުން ވިޔަސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަން ބޭނުންވަނީ ޤާނޫނުގެ އިމުގެ ތެރެއިން ޤާނޫނީ ކުށެއް ކުރީމާ
ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި މި މީހުން ހައްޔަރުވެ، މި މީހުންނާ ދޭތެރޭގައި ޙައްޤު އަދަބު ލިބޭ ތަން. އަޅުގަ ނޑުމެން
ބޭނުންވަނީ މަސްތުވާތަކެތި މި ރާއްޖެ އިން ފިލައިގެންދާ ތަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވަނީ ގިނަ ބަޔަކަށް އަދަބު
ދިނުމެއް ނޫންކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރީގައި ޑްރަގުގެ ޤާނޫނު ހެދިއިރު ވެސް އެ ވާހަކަތައް ދެކެވިގެން އަދަބުތަކާ
އެއްޗެއްސަށް ވުރެ ބޮޑަށް މި ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން މީހުން ސަލާމަތްކޮށް، މުޖުތަމަޢުގެ ތެރެއަށް ޒުވާނުންނާ އަދި
އެހެން މީހުން ވެސް މަސްތުވާތަކެތީގެ ތެރެއިން ނެރުމަށް ޓަކައި ކުރާ މަސައްކަތެއްގެ ތެރޭގައި ކުރެވޭ މަސައްކަތެއް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ދައްކާ ވާހަކަ އާއި އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދާ ޤާނޫނުތަކާ އަދި ސަރުކާރު
ވިޔަސް، ޤާނޫނަށް ތަބާވެގެން، ޤާނޫނުގެ އިމުގެ ތެރެއިން ކަންތައްތައް ކުރުމަށް. އަދި މަޖިލީހާއި މަޖިލީހުގެ ރައީސް
ވިޔަސްކޮމިޓީތަކުން ވެސް ނިންމާ ނިންމުންތައް މި ހިސާބަށް، މަޖިލީހުގެ ފްލޯ އަށް ގެނެސްގެން އެ ނިންމައިގެން
ނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެހެން މިތާ ތިބެގެން ޤާނޫނުތައް ހެދުމުގެ ބޭނުމެއް ނެތޭ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢަށް.
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް މިއަދު މި
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ބިލަކީ، މިއަދު މި ޤައުމުގައި އެންމެ ބޮޑަށް އޮތް އެއް މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ބިލެއް.
އެހެންނަމަވެސް، މި ބިލުގައި ދެންމެ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢި އްޒަތްތެރި މެންބަރު މާރިޔާދީދީ އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން،
އިސްލާމްދީނުގައި އެ ވާ ރިވެތި ސިފައިގެ ތެރެއިން މަޢާފުދިނުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް އެ ބޭފުޅާގެ
ވާހަކައިގައި ދެންމެ ފާހަގަކޮށްދެއްވި. އެހެންވީމާ، މި ބިލުގައި މައިގަ ނޑު މަޤްޞަދަކަށް ވެގެން މި ދަނީ
މަސްތުވާތަކެތީގެ ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ކުށުގައި، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މިކަމުގެ ތެރޭގައި މި އުޅެނީ ވަރަށް ޒުވާން އުމުރުގައި،
18 އަހަރުގައި ހައްޔަރުވެފައި ތިބި ޒުވާން ކުދިން. ގިނަ ފަހަރަށް މި ކަންތައްތައް ސަރުކާރުގެ ވުޒާރާތަކާ
މަޝްވަރާކުރެވޭއިރު ވެސް މި އެނގިގެންދަނީ މި ކަންކަމުގައި އިސްކޮށް ހަރަކާތްތެރިވާ ބޭބޭފުޅުން ބޭނުންކުރަނީ
ކުޑަކުދިން، އުމުރު ހަމަނުވާ ކުދިން އޭގެ ހަތިޔާރެއްގެ ގޮތުގައި. މަގުމައްޗަށް އެ ކުދިން ނެރެ، އެ ކުދިން ލައްވާ
މަސްތުވާތަކެތި މަގުތަކުގައި ނުވަތަ މާކެޓަށް ނެރެވި، އެ ވިއްކާ ބައެއްގެ ގޮތުގައި މި ބޭނުންކުރެވެނީ. އެފަދަ
15

ހާލަތްތަކުގައި ވަރަށް ޅައުމުރުގައި ކުދީން، ވަރަށް ރަނގަޅަށް އުޅޭ ކުދީން ވެސް މި ކަމުގެ ތެރޭގައި ހައްޔަރުވެފައި
ތިބިކަން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ފާހަގަކުރަންޖެހޭ. އަދި އެ ކުދީން ހައްޔަރަށް ދިއުމަށްފަހު ، ހައްޔަރުގައި، ޖަލުގައި އެ
ހޭދަކުރާ ދުވަސްތަކުގައި އެ ކުދީންގެ އަޚްލާޤަށް އެ އައި ރިވެތިކަމާ އަދި އެ ކުދީން ބަދަލުވެފައިވާ ބަދަލުވުމަށް ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ރިޢާޔަތްކުރަން. އެހެންނަމަވެސް މިއަދު ޤާނޫނުތައް މިހިރަ ގޮތުން އެ ކުދިން ކިތަންމެ
ރަނގަޅުވީ ކަމުގައި ވިޔަސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް އެ ލިބިގެންދާ މާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނުގެ
ތެރެއިން މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުން މި ވަނީ އިސްތިސްނާކުރެވިފަ. އެފަދަ ހާލަތްތަކުގައި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ޒުވާނުންނަށް ރަނގަޅުވުމުގެ ފުރުޞަތުން މަޙްރޫމުވާކަން ފާހަގަކުރަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، މި އިސްލާޙަށް އަޅުގަ ނޑު
ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވަނީ މި އިޞްލާޙު ފާސްވެ، މި އިޞްލާޙު އެންމެ
ރަނގަޅު ގޮތެއްގައި ބޭނުންކުރެވި، މަސްތުވާތަކެތީގެ ، ޑުރަގު ޓްރެފިކިން ނުވަތަ މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުމުގައި މި
ކަމުގެ ކުށުގައި ހޭދަކުރަމުން، ޖަލުގައި ހޭދަކުރަމުންދާ ޒުވާން ކުދީންނަށް އަނބުރާ މުޖުތަމަޢަށް އައިސް ރަނގަޅު
ރީހެބިލިޓޭޝަން ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން އެ ކުދިންގެ ޒުވާން އުމުރު އަނެއްކާވެސް ޤައުމަށް ރަނގަޅު މަސައްކަތްތަކެއް
ކުރެވޭ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ފެނިގެންދިއުން. މިކަން ވެގެންދާނީ ހަމަ ޔަޤީނުންވެސް އެ ޒުވާނުންނާއި އެ ޒުވާނުންގެ
ޢާއިލާތަކަށް ވަރަށް ބޮޑު ކުރިމަގެއް ފެނިގެންދާ ބިލަކަށް. ނުވަތަ އިޞްލާޙަކަށް. ވަރަށް ގިނަ ޢާއިލާތަކުން
އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ބައްދަލުވެ އެބަ ހުރި މަޝްވަރާކުރެވިފައި ނުވަތަ އެ ބޭފުޅުންގެ ހިތާމަ ފާޅުކޮށްފަ. ހަމައެކަނި އެންމެ
ދަރިފުޅެއް ހުރި ޢާއިލާގެ މި ދަރިފުޅު މި ވަބާގައި ޖެހި، އެކަމުގައި ވޭތުކުރަމުންދާ ވޭތުކުރުމަށް، އެ ބެލެނިވެރިންގެ
ހިތާމަ އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިއްސާކޮށްފައި އެބަ ވޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާނީ މި އިޞްލާޙު ވެގެންދާނީ
ޑުރަގު ގެ ކަންތަކުގައި ހައްޔަރުވެފައި ތިބި ޅަކުދީން، ޚާއްޞަކޮށް ހަމަ ޒުވާން، 18 އަހަރު ވާ ތަނުން މިކަހަލަ
ކުށެއްގައި ހައްޔަރުވެފައިވާ ޒު ވާނުންނަށް ލިބިދޭ ވަރަށް ބޮޑު އުއްމީދަކަށް. އަދި އެ ކުދީން އިތުރަށް ރަނގަޅަށް
ހައްޔަރުގައި ތިބޭއިރުގައި ވެސް ޢަމަލުކުރާނެކަން، އެ ކުދިންނަށް އިތުރު ފުރުޞަތަކަށް ވެގެންދާނެ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މި އިޞްލާޙަށް ގިނަ މެންބަރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތާއީދުކޮށްދެއްވައި، ވީ އެންމެ އަވަހަކަށް
މި އިޞްލާޙު ފާސްކޮށްދެއްވައި، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މީގެ އެންމެ އެދެވޭ ގޮތަކަށް މިކަމުން ބަރީޢަވާން ތިބި ނުވަތަ
މަޢާފުދެއްވެވެން ތިބި ވީހާވެސް ގިނަ ޒުވާނުންނަނަކަށް އެ ފުރުޞަތު ހުޅުވިގެންދިއުން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޝާހިދަށް.
16

ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޝާހިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުރިމަތީގައި މި އޮތް ބިލުގައި މި އޮތީ ދެ ވާހަކައެއް. އެއް
ވާހަކައެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު މި ބިލުގެ ފުރަތަމަ އިޞްލާޙު ބަލައިލީމާ މި ފެންނަނީ ވިޔަފާރިކުރުން އެއީ ކޯއްޗެއްކަން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނޭނގޭތީ، ޓްރެފިކުކުރުމަށް ބަދަލުކުރަން ހުށަހެޅިފައި އޮތް އިޞްލާޙެއް. އަޅުގަ ނޑު މަރުޙަބާ
ދަންނަވަން މި އިޞްލާޙު ހުށަހެޅުއްވީތީ. އެއީ އަ ޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފަހަކަށްއައިސް ފެނިގެން މި ދިޔައީ
ކޮނޑުޖަހާލައިގެން، އުރާލައިގެން ނުވަތަ އެ ނޫން ގޮތަކަށް ރާއްޖެ އަށް މަސްތުވާތަކެތީގެ ބޮޑެތި އަދަދުތައް އެތެރެކުރި
ކަމުގައި ވިޔަ ސް އެ މީހުން ޝަރީޢަތާ ހަމައަށް ނުގެންގޮސް ދޫކޮށްލެވޭ ތަން. ބޮޑެތި އޮޑިއޮޑިފަހަރުގައި ގެނެސް ،
ފަޅުފަޅުމައްޗަށް ބާލާފައި ދާއިރު ވެސް އެ މީހުން ޝަރީޢަތާ ހަމައަށް ނުގެނެސް ދޫކޮށްލެވޭ ތަން. އަޅުގަ ނޑަށް މިހާރު
ސާފުވެއްޖެ ކީއްވެގެންކަން މިކަން މިގޮތަށް ހިނގަމުން މި ދިޔައީ. އެއީ ވިޔަފާރިކުރުން އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ކޮންކަމެއްކަން ނޭނގިގެން. އެހެންވީމާ، ޓްރެފިކުކުރުމަށް މި ބަދަލުކުރަންޖެހުނީ. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން ރާއްޖެ އަށް
ބޮޑެތި އަދަދުތަކުން ޑުރަގު އެތެރެކޮށް، ވިޔަފާރިކުރަމުން ގެންދިޔަ މީހުން ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި ދޫކޮށްނުލައި ޝަރީޢަތާ
ހަމައަށް ގެންގޮސްދެއްވާނެ ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑު މި އިޞްލާޙަށް ތާއީދުކުރާނަން އެކަން އެގޮތަށް، ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ
މަތިން ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ކޮށްދެއްވާނެ ކަމުގެ ޔަޤީންކަން އޮތް ކަމަށް ވަންޏާ. މި އުޅެނީ ވިޔަފާރިކުރުން؛ އޭގެ މާނަ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނޭނގިގެން. އެހެންވީމާ، ޓްރެފިކުކުރުމަށް ބަދަލުކޮށްލަން އަޅުގަ ނޑު މަރުޙަބާ ދަންނަވަން.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދިޔައީ ކިތަންމެ ގިނަ އަދަދެއްގެ ފައިސާ، އެ ފައިސާ ހޯދި ގޮތް އެނގިފައި
ނެތްކަމުގައި ވިޔަސް ، އެ ފައިސާ އައި ދިމާލެއް ނޭނގުނު ކަމުގައި ވިޔަ ސް، އެ ފައިސާ އަކީ ބޭރުން އައި އޮޑިއަކުން
ބޭލި އެއްޗެއް ކަމުގައި ވިޔަސް ، އެއީ ވިޔަފާރިކުރުމުގެ މާނައި ގައި ނުހިމެނޭތީ އެ މީހުން ދޫކޮށްލެވިގެންދާ ތަން. ޑުރަގު
އެތެރެކުރި މީހުން، އެ މީހުންގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރުމަށް ކޯޓަށް ގެންދަންޖެހޭ ވަގުތަށް ނުގެންދެވި، ދޫކޮށްލަން
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ލޯ އެންފޯސްމަންޓް އެޖެންސީތަކަށް މަޖްބޫރުވެގެންދިޔަ ތަން. އަދި ގެންދެވުނުކަމުގައި ވިޔަސް
ދޫކޮށްލަންޖެހިފައިވާ ހާލަތްތަކުގައި އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ޤަބޫލުކުރަނީ ދޫކޮށްލަންޖެހިފައި ވަނީ، އެއީ ވިޔަފާރިކުރުން އެއީ
ކޯއްޗެއްކަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގިފައިނެތީމަ. އެހެންވީމާ، ޓްރެފިކުކުރުމަށް ބަދަލުކުރައްވައިގެން މިކަން
ކޮށްދެއްވޭނެ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަގުތައް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒުވާނުން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވޭނެ ކަމަށް ވަންޏާ
ޓްރެފިކުކުރުން، އެ ބައި ގެންނަން އަޅުގަ ނޑު މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. ދެން މި އޮތީ އަނެއް އިޞްލާޙު. އެއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން މަޢާފުދެއްވުމަށާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދެއްވުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް ، ދައުލަތުގެ އެންމެ އިސްވެރިޔާ
އަށް އިލްތިމާސް ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތު މިހާރަށް ވުރެ ކުރުކޮށްދެއްވުން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރެއިން ވަރަށް ގިނަ
ކުށްތަކުގައި އަދަބު ލިބި، ޖަލާ ހަމައަށް ނުވަތަ އެނޫން ވެސް އަދަބަކާ ހަމައަށް ގޮއްސަ ވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރެއިން
17

ޒުވާން، ނިކަމެތި ކުދީން. އެނޫން ފަރާތްތައް އެގޮތްމިގޮތަށް މި ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި ސަލާމަތްވެގެންދާ ތަން
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ. އަޅުގަ ނޑު މަރުޙަބާ ދަންނަވަން ، މި މުއްދަތު ކުރުކުރައްވައިގެން ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ތެރޭގައި ނިކަމެތިކޮށް ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރެވެމުންދާ ޒުވާނުންނަށް އިތުރު ފުރުޞަތެއް ދެއްވޭނެ ގޮތެއް ވެއްޖެއްޔާ.
އެހެންނަމަވެސް މިކަމުގައި ވެސް ދަންނަވަން އޮތީ މިކަން ތަންފީޛުވެގެންދާއިރު މިއީ ވަކި ކުލައަކަށް، ވަކި
އިސްކޮޅަކަށް ނުވަތަ ވަކި ބައްޓަމަކަށް ތިބޭ ބަޔަކަށް ހަމަޖެހިގެންދާ ކަމެއް ކަމަށް ވަންޏާ އެއީ އަނެއްކާވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަމާ ކަންބޮޑުވާންޖެހޭނެ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިމަތީގައި މި ވާ ސުވާލަކީ، ޤާނޫނު
ތަންފީޛުވެގެންދަނީ ހަމަހަމަކޮށް، އެންމެންނަށް އެއްގޮތަކަށްތޯ؟ އެނޫން ގޮތަކަށް ދާ ކަމަށް ވަންޏާ ވިޔަފާރިކުރުމުގެ
ބަދަލުގައި ޓްރެފިކު ޖެއްސަސް، އެހެން އެއްޗެއް ކަ ނޑައިލާފައި އިތުރު އެއްޗެއް ޖެއްސަސް މީގައި ހަމަ ކުރާނެ
އެއްވެސް ކަމެއް ނޯންނާނެ. ޤާނޫނު ހަމަހަމަކޮށް ތަންފީޛުކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެން ދަސްކުރަންވީ. ޝުކުރިއްޔާ
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމަށް.
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` الحمد هل ال صاّلة والسالم على رسول هلا. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް. އާދެ! ހުށަހެޅިފައި މި ވާ
އިޞްލާޙުގައި ދެ ބައެއް އޮތްކަން އަޅުގަ ނޑުވެސް ފާހަގަކޮށްލަން. އެގޮތުން ފުރަތަމަ ބައިގައި މި އޮތީ މަސްތުވާތަކެތި
ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ކުށަށް މަޢާފު ނުދެވޭ ގޮތަށް. ޙަޤީޤަތުގަ އި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުށެއް؛ އެ ކުށަށް މަޢާފުނުދެވޭ ގޮތަށް
އޮތުން ވެސް އެއީ ބައެއް ހާލަތްތަކުގައި އެކަން ހުއްޓުވުމަށް އެޅިދާނެ ފިޔަވަޅުތަކުގެ ތެރެއިން ފިޔަވަޅެއް. އެހެންވީމާ،
މަސްތުވާތަކެތީގެ ކަންތައް، ވަބާ މިއީ ޙަޤީޤަތުގައި މިހާރު މި ދިވެހި ޤައުމަށް ކުރިމަތިވެފައިވާ އެންމެ ބޮޑު އެ އް ވަބާ.
އެއީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާގައި ޖެހުމުން އެ ކުދިން ވެގެންދަނީ އެ ވަބާގެ އަޅުވެތިކަމަށް ގޮސް ހުސްވަނީ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑުމެން މިފަދަ ޤާނޫނުތައް އެކުލަވައިލައިގެން އެކަން ހުއްޓުވުމަށް މަސައްކަތްކުރުން މިއީ ވަރަށް މުހިއްމު
ކަމެއް. ދެން އަޅުގަ ނޑު ވެ ސް ހަމަ ޢިއްޒަތްތެރި ބައެއް މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާ؛ އެއީ ހަމަހަމަކަމާއި
އިންސާފުން މިފަދަ ޤާނޫނުތައް ތަންފީޛުކުރުމުގައި ތަންފީޛުކުރުމަށް ބާރުއެޅުން މިއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއްކަން
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ފާހަގަކޮށްލަން. މީގެއިތުރުން ދެ ވަނަ އިޞްލާޙެއް ގެ ގޮތަށް މި އޮތީ އަދަބު ކަ ނޑައެޅިފައިވާ
މުއްދަތުގެ ހަތަރު ބައިކުޅަ އެއްބައި ތަންފީޛުވެދިއުމަށްފަހު އެ މީހަކަށް އަދަބު ލުއިކުރުމަށް އެދުމުގެ ފުރުޞަތު މި
18

އޮންނަނީ. އެއީ ފައިސާ ދެއްކުން، އެ ކުށުގެ އަދަބެއްގެ ގޮތުގައި އޮންނަ ހާލަތްތަކުގައި. އެހެންވީމާ، އެ ހާލަތްތައް
ފިޔަވައި އެހެން ހާލަތްތަކުގައި. މިއީ ވެސް ޙަޤީޤަތު ގައި މި އިޞްލާޙަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރަން، މި އިޞްލާޙުގެ މި
ބަޔަށް. އެއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ޙަޤީޤަތުގައި މުޖުމްތަމަޢަށް އަނބުރާ ނުކުތުމުގެ ފުރުޞަތުދިނުން، ކުށްކުރެވޭ
ފަރާތްތަކަށް ވެސް. އެއީ އެ ފަރާތްތަކަކީ ވެސް އަނބުރާ މުޖްމަޢަށް ނުކުމެ، މުޖުތަމަޢުގައި އެ ކުށަށް އަދަބު
ލިބިގަތުމަށްފަހު އޭގެ ފަހުން ވެސް މުޖުމްތަމަޢުގައި ރީތި އުޅުމެއް އުޅެވިދާނެ ފަރާތްތަކެއްކަން އެ ފަރާތްތަކުން އެބަ
ހާމަކޮށްދޭންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ހުށަހެޅިފައި މި ވާ އިޞްލާޙަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ
ދަންނަވާލަން. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމްދީދީ އަށް.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111، މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް 1
ވަނަ އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލަށް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރަން. މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީވެ މަހިބަދޫ
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް
ތާއީދުކުރަން މި ބިލަށް. އެއީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރި އާއި މަސްތުވާތަކެތީގެ ޓްރެފިކުކުރާ މީހުންނާ ތަފާތުވާން އެބަ
ޖެހޭ. މަސްތުވާތަކެތީގެ ޓްރެފިކު ގަ ނޑުކޮށް ރާއްޖެ އަށް ގެނެސް، ބޮޑެތި އަދަދުތަކުން އެ ވިޔަފާރިކޮށްފައި އެ މީހުން
ސަލާމަތްވެގެންދިއުމުގެ ފުރުޞަތު މިހާރު މި އޮންނަ ގޮތުން އެބަ އޮވޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަޔަޤީނުން ވެސް
ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރު މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު މި އޮތް ގޮތުން ވަރަށް ކުދިކުދި އަދަދުތަކުން މަސްތުވާތަކެތީގެ
ވިޔަފާރީގައި ޖެހި، ނޫނީ ވިޔަފާރިކުރުމުގައި އެހީތެރިވެދީފައިވާ ކުއްޖަކަށް ވެސް އުމުރުދުވަހުގެ ޖަލު ޙުކުމެއް އައިއްސަ
ވޭ. އަދި އެތައް ކިލޯގްރާމެއްގެ މަސްތުވާތަކެތި ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ގެނެސް ވިޔަފާރިކުރާ މީހާ އަށް ވެސް މި އަންނަނީ
އުމުރުދުވަހުގެ ޙުކުމް. ހަމައެއާއެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން، އަދި މަސްތުވާތަކެތީގެ ބޮޑެތި ވިޔަފާރިތައް
ކޮށްގެން ޖަލަށްލެވޭ މީހުންނާއި ކުދިކުދި ވިޔަފާރިތަކުގައި ހިމެނިގެން ޖަލަށް ލެވޭ މީހުންގެ؛ ޖަލު ޙުކުމުގައި އެ މީހުން
ތަންފީޛުކުރަނީ ވެސް ބޮޑެތި ކުށްވެރިންނާއި އެ ކުދިންނާ ހަމަ އެއް ދަރަޖައެއްގައި. އެއް ތަނެއްގައި. އެއީ އުމުރުން
18 އަހަރު ފުރުނީމާ މި ވަނީ ބޮޑުމީހަކަށް. އެހެންވީމާ، އެ މީހާ މި އެ ދަރަޖައިގައި ގޮސް ބޮޑެތި، ނުރައްކާތެރި
މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރާ މީހުންނާ އެކު، އެ މީހާ އެއް ޙުކުމެއްގައި އޮތުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ކަމެއް
19

ނޫން. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ކުދިކުދި ކަންތައްތަކުގައި ބެދިގެން ހައްޔަރުވެ، އުމުރުދުވަހަށް މި ދާ ޒުވާނުންނާ
ދޭތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް ވިސްނަން އެބަ ޖެހޭ. އެ ކުދިންނަށް އިތުރު ފުރުޞަތު ލިބޭނެ ގޮތް އަޅުގަ ނޑުމެން
ބަލަން އެބަ ޖެހޭ. އެހެންނަމަވެސް މަސްތުވާތަކެތީގެ ބޮޑެތި އަދަދުތަކުން އައިސް ރާއްޖެ އަށް މަސްތުވާތަކެތި ވިއްކައި،
މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރި ފަތުރަން މަސައްކަތްކުރާ އަދި މަސްތުވާތަކެތީގެ ޓްރެފިކުގައި މި އުޅުއްވާ ބޮޑެތި ޑީލަރުން؛
މި މީހުންނަށް މަޢާފުދިނުމާ އަދި މި މީހުންނަށް އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމާ ނޫނީ މި މީހުންނަށް އޮންނަ ފުރުޞަތުތައް
ހަނިކުރުމަށް ޓަކައި މި ޤާނޫނަށް މި ގެނެވުނު އިޞްލާޙަކީ މީ ވަރަށް މުހިއްމު އިޞްލާޙެއް. ދެން އަޅުގަ ނޑު ހަމަ
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، ޤާނޫނަށް ކަންތައްތައް ވަކި މުއްދަތަކަށް ކަ ނޑައެޅިގެން ނިންމާއިރު، މިހާރު ޕެރޯލްގެ
ޤާނޫނުގެ ދަށުން ވެސް ހަދަންޖެހޭ 32 ގަވާއިދެއް ވެސް ނުހެދި މި ދިޔައީ ހަމައެކަނި މިހާރަކު ދިމާވެގެން އުޅޭ
މައްސަލައެއް ނޫން އެއީ. 2110ގެ ވާހަކަ އަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނާނެ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
އިންތިޚާބު ވެސް ހަމަ ދިޔައީ ޤާނޫނުގައި އޮތް މުއްދަތެއްގައެއް ނޫން ބޭއްވުނީ. އަދި ލޯކަލް ކައުންސިލުގެ އިންތިޚާބު
ވެސް ހަމަ ލަސްވެގެންދިޔަ. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ކަންތައްތައް ދިމާވާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ހިންގަވާށޭ އެހެން ދިމާވާ
ކަންތައްތަކުގައި ވެސް މަޖިލީހުގެ ތެރޭން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކުރެވެން ހުރި ކަންތައް ކޮށްގެން، ޤާނޫނީ އިމުގެ ތެރެއަށް
ފައްތައިގެން އެ ކަންކަން ކުރަން އެއްބާރުލުންދޭން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިކަހަލަ
މުހިއްމު، ހުށަހެޅޭ ބިލުތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް އެންމެ،
ރައްޔިތުންނަށާއި އަދި ޤައުމަށް މިކަމުން އެންމެ ފައާިދުހރި ގޮތަށް، މުޖުތަމަޢު އެންމެ ބޮޑަށް ރައްކާތެރިކަމާއި
ސަލާމަތްކަމުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބެހެއްޓޭނެ ގޮތަކަށް ބިލުތައް ބައްޓަންކޮށް، މަންފާކުރާނެ ގޮތަކަށް
ކަންތައްތައް ކުރުމަކީ އެއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. އަޅުގަ ނޑު ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުން މި ބިލަށް ފާޅުކުރެއްވި ރަނގަޅު ޚިޔާލުތަކާއި ރަނގަޅު ޝުޢޫރުތަކަށް ހަމަ ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާނީ، މިކަހަލަ ކަންކަމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ނަމޫނާ ދައްކައިފިއްޔާ ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރި އަށް ޙައްލު ލިބިގެންދާނޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން މިތިބީ އެ ޙައްލު ހޯދަން އެންމެން އެކުގައި
މަސައްކަތްކުރަން. އެހެންވީމާ، اله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ބިލަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން އެއްކޮށް މަސައްކަތްކޮށްގެން
ރަނގަޅު ޤާނޫނަކަށް ހަދައިފިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ ބޮޑެތި ވިޔަފާރިކުރާ
މީހުންނަށް، މިކަމަށް މިހާރު އެ މީހުންނަށް އޮންނަ ފުރުޞަތުތައް ބަންދުވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޔަޤީންކުރަން.
އެހެންވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑަށް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ހަމަ ޝުކުރުދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
20

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ނާޝިދަށް.
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111 މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް
ހުށަހެޅިފައި މި ވާ އިޞްލާޙަކީ އޭގެ ޒާތަށް ބަލާއިރުގައި ރަނގަޅު އިޞްލާޙެއް ކަމުގައި އަޅު ގަ ނޑު ދެކެން.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ޤަބޫލުކުރެވެނީ މިއަދު މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރާ މީހުންނާއި އެ ބޭނުންކުރާ މީހުންނާ އަދި އެ
ވިއްކާ މީހުންނާ، މިބައިމީހުން ތެރޭގައި ތަފާތުކުރަން އެބަ ޖެހޭ ކަމަށް. މި ޒަމާނުގައި މަސްތުވާތަކެތި ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ
ޤައުމުތަކެއްގައި ވެސް މީ ވަރަށް ބޮޑު ބައްޔަކަށް ވެފައި އޮތް ކަމެއް. އަދި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމަކީ ބައްޔެއް
ކަމުގައި ދެކެން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަލިމީހުންނެއް ނުލާނެ ޖަލަކަށެއް. ބަލިމީހުންނަށް ޖެހޭނީ ފަރުވާދޭން.
އެހެންކަމަށްވަންޏާ އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ އެ މީހުންނާ ދޭތެރޭގައި ތަންކޮޅެއް އެހެން ނަޒަރިއްޔާތަކުން ދެކެން. އެ
މީހުންނަށް ފަރުވާދީ، އެ މީހުންނަށް އެފަދަ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާގައި އެ ޖެހެނީ ކީއްވެގެންތޯ ބަލައިލަން. ބައެއް،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނު މިހާރު އޮތް ގޮތުން މަޖަލަކަށް ނޫނިއްޔާ ރައްޓެއްސަކު ބުނެގެން މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ
ފަރާތް ވެސް މި ދަނީ ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު އަދަބެއް ލިބިގެން. އަދި އޭނަ އަށް ޖަލަށް ޙުކުމްކުރެވި، ޖަލުން އޭނަ
ނިކުންނައިރުގައި އޭނަ ހުންނަނީ ވަރަށް ބޮޑު ކުށްކުރާ މީހަކަށްވެ، އެ ތަނުން އަނެއްކާ އޭނަ ވަރަށް ބޮޑު އެދުރަކަށް
ވެފަ. ކުށްކުރާ ވަރަށް ބޮޑު މުޖުރިމަކަށް ވެފަ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖަލުތައް ހެދިފައި ހުރި ގޮތުން ޖަލުތަކުގައި އެންމެ
އެއް ތަނެއްގައި އުޅުމުން، އެ ތަނަކީ ކުށްކުރަން ދަސްކުރުމުގެ ޔުނިވަރސިޓީއަކަށް ވެފައި މިހާރު މި އޮތީ. އެހެންވީމާ،
އެ ޔުނިވަރސިޓީ އަށް ނުވައްދައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާގައި ޖެހޭ ބައެއް
ކުދިންނަށް ފަރުވާދެވި، އެ މީހުންނަށް ބޮޑެތި އަދަބުތަކެއް ނުދެވި، އޭގެތެރޭން ސަލާމަތްވާނެ ނިޒާމެއް ޤާއިމުކޮށްދެވޭތޯ
ބަލަން. މިހާރު ހުށަހެޅިފައި މި ވާ އިޞްލާޙު ފާސްވެއްޖެ ނަމަ، މަސްތުވާތަކެތީގެ އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން، މި
ވިޔަފާރިކުރާ ފަރާތްތަކާ އަދި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ފަރާތްތަކާ އަދަބުދިނުމުގައި ތަފާތު މިންގަ ނޑުތަކަކުން ބެލި،
އަދި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމަކީ ބޮޑު ކުށެއް ކަމުގައި ދެކިގެން، ދެވޭ އަދަބުތައް ލުއިވެގެންދާނެ. ދިވެހިރާއްޖެ އަށް
ފުރަތަމަ މަސްތުވާތަކެތި ވަރަށް ކުރީގައި އަޅުގަ ނޑު ހަނދާންވޭ އެ ވާހަކަދައްކާ ހަނދާން. މަސްތުވާތަކެތި ގަންޖާ
އެތެރެކޮށްގެން ކޮންމެވެސް ބޭފުޅުންކޮޅެއް ބޭނުންކޮށްގެން، އެއީ ދެން ވަރަށް ބޮޑު ވާހަކައަކަށް ވެގެން އެބަ އޮތް.
މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެން ލަދުގަންނާކަށްނުޖެހޭ. އެއީ އާޢިލާއެއްގެ ތެރޭގައި ވެއްޖެއްޔާ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންނުކުރާ މީހަކު
ނުހުރޭ. ކޮންމެވެސް ޢާއިލާގެ ކޮންމެވެސް އެއް މެންބަރަކު މި ހުންނަނީ މަސްތުވާތަކެތީގެ އަވައިގައި ޖެހިފަ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ފަރުވާދޭންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕާޓީގެ ރައީސް ނަޝީދު ވެސް ވިދާޅުވި
21

ފަރުވާދޭންޖެހޭ ކަމެކޭ. މި ކަމަކީ ކޮންމެހެން މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި. ރައީސް ނަޝީދު އެ ވިދާޅު އެއްޗެއް،
ފަރުވާދޭންޖެހޭނެ ކަމަށް ވިދާޅުވި އެއްޗެއް ބައެއް ބޭފުޅުންނަށް އޮޅިވަޑައިގެން އެ މަނިކުފާނު އެ ވިދާޅުވީ ބޮވެންޖެހޭނޭ،
ބޯންވާނޭ، އެގޮތަށް ކަމަށް ވާހަކަދެކެވިގެންދިޔަ. އެއްގޮތަކަށްވެސް އެ ވާހަކައެއް ނޫން މިއީ. މި ވާހަކަ އަކީ
މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާގައި ޖެހޭ ފަރާތްތަކަށް ދޭންޖެހޭ ފަރުވާ ދެވި، އެ މީހުންނަށް ބޮޑެތި އަދަބުތަކެއް ނުދެވި
ސަލާމަތްވާނެ އުސޫލުތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނުހަދާ މަޖިލީހުގައި ތިބި ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް ވިސްނައި މިއަށް
ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތަކެއް ގެނައުން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން އަޅުގަ ނޑަށް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމް ޙަސަނަށް.
ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ
2/2111 މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން.
ތާއީދުކޮށްލަންޖެހޭ ސަބަބަކީ ޤައުމުގެ ޒުވާނުންގެ އެތައް ބަޔަކު، ރަނގަޅުވާން ބޭނުންވާ ކުދިން ވެސް އެބަތިބި
ނުނިކުމެވިފަ. ޕެރޯލްގެ ދަށުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މަޢާފުދެއްވައިގެން އެ ފުރުޞަތު ލިބިގެން މުޖުމަޢުގައި ރަނގަޅަށް
އުޅޭނެ ރަނގަޅު ދަރިންތަކެއް ތިބިކަން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ފާހަގަކުރަން. އަނެއްކޮޅުން ބަލާއިރު މީގައި މަޢާފުދިނުމާއި
އަދަބު ލުއިކޮށްދޭއިރު، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ފަސޭހައިން މަގުތަންމައްޗަށް ގިނަވެގެން އުޅޭ ކުދިންތައް ހިފަހައްޓައި އެ
ކުދިންނަށް ފަރުވާދީ، ސަލާމަތްކުރެވޭނެ ރަނގަޅު ނިޒާމެއް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އޮންނަންޖެހޭ. ކޮންމެ
ޢާއިލާއެއްގައި އެތައް ދަރިންނެއް މަގުމަތިވެގެން ދުވާއިރު، އެ ކުދިން ބެލެހެއްޓޭނޭ ރަނގަޅު ނިޒާމެއް ސަރުކާރުން އަދި
މަޖިލީހުން މަސައްކަތްކޮށްގެން ނަމަވެސް ކަ ނޑައަޅަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. 24 ބިލިއަން، ލަފާކުރާ
ބަޖެޓް މިއަދު އިޢުލާނުވެގެން މި ދިޔައީ. 24 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް އަޅުގަ ނޑުމެން އަހަރެއްގައި ހޭދަކޮށްލާއިރު،
ޚަރަދުކޮށްލާއިރު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤައުމުގައި ނެތޭ ސަލާމަތުން ހުރި އެންމެ ޒުވާނެއް ވެސް ދެންނެވުމަކީ ކުށަކަށް
ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، އެ ފައިސާ އާއި އެ ލާރި އަޅުގަ ނޑުމެން ތަރައްޤީގެ ބިނާތަކެއް ހެދުމަށް ކިތަންމެ ވަރަށް
ޚަރަދުކުރިޔަސް، ޤައުމު ކިތަންމެ އަރާސްތުކުރަން މަސައްކަތްކުރިޔަސް ހިތްހަމަޖެހުމާއި އުފާ ލިބިގެންދާނީ ޒުވާން ޖީލު
ސަލާމަތްކުރެވިގެން. އެހެންކަމަށްވީތީ، އަޅުގަ ނޑު މި ބިލަށް ވެސް ތާއީދުކުރަނީ ކެޓެގަރީތަކަކަށް ބެހިގެން
22

އަދަބުދިނުމުގެ ބައި ފާހަގަކުރެވިފައި ވާތީ. ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރުމާއި ހަމަހަމަ ގޮތެއްގައި ވެރިންނާއި ނިކަމެތި
ޢާއްމު ރައްޔިތުން ތަފާތުނުކޮށް، ޤައުމުގައި ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރެވިގެން މެނުވީ މި ކަންކަން ޙައްލުވެގެންނުދާނެ.
ކިތަން ޤާނޫނަށް ފާސްކުރިޔަސް އަދި ކިތަންމެ ތަންތަން ތަރައްޤީކޮށް ކުރިއަށް ގެންދިޔަޔަސް، ޖަލުތަކާއި ތަންތަނަށް
ކިތަންމެ ބޮޑު ހޭދައެއް ކުރިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޖުތަޢު ސަލާމަތްވާން އޮތީ ޒުވާން ޖީލު ސަލާމަތްކުރެވިގެން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުގައި މި އިޞްލާޙަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، ދިވެހި ދައުލަތުގެ ހުރިހާ
މުއައްސަސާތަކަށް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މެދުގައި ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކޮށްދެއްވުމަށާއި ފާސްވެގެންދާ ބަޖެޓާއި
ޚަރަދުކުރެވިގެންދާ ޚަރަދުކުރުންތަކަކީ ކޮރަޕްޝަނަށް މަގުފަހިނުވާނޭ ގޮތަކަށް ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި ބައްޓަންވެގެންދާ
ކަންކަން ކަމުގައި ހަދައިދިނުމަށް އިލްތިމާސްކުރަމުން، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން.
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ އަށް.
ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111 މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ
ޤާނޫނަށް މި ހުށަހެޅުނު އިޞްލާޙު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި ރައްޔިތުން މަޖިލީހުގެ މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤަށް ވަރަށް އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކީ ޝުކުރުދަންނަވަން. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާމު އެ މަނިކުފާނަކީ ވަރަށް ޒުވާން ބޭފުޅެއް. ޒުވާން ބޭފުޅުންނަށް ޒުވާނުންނާ ދޭތެރޭގައި ކަންތައްތައް
ހިނގާފައި ހުންނަ ގޮތަށް ވަރަށް ރަނގަޅަށް ސާފުވެގެންދާނެ. ޒުވާނުން މުޖުތަމަޢަށް ނެރެ، ޒުވާނުންގެ ބޭނުން ހެޔޮ
ގޮތުގައި ޤައުމަށް ކުރާ ގޮތަށް ކަންތައްތައް ބައްޓަންކުރަން އެންމެ ފަސޭއިން އެނގޭނެ އެއް ބަޔަކީ ޒުވާނުން. އެއީ
ޒުވާނުންގެ ވިސްނުމާއި ޒުވާނުންގެ ޚިޔާލު، ޒުވާނުންގެ ޝުޢޫރު އެންމެ ރަނގަޅަށް އެނގޭނެ އެއް ބަޔަކީ ޒުވާނުން
ކަމަށް ވާތީ. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި އިޞްލާޙުގެ ސަބަހުން މިހާރު ނިކަމެތިވެފައިވާ އެތައް ކުދީންނަކަށް އަދި
އެތައް ޢާއިލާއަކަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ހިނިތުންވުމެއް ގެނެސްދޭނޭ. އާދެ، ވަރަށް ކުދި އާދައިގެ ކުށްތަކުގައި،
ނޫނިއްޔާ ތިމާ އަށް މި ކުރެ ވެނީ ކުށެއްކަން ނޭނގޭ ފަދަ ހާލަތްތަކުގައި ކުށް ކުރެވިގެން އަދަބުތަކެއް ލިބިފައި ތިބި
ކުދިންނަށް މުޖުމަތަޢަށް ނުކުމެ ރަނގަޅު ގޮތުގައި އުޅުމުގެ ފުރުޞަތެއް ކިތަންމެ ހަނި ގޮތަކަށް ނަމަވެސް ލިބޭ ކަމަށް
ވެއްޖެއްޔާ އެއީ ޤައުމަށް ލިބޭ ކުރިއެރުމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެނީ. އާދެ، މީގެ، މި އިޞްލާޙުގެ ފުރަތަމަ ބައިގައި
23

ބުނާ ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ މަޢާފުނުދެވޭނެ ކުށުގެ ތެރޭގައި މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ކުށް ހިމެނޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ ވަރަށް ރަނގަޅު ކަމެއް. ހަމައެއާއިއެކީގައި 2 ވަނަ އިޞްލާޙަކަށް މި އޮތީ އަދަބު
ލުއިކުރުމުގެ ބައި ތިން ބައިކުޅަ އެއް ބައިން ހަތަރު ބައިކުޅަ އެއް ބަޔަށް ބަދަލުވުން. އާދެ، އެގޮތަށް އަވަސްވުމަކީ
ޖަލުގައި އެ ހޭދަކުރާ މީހާ، ރަނގަޅު ގޮތުގައި އެ ހޭދަކުރާ ކުއްޖާ ނުވަތަ މީހާ މުޖުމަތަޢަށް ނުކުމެގެން އޭނަގެ ހަޔާތުން
ގެއްލިގެންދާނެ ދުވަސްތައް ހަޔާތުގެ ފަހު ބައިގައި ރަނގަޅު ގޮތުގައި ދިރިއުޅުމައިގެން ކުރިޔަށް ދެވޭނެ ގޮތަކަށް
ބަދަލުވެގެންދާނެ ގޮތެއް. އާދެ ހަތަރު ބައިކުޅަ އެއް ބަޔަށް ބަދަލުވުމަކީ އޭނާގެ ވިސްނުން ވެސް އަދި އެ ނޫން
ކަންތައްތައް ވެސް އޭގެން ބަދަލުވެގެންދާނެ މުއްދަތެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އާދެ، މި ޤާނޫނު ބުނާ ގޮތުން
ވަކި ކުށަކަށް ނޫން މީގައި މި އޮތީކީ. އެ މީހާގެ އަދަބުގެ މުއްދަތު ހަތަރު ބައިކުޅަ އެއް ބަޔަށް ދިޔައިމާ އޭނަ އަށް
އިލްތިމާސް މި ކުރެވެނީ. އޭގެ މާނަ އަކީ އަދި އޭނަގެ އެ ކުށުން ބަރީޢަވުމެއް ވެސް ނޫން. އިލްތިމާސްކުރެވިގެން
އޭނަގެ ކަންތައްތައް ދާ ގޮތް، ނޫނީ އޭނަގެ އުޅުމާއި އޭނަގެ ކަންތައްތައް އޮތް ގޮތް ބަލާފައި އޭގެ ފަހުގައި އޭނަ އަށް
މަޢާފުދެވިގެން ދަންޏާ ދާނީ ވެސް. އެހެންވީމާ، މި އިޞްލާޙަކީ ޙަޤީޤަތުގައި މިހާރު މި ރާއްޖެ އަށް ނުހަނު
ބޭނުންވެފައި އޮތް އިޞްލާޙެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ދެކޭ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ މި އިޞްލާޙަށް
ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް ތާއީދުކުރައްވައި ވީހާވެސް އަވަހަކަށް މި އިޞްލާޙު ފާސްވެގެންދާ ތަން ދެކުން. އަޅުގަ ނޑަށް
ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމަށް.
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111 މަޢާފުކޮށްދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނުގެ
ބަހުސްގެ މަރުޙަލާގައި އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ކަންބޮޑުވާ 2 ވާހަކައެއް ދަންނަވާލުމަށް މި ތެދުވީ. ޙަޤީޤަތުގައި
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއަދަކު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި އޮތް ސަރުކާރަކު ބޭނުމެއް ނުވޭ ޤާނޫނުތަކެއް ހަދާކަށް
ވެސް. ޤާނޫނުތަކާ އެއްގޮތަށް ޢަމަލުކުރާކަށް ވެސް. ޤާނޫނާއި ޤާނޫނުއަސާސީގައި އޮތް ގޮތަށް ކަންތައްތައް ކުރުމަކީ
ވެސް މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ބޭނުންވާ ކަމެއް ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. އެހެން މި ދަންނަވަނީ، މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން އެ ދިޔައީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ހުށަހެޅުމަށް ހަމަ ކަ ނޑައެޅިގެން މާލިއްޔަތު ޤާނޫނުގައި އެބަ
އޮތް ލިޔެވިފައި 2 މަސްދުވަސް ކުރިން ބަޖެޓް ހުށަހަޅަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް މިއަދު މި މަޖިލީހަށް ބަޖެޓް
24

ހުށަހެޅީ މަޖިލީހުން ވެސް؛ މަޖިލީހަކީ ސަރުކާރު މަޖިލީހެއް. މަޖިލީހުން ވެސް އެ ބަލައިގަނެ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ރައީސް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ފުރަތަމައިނުން ޤާނޫނާ ޚިލާފުވެއްޖެ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު. ޚިލާފުވީމާ
އެއަށް އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅެއް އަޅަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، މި ދަންނަވަނީ ކޮންމެހެން
ޤާނޫނުތަކެއް ގަވާއިދުތަކެއް ހަދައިގެން، މި ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ރައްޔިތުންނާ ދޭތެރޭގައި ހަމަހަމަކޮށް، ސަރުކާރުން
ވެސް އަދަބުދިނުމަށް ނުވަތަ ޙުކުމް ތަންފީޛުކޮށްދޭން ތިބި ފަރާތްތަކުން މިފަދަ ކަންތައްތައް ކުރާނެ ކަމަށް
އުއްމީދުކޮށްގެން އަޅުގަ ނޑު މި ދުވަސްކޮޅު ޤާނޫނުތަކެއް ހެދުމަކީ، ޤާނޫނުތަކަށް ބަދަލުގެނައުމަކީ ބޭނުންތެރި ކަމެއް
ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑެއް ހަމަ ޔަގީނުން ވެސް ނުދެކެން މި އޮތް ސަރުކާރު އޮވެގެންނެއް. ދަންނަވަން މި އުޅޭ ވާހަކަ އަކީ
މިހާރު މި އޮތް ޤާނޫނަށް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111 މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ބޭނުން އާދައިގެ ކުށްވެރިންނަށް ނުވަތަ ޑްރަގުގެ މައްސަލައިގައި މިސާލަކަށް 1 ގްރާމަށް ވުރެ މަދުން
ބޭނުންކޮށްގެން ހިފައިހައްޔަރުކޮށްފައި ނުވަތަ ޖަލުގައި ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރަމުންދާ ފަރާތްތަކަށް މަޢާފެއް ދިނުމަކީ
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ބޭނުންވާ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވޭ އެފަދަ ޒުވާނުން މުޖުތަމަޢަށް ނެރެ، މުޖުތަމަޢަށް ބޭނުންވާ
ރަނގަޅު ބަޔަކަށް ހެދުމަށް ވެސް. އެހެންނަމަވެސް ހިތާމަ އަކީ މިއަދުގެ މިހާރު މި އޮތް ޕްރޮސެކިއުޓަރ ޖެނެރަލް، މި
ހުންނެވި ޕްރޮސެކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވެސް ޢަމަލުކުރައްވަމުންގެންދަވާ ގޮތަކީ އާދަޔާ ޚިލާފަށް ބޮޑެތި ޑްރަގުގެ
ކަންތައްތައް އޮތް ފަރާތްތައް އެންމެ ފަހު ވަގުތު، ކޯޓުގެ އެންމެ ފަހު މަރުޙަލާގައި އަނބުރާ މި މައްސަލަތައް ގެންނަ
ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، އެއްގޮތަކަށްވެސް މި އުޅެނީ އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު
ޙަޤީޤަތުގައި ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ އާދައިގެ ނިކަމެތި ރައްޔިތުމީހާ އަށް ކަމެއް ކޮށްދިނުމުގެ ވިސްނުމުގައި ކުރާ ކަމެއް
ނޫން. މި ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގައި ވެސް މީގެ ފަހަތުގައި އަޅު ގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ ވަރަށް ބޮޑެތި ހީލަތްތެރި
ވިސްނުންތަކެއް އޮންނާނެ. މި އުޅެނީ ވަކި ފަރާތެއް، ވަކި މީހަކު މިކަމުން ސަލާމަތްވާނެ ކޮންމެވެސް ގޮތެއް
ހަދަންވެގެން. އެ މީހުން ސަރުކާރު ބޭނުންވާ މުއްދަތަށް ވުރެ ކުރިން، ޤާނޫނުގައި އެބަ އޮވޭ ހަމަ އަދަބު
ލުއިކޮށްދިނުމަށް އެދެވޭނެ މިންގަ ނޑުތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް އެ މިންގަ ނޑުތަކަށް ވުރެ މިހާރު މިންގަ ނޑު ކުރުކޮށްފައި
މި އޮންނަނީ ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ކޮންމެވެސް ވަކި ފަރާތަކަށް މި ކަންތައްތަކުގެ ފައިދާއެއް ދިނުމުގެ ވިސްނުމުގައި.
އެހެންވީމާ، މިއަދުގެ ޕްރޮސެކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން މިފަދަ ޢަމަލުތައް ކުރަމުންދަނިކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެން
އަނެއްކާވެސް އިޞްލާޙު މިތަނުން ފާސްކުރި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، ފާސްނުކުރި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް އެބަ އޮތް
ޕްރޮސެކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް މިހާރު ހުރި މިކަހަލަ އާދައިގެ ކުށްތަކުގެ ކަންތައްތައް އަނބުރާ ގެނެސް، އަދި އޭގެއިތުރަށް
ހަމަޔަޤީނުން ވެސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް ލިބިގެންވާ ބާރުގެ ދަށުން މަޢާފުދެވެން. އެހެންނަމަވެސް މި ޤާނޫނުގެ
އެންމެ ބޮޑު އެއް އަނެކައްޗަކަށް، ބާރަކަށް ވާނެ ކަންނޭނގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް ބާރުތަކެއް ދީގެން، އިތުރު
ބާރުތަކެއް ދީގެން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ތިބި އާދައިގެ ކުށްވެރިންގެ އިތުރަށް ބޮޑެތި ކުށްވެރިން ދޫކޮށްލުމުގެ
25

ވިސްނުމުގައި މި ކަންތައްތައް ކުރަމުންދާކަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އަދިވެސް އެއް ފަހަރު، މި އިޞްލާޙަށް
ތާއީދުނުކުރަނީކީ ނޫން. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރާ އިޞްލާޙެއް މި އިޞްލާޙަކީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނުތައް
ހެދުމުގެ މާ ބޮޑު ބޭނުންތަކެއް އޮތް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުނުކުރާތީ އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލީ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކާށިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ފައިޞަލް ނަސީމަށް.
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ފައިޞަލް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް މިހާރު މި ހުށަހެޅިފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111
މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް ގެނެވިފައިވާ އިޞްލާޙަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެ ފުރަތަމަ ދެނެގަންނަންޖެހޭ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާގައި ބަޔަކު ޖެހިފައި ތިބީ ކީއްވެކަމާއި
ކޮންބަޔެއްގެ އިހުމާލުންކަން. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒިންމާއެއް މިފަދަ ކުދިންނަށް ވަދެވިފައި ތިބި އަދިރި ގޯޅިތަކުން
ނެރެ، އެ ކުދިންގެ ޤައުމުގެ ތަރައްޤީގައި ބައިވެރިކުރުވުން. އާދެ! ކޮންމެ ޢާއިލާ އަކީ ވެސް އުފާވެރިކަމާ އެކު
ދިރިއުޅެން ބޭނުންވާނެ ބައެއް. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކަންތައްތައް ކުރެވިފައި އޮތް ގޮތަކުންނޭ އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާނީ، މިހާ ބައިވަރު ކުދިން ކުށްތަކަށް ވަދެވިފައި، ނުނިކުމެވިފައި ތިބީ. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އެންމެ ބޮޑު
މައްސަލައެއް ކަމަށް ދިމާވެފައި މި އޮންނަނީ، ހަމަހަމަކަން ނެތުން. ހަމަހަމަކަމާ އެކު ކަންތައްތަކުގައި ޢަމަލުކުރެވޭ
ނަމަ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިގޮތަށް ކަންތައްތައް ނުދާނޭ. އަޅުގަ ނޑު މިހެން މި ދަންނަވަންޖެހުނީ ތަންކޮޅެއް
ކުރީގައި ނަމަވެސް، 1001ގެ ތެރޭގައި، އަހަރެއްގައި ނަމަވެސް ހަމަ ކަ ނޑައެޅިގެން އެބަ އޮތް އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް
14 އަހަރުގެ ޖަލު ޙުކުމެއް އައިއްސަ މަސްތުވާތަކެތީގެ އެއްޗެއް، އަތަށް އެރި އެއްޗެއް އެރުމުގެ 2 ދުވަސް ކުރިން
ވިއްކި ކަމަށް މައްސަލަ ނިންމާފައި 14 އަހަރަށް. އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރަނީ މިގޮތަށް ކިހާވަރަކަށްބާވައޭ ކަންތައްތައް
ހިނގާފައި ހުންނާނީ. އެއީ އަޅުގަ ނޑު މި ދެންނެވި ހަމަހަމަކަމަކީ. ކޮންމެއަކަސް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި
ސަރުކާރުގެ ވެސް ބޭނުމަކީ އަދި މިސަރުކާރުގެ ޒުވާނުންނާ ބެހޭ ސިޔާސަތަކީ ވެސް ގިނަ ޒުވާނުންތަކެއް މުޖުތަމަޢަށް
ނެރެ، ބޭނުންތެރި ބަޔަކަށް ހަދައި ޤައުމުގެ ތަރައްޤީގައި ބައިވެރިކުރުވުން. އާދެ! މި ކަންތައްތައް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ކާމިޔާބުކަމާ އެކު ކުރެވެން އޮތީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ މިހާރު ރާއްޖޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކުގައި ފާޑުފާޑު
ނަންނަމުގައި ސެންޓަރުތަކާ އެއްޗެހި ވެސް ހެދިފައި އެބަ ހުރޭ. ރީހެބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރުތަކާއި ފާޑުފާޑުގެ.
26

އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މި ފުރުޞަތުގައި މިގޮތަށް ހެދިފައި ހުރި ތަންތަނަކީ ދައުލަތުގެ
ބޮޑު ޚަރަދުގައި ހެދިފައި ހުރި ތަންތަނަށް ވާއިރު، އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ އެތަނުން އެކަށީގެންވާ ފައިދާއެއް
ޒުވާނުންނަށް ލިބޭ ގޮތަށް ތަންތަން ހިންގަން. ނަމެއްގައި ސިޔާސީ ބޭނުންތަކަށް ކަންތައް ކޮށްލުމުން އޭގެ އެއްވެސް
ބޭނުމެއް ނުހިފި، ދައުލަތަށް ހަމަ ބޮޑު ޚަރަދަކަށް މި ވަނީ. މިފަދަ ސެންޓަރެއް މިހާރުވެސް ޏ. ފުވައްމުލަކުގައި ވެސް
ހިނގަމުންދޭ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ދާދި ފަހުން ދިޔަ ދަތުރެއްގައި ވެސް އެ ތަނަށް ގޮސްލިން. ޝަކުވާ ނޫން
އެހެން އެއްޗެއްގެ އަޑު އިވިފައެއް ނެތް. ހަމަ އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެވެނީކީ ނޫން. ބަޔަކު ނަމެއްގައި ލާފައި ތިބީ.
އެހެންވެ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން، މިއަދު އަޅުގަ ނޑު ސަރުކާރަށް ވެސް ގޮވާލަން ބޭނުންވަނީ މިގޮތަށް ދިމާވެފައި ތިބި
ކުދީން މިއީ ބައެއްގެ އިހުމާލުން ދިމާވެފައި އޮތް ކަމަކަށް ވީތީ ވެސް އިތުރު ހިތްވަރެއް ލާފައި އަޅުގަ ނޑުމެން
މަސައްކަތްކުރަން އެބަ ޖެހޭ މިކުދިން އަވަހަށް ނެރެ، ހަތަރު ބައިކުޅަ ތިން ބައެއް ނޫން އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަންވީ.
އެއަށްވުރެ އަވަހަށް ވެސް މި ކުދީން މުޖުތަމަޢަށް ނެރެ، ޤައުމުގެ ތަރައްޤީގައި ބައިވެރިވެ، ކޮންމެ ޢާއިލާއަކީ ވެސް
އުފާވެރިކަމާއި އުޖާލާކަންމަތީގައި ދެމިތިބޭނެ ބަޔަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި
ފުރުޞަތަށް ޓަކައި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޖަމީލު ޢުޘްމާނަށް.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލު ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދާދިދެންމެއަކު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިވިގެންދިޔަ 2113 ވަނަ އަހަރުގެ މި ރިޕޯޓުގައި
ދިވެހި ސަރުކާރުން 311 މިލިއަން ރުފިޔާ ޒު ވާނުންނަށް ޓަކައި، ޒުވާނުންގެ މުސްތަޤްބަލަށް ޓަކައި، ޒުވާނުން
ބިނާކުރުމަށް ޓަކައި ބަޖެޓަށް ލައިގެން އެ ދިޔައީ އެއީ ސަމާސާއެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ
ޙަޤީޤަތަކީ މިފަދަ ޤާނޫނުތައް އައިސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ޖަލުތަކުގައި ތިބި ކުށްވެރިން އަޅުގަ ނޑުމެން
މުޖުތަމަޢަށް އަނބުރާ ގެނެސްގެން، އެ ޒުވާނުންނަށް ތަރައްޤީ ހޯދައިދީ، އެ ޒުވާނުންނަށް ލޯނުތައް ފޯރުކޮށްދީ، އެ
ޒުވާނުންނަށް އިތުރު ޞިއްޙަތު، ރަނގަޅު ޞިއްޙަތެއް ފޯރުކޮށްދީ، ތަޢުލީމު އުނގެނޭނެ ގޮތްތައް ޤާއިމުކޮށްގެން
ނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި މުޖުތަމަޢެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ސަލާމަތެއް ނުކުރެވޭނެ. މި ސަރުކާރުން އެ ދަނީ
އެއަމާޒާ ދިމާލަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އިހަކަށްދުވަހަކު ވެސް
ސަރުކާރުން ޖަލުތަކުގެ ތިބި ކުށްވެރިންގެ ތެރެއިން 31 މީހުން އަޅުގަ ނޑުމެން ގެ އެކިއެކި އިޤްތިޞާދީ
27

މަސައްކަތްތަކުގައި، ޚާއްޞަކޮށް ގާއެޅުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓުގައި ބައިވެރިވެވޭނެ ގޮތްތައް އެ ދިޔައީ ހަމަޖައްސައިދެއްވާފަ.
ހަމައެއާއިއެކު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިތިބި ކުށްވެރިންގެ ތެރެއިން އެކިއެކި ސެޓްފިކެޓް ކޯސްތަކާއި ތަޢުލީމީ އެކިއެކި
ކޯސްތަކުގައި ބައިވެރިވާން ބޭނުންވާ ކުދިންނަށް އެ ފުރުޞަތު ތަނަވަސްކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ރައީސް ޔާމީން އެ
ފުރުޞަތުތައް ތަނަވަސްކޮށްދެއްވި. ހަމައެއާއިއެކު އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މާރިޔާ ވިދާޅުވި
ފަދައިން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނުއަސާސީ އައުމަށްފަހުގައި އެބަ ހުރި އިޞްލާޙުކުރަންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ ޤާނޫނުތަކެއް.
އެހެންނަމަވެސް އެ ޤާނޫނުތައް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެންމެ ފަހުން ތަންފީޛުކުރުމަށް ޓަކައި މި ލިބުނު ވެރިކަމުގެ
ތެރެއިން ބައެއް ކަހަލަ ކަންތައްތައް ފެއިލްވުމުގެ ސަބަބުން ތެދެއްމެ އެބަ ހުރި އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދަންޖެހޭ ބައެއް ކަހަލަ
ގަވާއިދުތަކާ އެއްޗެހި ނެހެދިފައި ހުރި. އެހެންނަމަވެސް މި ސަރުކާރުން މި ކުޑަ ދުވަސްކޮޅުގެ ތެރޭގައި މިއަދު ވަނީ އެ
ގަވާއިދުތައް ވެސް އިޞްލާޙުކޮށް، ގަވާއިދުތައް ރަނގަޅުކޮށް މިއަދު ގެޒެޓުގައި ވެސް ބައެއް ގަވާއިދުތައް
ޝާއިޢުކޮށްދެއްވާފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ކުށްވެރިންނާ ދޭތެރޭގައި ވެސް، ކުށްވެރިންނަށް
ރަނގަޅު މުސްތަޤްބަލެއް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި، ކުށްވެރިންނަށް ވެސް އެނބުރި މުޖުތަމަޢަށް ނުކުމެ އަޅުގަ ނޑުމެން
ކުރާ އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތްތަކުގައި ބައިވެރިވުމަށް ޓަކައި އެ ފުރުޞަތުތައް ސަރުކާރުން މި އަންނަނީ ކޮށްދެއްވަމުން.
ފުރުޞަތުތައް ހުޅުވަމުން މި އަންނަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް
ވަންޏާ 2111 ވަނަ އަހަރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މާލޭގެ ޖަލުގައި މިސާލަކަށް، 61 މީހުންގެ ޖާގައިގެ ޖަލެއް ގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން 11 މީހުން، 81 މީހުން، 01 މީހުން ލައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ތިބިން. މިހެންނެއް ނުވާނެ
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ޖެހޭނެ އެ ޖަލުތަކުގައި އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށް އެ ޖަލުތަކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން
ކުށްވެރިން ވެސް ގެންގުޅެންޖެހޭނީ. ހަމައެއާއެކު 31 އަހަރުން މަތީގެ އެތައް 11 ކުށްވެރިން މިއަދު ވެސް ޖަލުތަކުގައި
އެބަ ތިއްބޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ތިބި އެންމެ ބޮޑެތި ކުށްވެރިންނާ އެއްކޮށް، މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ
ކުކުޅެއް ވިއްކާލައިގެން ޖަލަށް ވަންނަ މީހަކާއި މާރާމާރީ ހިންގައިގެން ނޫނީ މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލައެއްގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލުތަކުގައި އުޅޭ މީހުންނާއި ތަފާތުކުރުމެއް އޮންނަންޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، މިކަންތައް ކުރުމަށް ޓަކައި މި
ސަރުކާރު މި ދަނީ ޖަލުތަކުގެ ވެސް ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި ބޮޑެތި އިންވެސްޓްމަންޓުތައް ކުރަމުންދަނީ.
ހުޅުމާލޭގެ ޖަލުތަކަށް ވެސް ކުދިކުދި ކުށްވެރިންތައް ބަދަލުކުރުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރަމުން މި ދަނީ. މި ގަވާއިދަކީ،
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ގެނެވުނު ޤާނޫނީ އިޞްލާޙަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް މުހިއްމު އިޞްލާޙެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ
ޖެހޭ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖަލުތަކުގައި ތިބި ޒުވާނުންނަށް ފުރުޞަތުތަކެއް ތަނަވަސްކޮށްދޭން. ހަމައެކަނި އެންމެ ގްރާމެއްގެ
މައްސަލައިގައި 23 އަހަރަށް ޖަލަށް ލައިގެން އެ ކުދިންގެ މުސްތަޤްބަލެއް ނޫންތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ހަލާކުކޮށްލަނީ.
އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ އެކުދިން ގެނެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ޤާއިމުކުރަން. އެ ކުދިންނަށް ޓަކައި އޮތް ފުރުޞަތުތަކަކީ
ކޮބައިތޯ، ޖަލުގައި އެކުދިން މޮނިޓަރކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ބަލަން އެބަ ޖެހޭ. ކުށްވެރިންތައް ވެސް ފިލާނެ. އެމެރިކާ ފަދަ
28

ޤައުމުތަކުގައި ވެސް އެންމެ ތަރައްޤީވެފައި ހުރި ޤައުމުތަކުގައި ވެސް އަހަރެއްގެ މައްޗަށް 31 ބޮޑެތި ކުށްވެރިން
ފިލައިގެން އެބަ ދޭ. ޗައިނާގައި ވެސް ހަމަ އެފަދަ ހާލުގައި. ޗައިނާ އަށް ބަލާ ކަމަށް ވަންޏާ މުޅި ދުނިޔޭގެ
އަޝްކަރިއްޔާ އަށް ބަލާ ކަމަށް ވަންޏާ 10%. މުޅި ދުނިޔޭގައި ކުރާ ޚަރަދުގެ 10% ހޭދަކުރަނީ އަޝްކަރިއްޔާ އަށް
ޗައިނާ އިން. 31% ،23% އެމެރިކާ އިން. އެހެންވީމާ، އެ ޖަލުތަކުގައި ވެސް ބޮޑެތި ކުށްވެރިންތައް ފިލައިގެންދަނީ.
ކުށްވެރިންތަކުގެ ޙައްޤުތައް ނުލިބިގެން އެތަންމިތަނުން ވާހަކަދެކެވެމުންދަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ވެސް
މައްސަލަތައް ހުންނާނެ. މި ކަންތައްތައް ޙައްލުކުރުމަށް ޓަކައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކެނޑިނޭޅި މިއަދު
މަސައްކަތްކުރައްވަމުން އެ ގެންދަވަނީ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ޤާނޫނު އިޞްލާޙުވުމާ އެއްކޮށް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ކުށްވެރިންތަކަކަށް ފުރުޞަތުތަކެއް ލިބިގެންދާނެ. ހަމައެއާއިއެކު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ކަންތައްތަކުގައި ބައިވެރިވުމުގެ ފުރުޞަތުތައް ލިބިގެންދާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖަލުގެ ކުށްވެރިން
ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެއިޤްތިޞާދީ ކަންތައްތަކުގައި ބައިވެރިކުރަން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
އާބާދީގެ 13% ،23% ،31% ޖަލުތަކުގައި ބައިތިއްބައިގެންނެއް ޤައުމެއް ތަރައްޤީއެއް ނުކުރެވޭނެ. އެ ކުދިން
އަނބުރާ މުޖުތަމަޢަށް ގެނެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ޤާއިމުކުރަންޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، މި ސަރުކާރުން 311 މިލިއަން ރުފިޔާ،
311 މިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި، މިއޮތް ފެންނަ ބަޖެޓުގައި 311 މިލިއަން ރުފިޔާ ޒުވާނުންނަށް ޓަކައި،
ޒުވާނުންގެ ތަރައްޤީ އަށް ޓަކައި، ޒުވާނުންގެ ތަޢުލީމަށް ޓަކައި، ޒުވާނުން ކުރިއެރުމަށް ޓަކައި އެ ފުރުޞަތުތައް
ތަނަވަސްކޮށްދީފައި އެ އޮތީ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ރާއްޖެ މި ދަނީ ރަނގަޅު މިސްރާބާ ދިމާލަށް.
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުށްވެރިންނަށް ވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒުވާނުންނަށް ވެސް އެނބުރި މުޖުތަމަޢަށް އައިސް
ކަންތައްތައް ކުރެވޭނެ މަގުފަހިކޮށްދެވެންޖެހޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާ އަށް ބަލައިލިކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެން
އެބަ ތިއްބޭ އިނގޭތޯ މިއިން ކޮންމެ ރަށެއްގައި ވަޒީފާ ބޭނުންވެފައި ތިބި އެތައް ކުދިންނެއް. ޒުވާނުންގެ ސެންޓަރުތައް
އަޅަން ބޭނުންވެފައި ތިބި އެތައް ޒުވާނުންނެއް އެބަ ތިބި. ފުޓުބޯޅަދަ ނޑުތައް ހަދަން ބޭނުންވެފައި ތިބި އެތައް
ޒުވާނުންތަކެއް. މި ފުރުޞަތުތައް ތަނަވަސްކޮށްދީގެން ނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން ޒުވާނުން މި ކުށްތަކުން އެ ކުދިންނެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބަރީޢައެއް ނުކުރެވޭނެ. އެ ކުދިން އެނބުރި މުޖުތަމަޢަކަށް ނުގެނެވޭނެ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ އަށް.
29

މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޒުވާނުންނަށް މިއަންނަ އަހަރަކީ އެއްވެސް ވަޒީފާއެއް ނެތް އަހަރެއްގެ ގޮތުގައި
އިޢުލާންކުރައްވާފައިވާ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މިއަދު ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް، ޤާނޫނުގައި ބުނެފައިވާ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައިދިޔަ
ފަހުން ފުރަތަމަ ފަހަރަށް މި ރާއްޖޭގައި ތާރީޚުގައި ވެސް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅުއްވީ. އެހެންވީމާ، މިއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން. އަދި ހަމައެއާއެކުގައި އޭގެ ކުރީ ދުވަހުގައި އޮ ޑިޓަރ
ޖެނެރަލް ވަނީ ނައްތައިލާފަ. އެހެންވީމާ، މި ރާއްޖޭގައި މިހާރު މި ވަނީ ސަރުކާރުން ބުނާ ބަހަކީ ޤާނޫނު ކަމަށް ވަނީ.
ޤާނޫނަކީ ޤާނޫނު ކަމަކަށް ނުވޭ. މި ހާލަތަށް ޤައުމު ދިޔައިމާ އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ކަންބޮޑުވޭ. މިހާރު ހުށަހެޅިފައިވާ
މަޢާފްދިނުމާއި ޢަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ބިލަށް މި ހުށަހެޅުނު އިޞްލާޙަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން. ސަބަބަކީ،
ޑްރަގު ޓްރެފިކުކުރާ މީހުންނަށް އަދަބު މިގޮތަށް އޮތުން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް މިހާރު
ޢަމަލުކުރަމުންދާ ޤާނޫނުގައި ވެސް ބަޔާންކުރަނީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރާ މީހުންނަށް ވެސް މަޢާފުދިނުމެއް ނެތް
ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި އެހެންވީމަ ޓްރެފިކުކުރާ މީހުންނަށް ވެސް ހަމަ މި އުސޫލުން މީގެ ކުރީގައި
ވެސް ޢަމަލުކުރެވެމުން ގޮސްފައި ވަނީ، ދާނެ ކަމަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ދެން މި ކުޑަކުޑަ އިޞްލާޙު
މިގޮތަށް ހުށަހެޅުއްވި ކަމަށް ޓަކައި އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރަން. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
ސަރުކާރަކުން މިއަށްވުރެ ބޮޑެތި މަސައްކަތްޕުޅުތަކެއް މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިގެން ކުރަން ޖެހިވަޑައިގެންފައި ވަނީ.
އެހެންނަމަވެސް، މާ ކުދިކުދި މަސައްކަތްޕުޅުތައް ކުރައްވަމުންދާ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަމުންދަނީ. މި ވާހަކަ
ދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ މިހާރު މި ސަރުކާރުން މިދިޔަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިންތިޚާބާ ދިމާކޮށް
ވެސް 211 މީހުން، މާދަން އިންތިޚާބު އޮންނަނީ. މިއަދު މި ދޫކޮށްލީ 211 މީހުން ޖަލުން، އެއްވެސް އުސޫލެއް ނެތި.
މި ދެވަނަ ފުރުޞަތުގެ ދަށުން އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރު އޮތްއިރުގައި އެކަން ކުރި ގޮތާ ތަފާތުކޮށް، މުޅިން ތަފާތުކޮށް.
އެއްވެސް އުސޫލެއް، ހަމައެއް ނެތި ހުރިހާ ބާވަތެއްގެ ކުށްވެރިން ދޫކުރަމުންދިޔަ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔަ.
އަދި ހަމައެއާއެކުގައި އޭގެ ކުރީގައި ވަޙީދު ސަރުކާރު އޮތްއިރުގައި ވެސް، ބަޣާވާތުގެ ސަރުކާރު އޮތްއިރުގައި ވެސް
ރިޔާސީ އިންތިޚާބަށް ކުރިމަތިލީއިރުގައި ހަމަ އެ އަދަދަށް މީހުން ޖަލުން ދޫކުރި. އަދި މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ޚަބަރު
ބަލައިލާއިރުގައި ވެސް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ރައްޔިތުންގެ؛ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ކޯޓުތަކަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ
މައްސަލަތަކުގައި، މި ދަންނަވަނީ އަދި ހުށަހަޅުއްވަން ހުރި މައްސަލަތަކެއް ނޫން. ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މައްސަލަތަކުގެ
ތެރެއިން ވެސް 36 މައްސަލަ އަނބުރާ ގެންދަވާފައިވާ ކަމަށް ނޫސްތަކުގައި އެބަ ރިޕޯޓުކުރޭ. އޭގެތެރޭގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ރާއްޖޭގައި މިހާރު އެންމެ ކަންބޮޑުވާ އެއް ކަންތައް ކަމުގައިވާ މަގުމަތީގައި ވަޅި ހަރައި މާރާމާރީ
ހިންގާ މައްސަލަތައް ވެސް ހިމެނޭ. މާރާމާރީގެ މައްސަލަތައް ހިމެނޭ. މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލަތައް ހިމެނޭ. ވައްކަން،
ޚިޔާނާތުގެ މައްސަލަތައް ހިމެނޭ. އެއްވެސް އުސޫލެއް ނެތި މި ކަންތައްތައް އެބަ ކުރައްވާ. އަދި ހަމަ އެއާއެކުގައި
30

މިހާރުގެ އިސްލާމިކު މިނިސްޓަރުގެ އަނބިކަނބަލުންގެ މައްޗަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް؛ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރޭ
ވަޒީރެއްގެ އަނބިކަނބަލުންނަކަށް ވިޔަފާރިއެއް ނުކުރެއްވޭނެ ކަމަށް. މި ދަޢުވާ ވެސް އަނބުރާ ގެންދަވާފަ.
އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވަނީ، މީގެ ކުރީގައި ވެސް އދ.ގެ ރިޕޯޓުތަކުގައި ވެސް ފާހަގަކުރައްވާފައިވޭ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލް ވަރަށް ރަނގަޅަށް ރައްޔިތުންނަށް؛ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަކީ ދައުލަތުގެ ނަމުގައި ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި
ދަޢުވާ އުފުއްލަވާ ބޭފުޅެއް. ދަޢުވާތައް ކުރެއްވުމަށް ފަހުގައި އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ރައްޔިތުންގެ ސަމާލުކަމަށް
އައިސްފައި ހުންނަ މި ބާވަތުގެ ބޮޑެތި ދައުލަތުގެ ކަންކަމާ ގުޅުންހުރި، ވަޒީރުންނާ ގުޅުންހުރި މައްސަލަތައް އަނބުރާ
ގެންނެވުމުގައި އެބަ ޖެހޭ ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެކަން އޮޅުންފިލުވައިދޭން. ޕްރެސް ކޮންފަރެންސްތައް
ގިނަގިނައިން ބާއްވަވަންޖެހޭ. މިކަން ކުރައްވާ ތަނެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ. އދ.ގެ ރިޕޯޓުތަކުގައި ވެސް މިކަން
ފާހަގަކުރައްވާފައިވޭ. އަދި ކުރީގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވެސް އެކަން އެގޮތަށް ނުކުރައްވާކަން ވަރަށް ބޮޑަށް
ފާހަގަކުރައްވާފައިވޭ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ، އަދި ހަމަ އެއާއެކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޕްރޮސިކިއުޓޯރިއަލް ގައިޑްލައިނެއް، މި
ރާއްޖޭގައި ވެސް އޮވޭ ކަންނޭނގެ ކޮންމެވެސް ގޮތަކަށް. އެހެންނަމަވެސް މިކަންވެސް ޕަބްލިކުކުރެވިފައިނުވާތީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވޭ. މިކަން ޖެހޭނެ ޕަބްލިކަށް އެނގެން. އެކަން ކުރެވޭ އުސޫލުތައް، ހަމަތައް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އެބަ އެނގެންޖެހޭ. އެހެންނޫންނަމަހީ އެއްވެސް އުސޫލެއް ނެތި މީހުން ދޫކޮށް، އެއްވެސް އުސޫލެއް ނެތި މީހުންގެ
މައްޗަށް ދަޢުވާކުރުން ކުރިއަށްދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ. މިފަދަ ގައިޑްލައިނެއް އެކުލަވައިލުމުގައި
މައިގަ ނޑު ގޮތެއްގައި ދެ އުސޫލެއް އޮންނަންޖެހޭނެ. އެއް އުސޫލަކީ ފޮރެންސިކު ޓެސްޓު. ދެވަނަ އުސޫލަކީ ޕޮލިސީ
ޓެސްޓު. މި ދެކަން ވަރަށް ރަނގަޅަށް ބަޔާންކުރަންޖެހޭނެ. ފޮރެންސިކު ޓެސްޓަކީ ދަޢުވާއެއް އުފުލީމާ އެ ދަޢުވާ
ސާބިތުވާނެކަން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގިހުރެ އުފުލޭ ދަޢުވާތައް. ވަރަށް ރަނގަޅު، ހަރުދަނާ
ހެކިތަކުގެ މައްޗަށް އުފުލޭ ދަޢުވާތައް އެގޮތަށް ދަޢުވާ އުފުލަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އަނެއް އުސޫލަކީ ޕަބްލިކު
އިންޓްރަސްޓުގައި އުފުލޭ ދަޢުވާތަކަކަށް ވާންޖެހޭނެ. ޢާއްމު މަޞްލަޙަތާ ގުޅުންހުރި ދަޢުވާތަކަކަށް ވާންޖެހޭނެ. އަދި މި
ދަޢުވާތައް މިގޮތަށް ކަ ނޑައެޅުމުގައި އިޖްތިމާޢީ ސިޔާސަތެއްގެ ދަށުން މިކަން ކުރެވެންޖެހޭނީ. އެހެންނަމަވެސް
އިޖްތިމާޢީ ސިޔާސަތެއް ކަ ނޑައެޅުމެއް ނެތި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އަމިއްލަފުޅަށް އެއްވެސް އުސޫލެއް ނެތި އަނބުރާ
ދަޢުވާތައް ގެންނަވާ ތަނާ އަދި ބައެއް ބޭބޭފުޅުންނަށް އަމިއްލަ މަޞްލަޙަތު، ނޫނިއްޔާ ސަރުކާރުން ވިދާޅުވާ ގޮތަކަށް އެ
ދަޢުވާތައް ކުރަމުންދާ ތަން މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަމުން މި ދަނީ. އަދި ދަޢުވާތައް އަނބުރާ ގެންނެވުމުގައި
ވެސް މިދެންނެވިހެން އެ މައްސަލައިގެ ސީރިޔަސްކަމާއި ބާވަތާއި އުމުރާ އަދި ކުރީގައި ދަޢުވާތައް ކުރެވިފައިވާ މީހެއްތޯ
ބެލުމާއި، ސާބިތުވެފައިވާ މީހެއްތޯ ބެލުމާ، އުމުރު ހަގުކަމުން ވެސް ނޫނީ އުމުރުން ދުވަސްވެގެން ނަމަވެސް އެ
ދަޢުވާތައް އުފުލުމުގައި މި ކަންކަމަށް ވެސް ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އަދި އެ ނޫން
އޯލްޓަރނޭޓިވްސްތަކެއް މި މީހުންނާ މެދުގައި، ދަޢުވާ ލިބޭ މީހުންނާ މެދުގައި އޮތްތޯ ބެލުން ވެސް އެއީ ވަރަށް
31

މުހިއްމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ދެކެނީ. އަދި އެ ދަޢުވާ އުފުލޭ މީހުންގެ އެޓިޓިއުޑް ހުރި ގޮތްތަކަކީ ކޮބައިތޯ ވެސް
ބެލެންޖެހޭ. ހަމައެއާއެކުގައި ކުށްކުރުން މަދުކުރުން، އެއީ އެންމެ މުހިއްމު އެއް ކަން ކަމުގައި ދެކެގެން ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލް ދަޢުވާއުފުލުމުގެ ކަންކަން، ސިޔާސަތުތައް ކަ ނޑައަޅަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް މި އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް
އެކަން ކުރައްވާ ތަން ފެންނަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުاله ރިޔާޟަށް.
ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2111 މި ޤާނޫނަށް، މަޢާފްކުރުމާއި އަދަބު
ލުއިކުރުމުގެ ޤާނޫނަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙުގެ މައިގަ ނޑު މަޤްޞަދަކީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
ޖަލުތަކުގައި ތިބި ޒުވާނުންނަށް ފުރުޞަތުތަކެއް، އިތުރު ފުރުޞަތުތަކެއް ދީ، އެ މީހުންނަކީ މުޖުތަމަޢުގައި ބޭނުންހިފޭ
މުހިއްމު ބަޔަކަށް ހެދުމުގެ މަޤްޞަދު. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ މަޤްޞަދު ހާސިލެއް ނުކުރެވޭނެ ހަމައެކަނި
ޖަލުގައި އެ މީހަކު ވާ މުއްދަތަށް ބަލާފައި އެ މީހަކު މުޖުތަމަޢަށް އެނބުރި ގެނެވޭނެ އިންތިޒާމަކަށް އެ ކަންކަން
ހަމަޖެހިގެންނެއް. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޖަލަށް ގެންދެވެނީ، ޖަލަށް ޙުކުމެއް އަންނަނީ ޤާނޫނަކާ ޚިލާފުވެގެން،
އެކަމެއް ސާބިތުވެގެން. އެހެންކަމުން އެނބުރި މުޖުތަމަޢަށް އެ މީހަކު އަންނަންވާއިރަށް އެ މީހެއްގެ އުޅުމާއި އަޚްލާޤާއި
ސުލޫކަށް ބަދަލުތަކެއް އަންނަންޖެހޭނެ. އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ޒަމާނުއްސުރެ ވެސް ކޮންމެވެސް
ވަރަކަށް މަސައްކަތް ފަށާފައި އޮތް މަސައްކަތްތަކެއް، ޕެރޯލްގެ ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރުން. ޕެރޯލް ސިސްޓަމު
ވަރުގަދަކުރުން. ޕެރޯލް އޮފިސަރުން ތަޢާރަފުކުރެވިގެން ސިސްޓަމެއްގެ ތެރެއިން މަސައްކަތްތައް ޖަލުތަކުގައި ހިންގުން.
އަޅުގަ ނޑު މިއަދު ވެސް ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕެރޯލް ނިޒާމު، އެ ސިސްޓަމު ކޮބައިތޯއޭ؟
ކިހިނެއްތޯއޭ މަސައްކަތް ދަނީ؟ ކިހާވަރެއްގެ ނަތީޖާތަކެއް އެބަ ހާސިލުކުރެވޭތޯއޭ؟ ކުށްކުރާ މީހުން މުޖުތަމަޢުގައި
އިތުރުވެގެންދާ ކަމުގައި ވާނަމަ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި، ރީއޮފެންޑިން ގިނަވާ ކަމުގައި ވާނަމަ އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޕެރޯލް ސިސްޓަމު ހަރުދަނާއެއް ނުވޭ. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބެލޭނެ އިންޑިކޭޓަރެއް.
މެޝަރކުރެވޭނެ ގޮތެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މީހުން؛ ވަކި މައްސަލައެއްގައި ޙުކުމުގައި ޖަލުގައި ހުންނަ
މީހާ ހަތަރު ބައިކުޅަ އެއްބައި މުއްދަތުހަމަވީމާ އެނބުރި މުޖުތަމަޢަށް ގެންނަ ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން ހިނގާށޭ
ދައްކަމާ ޖަލުގައި ތިބޭއިރު އެ މީހުންނަށް، ޖަލުގައި ތިބޭ ވަގުތުތަކުގައި އެ މީހުންނަށް އެކަށީގެންވާ ފަރުވާދެވި، އެ
32

މީހުން މުޖުތަމަޢަށް ތައްޔާރުކުރުމަށް. މުޖުތަމަޢަށް ގެންނަންވާނީ އެ މީހުންގެ އަޚްލާޤާއި ސުލޫކު، އެ މީހުންގެ
އެޓިޓިއުޑް ތައްޔާރުކޮށްފަ. އޭރު ން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރި މުޖުތަމަޢެއް އޮންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ، ދެންމެ ބައެއް ބޭފުޅުން މި ބަހުސްގައި، މި އިޝޫ އަށް ވާހަކަދައްކަވަމުން
ވިދާޅުވެއްޖެ އެކިއެކި ސަރުކާރުތަކުން ސިޔާސީ ބޭނުމަށް މަޢާފުކުރާ، އަދަބު ލުއިކޮށްދޭ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި މިހާރު މި އޮތީ ޤާނޫނެއް ހެދިފަ. މި ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ޢަމަލުކުރަންވާނީ. އެ ޤާނޫނުގައި އެބަ
އޮވޭ އެ މީހުންގެ އަޚްލާޤީ މިންގަ ނޑުތަކެއް ބެލެންޖެހޭނެ ކަމަށް. ޕެރޯލް ސިސްޓަމުގެ ތެރެއިން ކަންކަން ބެލޭނެ
ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކުރުމުގެ ލިސްޓު ވެސް ވާންވާނީ ޕެރޯލް
ސިސްޓަމުގެ ތެރެއިން، ޕެރޯލް އޮފިސަރުންގެ ތެރެއިން ހުށަހެޅޭ، ޖެނެރޭޓުކުރެވޭ ލިސްޓަކަށް. އެއީކީ އެއްވެސް
ހާލެއްގައި ސިޔާސީ ބޭފުޅުން ހަދާ ލިސްޓަކުން، މާދަމާ އެތައް ބަޔަކަށް މަޢާފުކުރެވިގެން ދޫކުރެވޭނެ ބަޔަކަށް ވާނެ
ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލެއް ނުކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ މި ބަހުސްގައި ވާހަކަދައްކަމުން އެބަ ބުނަމު، މިވެނި
ކަމެއްގައި ކުދިކުދި ކުށްތަކުގައި ބޮޑެތި ޙުކުމްތައް ކޮށްފައި ޖަލުގައި، ޖަލަށް ކޮށްފައި ހުންނަ ވާހަކަ. ހަމަ އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ ހަމަ މި މަޖިލީހުން ނެރޭ، މި މަޖިލީހުން އަޅުގަ ނޑުމެން ފާސްކުރާ ޤާނޫނުތަކެއްގައި ހުންނަ
އަދަބުތަކެކޭ މި ޙުކުމްކުރަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ރިވައިސްކުރަމާ ހިނގާށޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ދެކޭގޮތުގައި މި
ވަގުތުގައި މިހާރަށް މި ޤައުމަށް، މި މުޖުތަމަޢަށް އެންމެ އެކަށީގެންނުވާ ބޮޑެތި އަދަބުތައް ހުރި ކަމުގައި ވާނަމަ،
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ މަސައްކަތްކުރެވި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒުވާނުންނަށް އިތުރު ފުރުޞަތުތައް ދީގެން އަޅުގަ ނޑުމެން
މަސައްކަތްކުރަމާ ހިނގާށޭ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަގައިމު ވެސް ޤަބޫލުކުރާ މީހެއް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒުވާނުންނަށް އިތުރު
ފުރުޞަތުތައް ދޭންޖެހޭނެ ކަމަށް. އަޅުގަ ނޑުމެން އެ މަސައްކަތްތައް ކޮށްފައި ވެސް ވާނެ މީގެކުރިން ވެސް.
ޒުވާނުންނަށް، ޚާއްޞަކޮށް ޖަލުގައި ބަންދުގައި ތިބޭ މުއްދަތުތަކުގައި އެ މީހުންނަށް އިތުރު ފުރުޞަތުދީގެން އިތުރު
ހުނަރުވެރި މަސައްކަތެއް ކުރެވިގެން އެނބުރި މުޖުތަމަޢަށް އައިސް އެ މަސައްކަތްކުރެވޭނެ އިންތިޒާމުގައި
މަސައްކަތްކުރެވިފައި ވާނީ. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި ވެސް އަދި މިހާރުވެސް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
އެ މަސައްކަތް، އެ ޕްރޮސެސް އެގޮތަށް ދާންވާނީ. އެއްވެސް ހާލެއްގައި ސިޔާސީ ފަރާތަކުން ފޮނުވާ ލިސްޓަކަށް ބޮޑެތި
ޖަރީމާތަކުގައި ތިބޭ މީހުން ދޫކޮށްލައިފިއްޔާ އަޅުގަ ނޑެއް ޤަބޫލެއް ނުކުރަން މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަން
އޮންނާނެ ކަމަކަށް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިޤްތިޞާދު ވެސް. ކިތަންމެ ބޮޑު ބަޖެޓެއް މިއަދު ހުށަހެޅިކަމުގައި ވިޔަސް، އެ
ބަޖެޓު ވެސް ތަންފީޛުކުރެވިގެން ޤައުމުގެ ސުލްޙަމަސަލަސްކަން ހިފެހެއްޓޭނީ ޤައުމުގެ އަމަންއަމާންކަން ހިފެހެއްޓިގެން.
އެހެންވީމާ، އެކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އިސްކަންދޭންޖެހޭނެ ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އަދިވެސް އެއް ފަހަރު
ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
33

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ބިލަށް ބަހުސްކުރުމަށް ޕާޓީތަކުގެ ފަރާތުން މެންބަރުން އެދިވަޑައިގެންފައި އެބަ
ވޭ. އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އެދެން، ވާހަކަދެއްކުމަށް ފުރުޞަތު ޖެހޭއިރުގައި ޕާޓީތަކުން އެދިވަޑައިގަންނަވާފައި ތިއްބެވި
ބޭފުޅުން މަޖިލީހުގެ ފްލޯ އަށް ދަންނަވައި، އެ ބޭފުޅުންގެ ޕާޓީތަކުން އެކަންކަން އިންތިޒާމުކޮށްލަދެއްވުން. ބައެއް
ފަހަރަށް ރިޔާސަތަށް އޭގެ ޝަކުވާ އެބަ އާދޭ ވަގުތު ނުދިނުމުގެ ޝަކުވާ. އެހެންނަމަވެސް މަޖިލީހުގައި ގަޑި
ކަ ނޑައެޅިގެން ކުރެވޭ ބަހުސެއްގައި ވަގުތު ހަމަޖެހޭއިރުގައި ވަޑައިގެންނެތުމުން އެ ބިލެއްގެ ބަހުސްގެ މަރުޙަލާ އެ
ދުވަހަކަށް ކަ ނޑައެޅިފައި އޮންނަ ގަޑި ނުވަތަ މުޅި ބިލަށް ކަ ނޑައެޅިފައި އޮންނަ ގަޑި ނިންމާލުމަކީ އެއީ ގަވާއިދާ
އެއްގޮތަށް ރިޔާސަތުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމަށް ވާތީވެ، އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަން ކުރަމުން ގެންދަން. އެހެންވީމާ، އެ
ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖަލްސާ މި ހިސާބުން މެދުކަ ނޑާލުމަށްފަހުގައި ދެން ކުރިއަށް ގެންދާނީ
11311ގައި. ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް މިކަމަށް ސަމާލުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވުން އެދެން. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން
މަޖިލީހުގައި ވަރަށް ގިނަ ކޮމިޓީތަކުގެ މަސައްކަތްތައް ވެސް އެބަ ހިނގާކަން. އެހެންނަމަވެސް ފުރުޞަތު ހޯއްދަވައިގެން
މި ކަމަށް ފުރުޞަތުދެއްވުން އެދެން. މިވަގުތަށް މެދުކަ ނޑައިލާނަން.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު: 11:31 އިން 11:11 އަށް]
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ނާއިބު ރައީސް މޫސާމަނިކު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ހުސްވަގުތުކޮޅަށް މެދުކަ ނޑާލުމަށްފަހުގައި މަޖިލީހުގެ ޖަލްސައައިގެން ކުރިއަށް ދާނަން. އަޅުގަ ނޑުމެން
ބަހުސްކުރަމުން މި ގެންދަނީ މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ޤާނޫނު
ނަންބަރު 2/2111 މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު. އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ
ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ހުރިހާ ހިންގުންތެރިންގެ ކިބައިން، މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީގެ ޖަލްސާތައް ހިނގަމުންދާކަން އަޅުގަ ނޑަށް
ވެސް އެނގޭ. އެހެންނަމަވެސް ޖަލްސާތަކުގެ، ކޮމިޓީތަކުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްދިޔަ ކަމުގައި ވިޔަސް ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުން މިފަދަ ބިލަކަށް ބަހުސްކުރަމުން ވަޑައިގަންނަވާއިރު ފުރުޞަތު ބޭނުންފުޅުވާނެކަން އެނގޭތީވެ އަޅުގަ ނޑު
އިންޓޯލްގެ ވަގުތުގެ ކުރީގައި ވެސް ދަންނަވައިލާފައިވާނެ. މި ވަގުތު އަޅުގަ ނޑު؛ މިހާރު މި ބިލަށް ވާހަކަދެއްކުމަށް
އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله އަށް.
ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
34

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ ކުރިން ވާހަކަދެއްކެވި ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނެކޭ އެއްފަދައިން އަޅުގަ ނޑު ވެސް މި ބިލަށް، މި އިޞްލާޙަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އިތުރަށް މަޢާފްދިނުމަކީ އަދި ޚާއްޞަކޮށް މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާގައި ޖެހިފައިވާ ކުދިންނަށް އިތުރު
ފުރުޞަތުތަކެއް ހޯދައިދިނުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އަބަދުވެސް އެދެމުންދިޔަ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން؛ އަޅުގަ ނޑު
ހައިރާންވަނީ، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ހައިރާންވެއްޖެ އަޅުގަ ނޑު އުފާ ވެސް ވެއްޖެ އަދި ހައިރާން ވެސް ވެއްޖެ ޕީ.ޕީ.އެމްގެ
ސަރުކާރަކުން މިފަދަ އިޞްލާޙެއް ލީމާ. އެއީ މިއަދުގެ ސަރުކާރުގެ ވަޒީރަކަށް ހޯމް މިނިސްޓަރަކަށް އެ ހުންނެވި ބޭފުޅާ
އަކީ 2118ގެ ރިޔާސީ އިންތިޚާބުގައި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ހުރިހާ ކުދިންނަށް އޮންނަންޖެހޭނީ މަރުގެ ޙުކުމް
ކަމަށް ވަކާލާތުކުރައްވަމުން ރިޔާސީ އިންތިޚާބެއްގައި ގެންދެވި ބޭފުޅެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ހައިރާންވެއްޖެ.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރަން މި އިޞްލާޙަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފަރާތުން، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން އަޅުގަ ނޑުމެން ހިންގިން ޕްރޮގްރާމެއް، ދެވަނަ ފުރުޞަތު. އޭރުގައި
މިއަދުގެ ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުން އިދިކޮޅު ޕާޓީގައި ތިއްބެވިއިރު ވަރަށް ބޮޑަށް
އިންކާރުކުރައްވަމުންގެންދެވި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ މީހުންނަށް ފުރުޞަތުދެނީއޭ ކިޔައިގެން. އެހެންނަމަވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުރިމަތީގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ ހަމަ މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ވެސް މަސްތުވާތަކެތީގެ
ވަބާގައި ޖެހިފައިވާ ކުދިންނަށް ދެވަނަ ފުރުޞަތެއް. އަޅުގަ ނޑަށް ހެޔޮ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެވަނަ ފުރުޞަތު ކިޔަސް،
އެއްކަލަ ފުރުޞަތު ކިޔަސް، އަނެއް ފުރުޞަތު ކިޔަސް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މައްސަލައެއް ނެތް މި ކުދިންނަށް
އިތުރު ލުޔެއް ލިބެންޏާ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަން ބޭނުމީ މި ކުށް، ޖަލަށްލުމުގެ ބަދަލުގައި
މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާ އަކީ އެއީ ބައްޔެއް ކަމަށް ބަލައި އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވަނީ މި މީހުންނަށް ފަރުވާކުރުމުގެ
އިތުރު ފުރުޞަތުތަކެއް ބޭނުމީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދި މިއަދަކީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ބަޖެޓު ހުށަހެޅިގެންދިޔަ
ދުވަސްކަމުގައި ވާއިރު އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުމީ އަޅުގަ ނޑު ބަލަން ބޭނުމޭ މިއަދުގެ ބަޖެޓުގައި މިކަހަލަ
ބަލިތަކުގައި ތިބި ކުދިން، ނުވަތަ މިކަހަލަ ކުށްތަކުގައި ޖަލުތަކުގައި ތިބި ކުދިން ނެރެގެން ރީހެބިލިޓޭޝަނަށް ފުރުޞަތު
އިތުރަށް ޕްރޮގްރާމުތަކެއް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެކިކަންކޮޅުގައި ހިންގާ ތަން
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލާން ބޭނުމޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުގެ ކުރިން ވާހަކަދައްކަވަމުން މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މާރިޔާދީދީ ވާހަކަދައްކަވަމުން ވިދާޅުވީ މައްސަލަ އަކީ ބައެއް ކުށްވެރިން ކޯޓުތަކާ
ހަމައަށް ވެސް ނުދެއޭ. ބައެއް ކުށްވެރިން ހައްޔަރު ވެސް ނުކުރެވެއޭ. ބައެއް ކުށްވެރިން ކޯޓުތަކާ ހަމައަށް ވެސް
ނުދެއޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު އިތުރުކޮށްލާން ބޭނުމީ ބައެއް ކުށްވެރިން ކޯޓުތަކާ ހަމައަށް ދިޔަޔަސް ބައެއް
ކުށްވެރިން ދަނީ ދޫވެގެންނޭ. މިތާނގައި ވާހަކަދެއްކެވި ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންހެން ފާހަގަކުރައްވައިފި ޤާނޫނު
ތަންފީޛުކުރުމުގައި ނަހަމަ ކަމެއް އުޅޭ ވާހަކަ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ ނިކަމެތިމީހާ އަށް ނިކަމެތި ގޮތް ވާ ތަން.
35

އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަންނަވަނީ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ކުއްޖާ އަށް ބައެއް ފަހަރަށް މުޅި އުމުރަށް އެބަ ޙުކުމް އާދޭ.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިފައި އެބަ ހުރި 11 އަހަރުގައި ކުއްޖާގެ އުމުރުން 11 އަހަރުގައި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކޮށްގެން
ޙުކުމް އައިސްފައި އޭނާ އެތައް ޒަމާނެއް ޖަލުގައި ހޭދަކޮށްފައި ދެން ނިކުންނައިރު ހުންނަނީ ބޮޑެތި ކުށްތައް ކުރާ
މީހަކަށް ބަދަލުވެފަ. އޭގެ ބަދަލުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދަނީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރާ މީހުން ކޯޓާ
ހަމައަކަށް ވެސް ނުދޭ. ކޯޓާ ހަމައަށް ގޮއްސިއްޔާ ދޫވެގެންދާ ތަން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި
ފެންނަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ސިޔާސީ ނުފޫޒުގަދަ މީހުން، ނުވަތަ ސިޔާސީ ނުފޫޒު ގަދަ މީހުންނާ
ގުޅުންހުރި މީހުން ނުވަތަ ފަނޑިޔާރުންނަށް ރިޝްވަތުދެވޭ ފެންވަރުގައި ތިބި ބޮޑެތި ވިޔަފާރިވެރިން ދޫވެގެންދާ ތަން
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލާން ބޭނުމީ ޙަޤީޤަތުގައި މި އިޞްލާހު
ތަންފީޛުވާ ތަން. އެއީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރާ މީހުން ނުވަތަ މަސްތިވާތަކެތީގެ ޓްރެފިކިންގައި އުޅޭ މީހުންނަށް
ރަނގަޅަށް އަދަބު ލިބެންޖެހޭނެ. ކުށްވެރިންނަށް ވާންޖެހޭނެ. އަދި އެ ކުށްވެރިން ދޫވެގެންދާ ތަން ވެސް ކޮންމެހެންނެއް
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލާކަށް ބޭނުމެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ކުދިންނަށް ރީހެބިލިޓޭޝަން
ފުރުޞަތެއް ލިބެންޖެހޭނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަން ބޭނުމީކީ އެ މީހުންގެ މުޅި އުމުރު އެ މީހުން ޖަލުތަކުގައި ހޭދަކުރާ
ތަނެއް ނޫން ބަލާން ބޭނުމީކީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ވާހަކަ ދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ދައްކާލަން ޖެހޭ މުޅި
ޖިނާޢީ ޢަދްލުގެ ނިޒާމުގެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ދައްކަންޖެހޭ. މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ މީހުންނަށް މަޢާފްދޭ
ވާހަކަ ދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަންޖެހޭ އިންސާފާ އެކު ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރުން. އެއީ ޕްރޮސެކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
ސިޔާސީ ނުފޫޒުން އެއްކިބާވާންޖެހޭނެ. ފަ ނޑިޔާރުންނަކީ ރިޝްވަތު ނުހިފާހިސާބުގައި ތިބޭ މީހުންނަށް ވާންޖެހޭނެ. އަދި
ފުލުސް އޮފިސަރުންނަކީ ގޭންގުތަކުގައި ހިމެނޭ މީހުންނަށް ވެގެންނުވާނެ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ހިސާބުން
އަޅުގަ ނޑުމެން ޖިނާޢީ ނިޒާމަށް ބަލައިގެން ޤާނޫނު ހަމަހަމަކަމާއެކީގައި ތަންފީޛުކުރާ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަން
ބޭނުމީ. މި އިޞްލާޙަށް ތާއީދުކުރަމުން އަޅުގަ ނޑު ނިންމައިލާނަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމަށް.
އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުވެސް ދަންނަވާނީ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކޮށްގެން ޖަލަށް ލާފައި ތިބި
ކުދިންނަށް އިތުރު ފުރުޞަތެއް ދީގެން އެ ކުދިން ރީހެބިލިޓޭޓުކުރުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެކޭ. އެހެންނަމަވެސް
36

އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނަކަށް އިޞްލާޙުގެންނައިރުގައި އެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ މަޤްޞަދު ހާސިލުނުވާ ގޮތަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢަމަލުތައް ބަހަށްޓައިފި ކަމަށް ވަންޏާ މީގެން ވާނެ ފައިދާއެއް ނޯންނާނެ. ކޮންމެ ޤާނޫނެއް މި ތަނަށް
ހުށަހެޅިގެންދާއިރުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ތަކުރާރުކޮށް ދައްކަމުންދާ ވާހަކަ އަކީ މިއީ ވަރަށް ހެޔޮ ނިޔަތުގައި
ކުރާ ކަމެކޭ. އެކަމަކު ނިމޭއިރުގައި، އެ ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމުގެ މަރުޙަލާ އަށް އަންނައިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި
ފެންނަނީ ކޮންމެ ފަހަރަކު ވެސް މަންޒަރު ބަދަލުވެގެންދާ ތަން. ޙަޤީޤަތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޖަލުގައި ތިބި ބަޔަކު
ބޭރަށް ނެރޭއިރުގައި އެ މީހުންނަށް ދޭންޖެހޭ ރީހެބިލިޓޭޝަން ދިނުމަކީ ކޮންމެހެންވެސް މުހިއްމު ކަމެއް.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކޮންމެ ނަމެއް ކިޔާފައި ވެސް ޖަލުގައި ތިބޭ ކުށްވެރިން މަގުމައްޗަށް ނެރޭއިރުގައި އެ ބޭފުޅުން، އެ
މީހުންނަކީ ކުރިން ތިބި ހާލަތަށް ވުރެ ވެސް ގޯސްކޮށް، ގޯސް ހާލަތެއްގައި ބައިތިއްބާފައި ނެރުނީމާ އޭގެން
މުޖްތަމަޢުގައި ދެން ތިބޭ މީހުންނަށް ލިބޭ ގެއްލުމާއި ވާ އުނދަގޫ ވަރަށް ބޮޑު. އޭގެ ބަދަލުގައި އެ މީހުންނަކީ ނިކުމެ
ވަޒީފާއަކަށް ނިކުމެވޭނޭ ހާލަތަކަށް ގެނެސް، އެ މީހުންނަކީ މުޖްތަމަޢުގައި އެހެން މީހުންނާ އެކީގައި އުޅެވޭނެ ހާލަތަކަށް
ގެނެސް އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ވެސް މިކަން ކުރާ ގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިކަން ކުރެވިގެން މީގެން ފައިދާއެއް ވާނީ.
މިފަދަ ބިލެއް ހުށަހެޅުމުގެ ބޭނުމަކީ ވަކި ބަޔަކު ޖަލުން ނެރުން ކަމުގައި ވާނަމަ އެއީ މައްސަލައަކަށް ވެގެންދާނެ. ވަކި
ޕާޓީއަކަށް ސޮއިކުރާ ބަޔަކު ޖަލުން ނެރެން ކަމުގައި ވާނަމަ، އެއީ މައްސަލައަކަށް ވެގެންދާނެ. އޭގެ ބަދަލުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަސައްކަތްކުރަނީ ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ޒުވާން ކުދިންތަކަކަށް އިތުރު ފުރުޞަތެއް ދިނުން
ކަމުގައި ވާނަމަ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ މި އިޞްލާޙަށް ހަމަ ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ބޮޑެތި ޑްރަގުގެ
ވިޔަފާރިވެރިން ކެނޑިނޭޅި މި ސަރުކާރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ؛ ހޯމް މިނިސްޓަރު އެއް ފަހަރު
ވިދާޅުވާނެ ވަރަށް ބޮޑެތި ޑްރަގުގެ ވިޔަފާރިކުރާ މީހުން ތިމަންނަމެން ހިފައިފީމޭ. ހިފާ ވާހަކަ ވެސް އިވޭނެ. ނޫސްތަކުން
ވެސް ފަލަ ސުރުޚީތައް ފެންނާނެ. ހަމަ އަނެއްދުވަހު ފެންނާނީ ހަމަ އެ މީހުން ދޫކޮށްލި ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، މިއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، މި ޙަޤީޤަތުގައި މި އުޅެނީ ޑްރަގު ބޭނުންކުރި ބަޔަކު ދޫކޮށްލަންތޯ
ނުވަތަ ޑްރަގުގެ ބޮޑެތި ވިޔަފާރިވެރިން ދޫކޮށްލަންތޯ. މިއީ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ރައްޔިތުން
ފާރަވެރިވެގެން ތިބެންޖެހޭނެ ކަމެކޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ޒުވާން ކުދިންތަކަކަށް ރަނގަޅުވުމުގެ ފުރުޞަތު، އެ މީހުންނަށް
އަލުން ދިރިއުޅުމެއް ބައްޓަންކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދޭން އިސްލާޙުތަކެއް މި ތަނުން ފާސްކޮށްފައި ނެރުނީމާ ބޮޑެތި
މުޖްރިމުން މަގުމައްޗަށް ނިކުމެ، އަނެއްކާ އިތުރު ކުދިންތަކެއް ހަލާކުކުރަން މަސައްކަތް ފެށީމަ މީގެން އަޅުގަ ނޑުމެން
މި ނެރެންޖެހޭ؛ ނެރެން ބޭނުންވެގެންއުޅޭ ނަތީޖާ ނިކުމެގެނެއް ނުދާނެ. ޙަޤީޤަތަކީ ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް މި
ސަރުކާރުން ކުރަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް އޮޅުވާލައިގެން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިދޭތެރެއިން ފެނުނު ފެނަކައިގެ ފަރާތުން ޕިކަޕެއް
ނެރެގެން މީހުންނަށް ނިދުނަނުދީ، ރޭގަނޑު ކުޑަކުދިންނަށް ނިދުނަނުދީ 24ގަޑިއިރު ކަރަންޓުދެނީއޭ ކިޔައިގެން ދެކޮޅަށް
ދުއްވި ތަން. މިހާރު އަނެއްކާ އައްޑޫ ސިޓީ އެ އޮތީ އަދިރީގައި. ކޮންމެ ދުވަހަކު ކަރަންޓު ކަ ނޑަނީ. ކޮބައިތޯ މި
37

ދައްކާ ވާހަކައެއް ދެކޮޅުޖެހިފައި؟ އެހެންވީމާ، ކޮންމެ ކަމެއް ކުރާއިރުގައި ވެސް މިގޮތަށް ކަންތައްތައް ކުރާ ކަމަށް
ވަންޏާ ދައްކާލަންވެގެން ނުވަތަ މާ މޮޅު ކަމެއް ކުރާ ކަމަށް ހެދެންވެގެން ކަން ކޮށްފައި އޭގެ ނަތީޖާއެއް ނުނިކުންނަ
ކަމަށް ވަންޏާ މީގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އެއްވެސް މީހަކަށް ކުރާނެ ފައިދާއެއް ނޯންނާނެ. ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި
ހުށަހެޅުނު އިޞްލާޙު މިގޮތަށް ފާސްވެގެންދިޔައިމަ މީގެން ނިކުންނާނެ ނަތީޖާތަކަކީ ކޮބައިކަތޯ ވަރަށް ރަނގަޅަށް
ދިރާސާކުރެއްވުމަށްފަހު ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މިއަށް އަދި ފުރިހަމަކުރަން ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތަކެއް ވިއްޔާ ގެނެސްގެން
މި އިޞްލާޙު ފާސްވެގެންދިއުމަކީ އަޅު ގަ ނޑު އެދޭ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުގެވެސް އުއްމީދަކީ ރާއްޖޭގެ އާބާދީގެ އަޅުގަ ނޑު
ހަނދާންވާން ގޮތުގައި 31% އަށް ވުރެ ގިނަ ޒުވާނުންނަކީ ހަމަ ޑްރަގުގެ ވަބާގައި ޖެހިފައި ތިބި މީހުން.
އަޅުގަ ނޑުމެންނެއް ބޭނުމެއް ނުވޭ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހުރިހާ ޖީލުތަކެއް މިގޮތަށް ހަލާކުވެގެންދާކަށް. އެ މީހުންނަށް
ފުރުޞަތުލިބުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެދޭ ކަމެއް. އެ މީހުން ރަނގަޅުވެގެން މުޖްތަމަޢަށް ނިކުމެ ވަޒީފާތަކަށް ނިކުތުމަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން އެދޭ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ރީހެބިލިޓޭޓުކޮށްގެން މިގޮތަށް މި ކުދިން ނެރުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ އެދޭ
ކަމެއް ކަމަށް ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ ޙުސައިނަށް.
ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާރު ބަހުސްކުރެވެމުން މިދާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111، މަޢާފްދިނުމާއި އަދަބު
ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙުތަކަށް ބަލާއިރު
ދަންނަވަންޖެހެނީ ދެވަނަ ނަންބަރުގައި މި ވާ ކުށެއް ކުރުމަށްފަހު އިލްތިމާސަށް ހުށަހެޅޭނެ މުއްދަތަކީ، އެ ކުށެއްގެ
ޢުޤޫބާތް ނުވަތަ އަދަބުގެ ހަތަރު ބައިކުޅަ އެއް ބައި ފުރިހަމަކުރުމަށްފަހު އިލްތިމާސްކުރެވޭކަމުގައި ވާނަމަ، އެއީ
ރަނގަޅު އިޞްލާޙެއް. އެ އިޞްލާޙަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް ފުރަތަމަ އަށް މި އޮންނަ ބައި، އެއީ
މަޢާފުނުދެވޭނެ ކުށެއްގެ ގޮތުގައި މިހާރު މި ހަމަޖައްސަނީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ޓްރެފިކުކުރުން އިނގޭތޯ. މަސްތުވާތަކެއްޗާ
ބެހޭ ޤާނޫނުގެ، އެއީ 11/2111 ވަނަ އަހަރުގެ 2111 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މަސްތުވާތަކެތީގެ ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ކުށް.
މިއީ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން
މި އުޅެނީ ކޮން ކަމެއްކަން އަޅުގަ ނޑަކަށް ހަމަ ބުނެލަން ވެސް ނޭނގޭ. ދަންނަވާލަން ވެސް ނޭނގޭ. މީގެ ނަތީޖާއަކަށް
ވެގެންދާނީ ޙަޤީޤަތުގައި ކުރީގައި އޮތް މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ވިޔަފާރިކުރުމުގެ ކުށުގައި ނުވަތަ ރާއްޖެ
38

އަށް މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރުމުގެ ކުށުގައި ނުވަތަ ރާއްޖޭގައި މަސްތުވާތަކެތި އުފެއްދުމުގެ ކުށުގައި ހައްޔަރުވެފައި ތިބި
އެންމެންނަށް މިހާރު ޕެރޯލްގެ ދަށުން އެ މީހުންނަށް މަ ޢާފުވެ އެންމެން ނިކުތުން. އެއީ ނަތީޖާ އަކީ. އެއީތޯ
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން މި އުޅޭ ކަމަކީ؟ ހަމައެއާއިއެކު، މިހާރު މިހާރު މި ޢަމަލުކުރެވޭ މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ
ދަށުން އެ ތިބި ޓްރެފިކުކުރަން އުޅުނު ކުޑަކުދިންގަ ނޑު ހައްޔަރުވެ، އެއްވެސް ގޮތަކަށް މަޢާފުނުލިބޭ ގޮތަށް އެއީ ބިލު
ޑްރާފްޓުކުރެވިފައި މި އޮތް ގޮތަކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ އިޞްލާޙެއް މިއީ. މިހެން ދަންނަވަން މި
ޖެހެނީ މިހާރު ޢަމަލުކުރަމުން މި ދާ މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤާނޫނުގައި މަސްތުވާއެއްޗެއް ރާއްޖެ އަށް އެތެރެކުރުމާއި
ބޭރުކުރުމަކީ އެއީ ވަކި ކުށެއް. އެތެރެކުރުމާއި ބޭރުކުރުމަކީ އޭގެ ޒާތުގައި ކޮންމެހެން ޓްރެފިކުކުރުމެއް ނޫން. އަދި
މަސްތުވާތަކެތި ރާއްޖޭގައި އުފެއްދުމަކީ ވެސް ކޮންމެހެން އޭގެ ޒާތުގައި މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުމެއް ނޫން. އެއީ
ޓްރެފިކުކުރުން ކަމުގައި މިހާރުގެ މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤާނޫނެއް ނުދެކޭ. އެއީ ވަކި ކުށެއްގެ ގޮތުގައި ހަދާފައި މި
އޮންނަނީ. ޓްރެފިކުކުރުން ކަމުގައި މި ބެލެވެނީ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ މީހަކު ވަކި އަދަދަކަށް ވުރެ ގިނައިން އޭތި
އޭނަ އަތުގައި ހުރެގެން ވިއްކަންއުޅުމުން. ޓްރެފިކު، މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންނުކުރާ މީހަކު ކިލޯ އިން ނުވަތަ ޓަނުން
ރާއްޖެ އަށް މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް އެއީ މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރި ކަމަކަށް މިހާރު
މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤާނޫނެއް ނުދެއްކޭ. އެހެންކަމުން، މި އިޞްލާޙު މިގޮތަށް ފާސްކުރެވިދިޔަ ކަމުގައި ވާނަމަ،
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދޮރެއް ހުޅުވައިލެވެނީ 3 ޓަނުގެ މަސްތުވާތަކެތި ވެސް ރާއްޖެ އަށް އެތެރެކޮށްފައި 6 އަހަރު
ދުވަސްވުމަށް ފަހު ޕެރޯލްގެ ދަށުން އެ މީހަކު ދޫވެގެންދާ ގޮތަށް. އެއީތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މި ޤާނޫނު ފާސްކުރަން
މި އުޅޭ ގޮތަކީ؟ އަޅުގަ ނޑުމެން ސުވާލު އުފައްދަން އެބަ ޖެހޭ. އެހެންކަމުން، މިއީ އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ
ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން ކުށްކޮށްފައި ތިބޭ މީހުންނަށް އެ މީހުންނަށް ލުއި ގޮތްތަކެއް ހަދައި، އަދި
މުޖުތަމަޢު ތެރެއަށް ނެރުމަކީ އަޅުގަ ނޑުން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލު ވެސް ކުރާ ހަމައެއް. އެކަމަކު
ކުށްކުރާ މީހުންގެ ތެރޭގައި ތިބި އަޅުގަ ނޑު މި ކިޔާ ބޮޑެތި މީހުން ދޫވާ ގޮތަށް، 6 އަހަރު ފަހުން ދޫވާ ގޮތަށް ޤާނޫނު
ފާސްކޮށްފައި ކުށުގެ ތެރޭގައި ޓްރެފިކުކޮށްއުޅޭ ކުޑަކުދިން އުމުރަށް ޖަލަށް ލެވޭ ގޮތަށް ޤާނޫނެއް ފާސްކުރުމަކީ އަދި
ޤާނޫނަކަށް އިޞްލާޙެއް ގެނައުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާނެ ކަމެއް ނޫން ކަމުގައި ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ،
ފުރުޞަތުދެއްވީތީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަލާޙަށް.
39

އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަލާޙް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު މިތަނަށް ހުށަހެޅިފައި މި ވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111،
މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް މި ހުށަހަޅައިފައިވާ އިޞްލާޙަކީ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް މި އިޞްލާޙަށް
ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރާ އިޞްލާޙެއް ކަމުގައި ދަންނަވާލަން. އާދެ! ޙަޤީޤަތުގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލަ އަކީ
މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޤައުމަށް ވަރަށް ކަންބޮޑުވާންޖެހިފައިވާ ހާލަތެއްގައި އޮތް މައްސަލައެއް. މި މަ އްސަލައިގައި
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އެބަ ތިއްބޭ ޒުވާނުންގެ ތެރޭގައި ވަރަށް
ކުދިކުދި ކުށްތަކުގައި، މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަރަށް ކުދިކުދި މިންވަރު ބޭނުންކޮށްގެން އެ ކުދީންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި
އަދަބުތައް އެ ކުދިންގެ މުޅި އުމުރު ޖަލުގެ އެކި ތަންތާނގައި ހޭދަކުރަންޖެހިފައިވާ ކުދިން. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި މިއަދުގެ ސަރުކާރުން މި ދަނީ ޒުވާނުންނަށް ވަރަށް ބޮޑު އިސްކަމެއް ދީގެން މި ފަދަ ކުދިކުދި ކުށްތަކުގައި
ބެދޭ ޒުވާނުންނަށް މަޢާފުދިނުމުގެ ގޮތުން ކަންތައްތަކެއް ކުރަމުން. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ ވަރަށް މުހިއްމު
ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ ބޭފުޅަކަށް ވެސް އެ މީހެއްގެ ދަރިޔަކު މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާގައި ޖެހުމުން އެ ކުރެވޭ
އިހުސާސް އެ ފަދަ ކަމެއް ދިމާވުމުން އެނގޭނީ. މިހާރުވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ ރައްޓެއްސަކު އެބަ އުޅޭ އޭނަގެ ކުއްޖަކު
ވަރަށް ކުޑަކުޑަ ކުށެއްގައި ބެދިގެން. ހަމަ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަރަށް ކުޑަކުޑަ މިންވަރެއް ބޭނުންކޮށްގެން ނަމަވެސް
މިއަދު އެ ކުއްޖާ އަކީ ހަމަ އެކަމުގައި އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ޝާމިލުވާ ކުއްޖެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް މިއަދު ވެސް
އެ ކުއްޖާ އެ ދަނީ ހައް ޔަރުގައި ހުރެގެން، އެ ކުއްޖާގެ މުޅި ދިރިއުޅުން؛ އެ ކުއްޖާ އަށް ވަޒީފާއެއް ލިބެނީކީ ނޫން. އެ
ކުއްޖާ ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި ދިވެހި ސަރުކާރަކުން ނުވަތަ ދޫކުރަންޖެހޭ ފަރާތްތަކަކުން އެ ކުއްޖާ އަށް އިތުރު
ތަޢުލީމު ހޯދައިދިނުމަށް ބޭރަށް ގެންދިއުމަށް މަސައްކަތްކު ރަމުންދާއިރު ވެސް އެ ފުރުޞަތު ވެސް ދެނީކީ ނޫން.
އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި މި ސަރުކާރުން މިއަދު ކުރަން ފައްޓާފައި މި ވާ މަސައްކަތަކީ މި ފަދަ ކުދިކުދި ކުށްތައް
ކޮށްފައިވާ ކުދިންނަށް، ޙަޤީޤަތުގައި އެ ކުދިން މި މުޖުތަމަޢަށް އަނބުރާ ގެނައުމަށް ޓަކައި ކުރެވޭ މަސައްކަތްތަކެއް. މި
ސަރުކާރުން ޤާނޫނުތަކަށް އިޞްލާޙުތައް މި ގެންނަނީ ގެންނަމުން. އަދި އަލަށް ހަދަންޖެހޭ ޤާނޫނުތައް ވެސް މި ދަނީ
ހަދަމުން. މި ސަރުކާރަކީ ވަކި ފަރާތެއް ބަލައިގެން، ވަކި ކުލައެއް ބަލައިގެން މަސައްކަތްކުރާ ސަރުކާރެއް ނޫން.
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތު ގައި ރައީސް ޢަބްދުاله ޔާމީން ވެރިކަންކުރައްވަމުން އެ ގެންދަވަނީ ޙަޤީޤަތުގައި ދިވެހި ހުރިހާ
ރައްޔިތުން ހަމަހަމަކަންމަތީގައި އެ މަނިކުފާނު އެ ވެރިކަންކުރައްވަމުން ގެންދަވަނީ. އެހެންވީމާ، އެ މަނިކުފާނުގެ
އެދުމަކީ މި ފަދަ ކުދިކުދި ކުށްތަކުގައި ބެދިފައި ތިބި ޒުވާނުންނަށް ފުރުޞަތުދީގެން، އަނބުރާ އެ ކުދިން މި މުޖުތަޢަށް
ގެނެސްގެން މުޅި މި ދިވެހިރާއްޖެ އަކީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވަބާ އިން ސަލާމަތްކުރެވިފައި އޮތް ދިވެހިރާއްޖެއަކަށް ހެދުން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި ދަންނަވާލަންއޮތީ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް މި ބި ލަށް، މި އިޞްލާޙަށް ވަރަށް
ބޮޑަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ. މި އިޞްލާޙަކީ ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ ކުދިކުދި ކުށްތައް
40

ކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ފުރުޞަތުދިނުމުގެ ގޮތުން އިޞްލާޙުކުރެވިފައިވާ ބިލެއްކަން ފާހަގަކުރަމުން، އަޅުގަ ނޑު ވެސް
ވާހަކަ ނިންމާލަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުދީދީ އަށް.
ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. بسم هلا ال رحمن ال رحيم. الحمد هل وال صالة وال سالم على رسول هلا وعلى آله
واصحابه وأتباعه. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިމައްޗަށް މި ހުށަހެޅިފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު
2/2111ގެ ބިލަށް އިޞްލާޙު ހުށަހެޅިފައި މި އޮތް އިޞްލާޙަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވަރަށް
ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ އިޞްލާޙެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު މިހެން މި ދަންނަވާ ސަބަބަކީ މި އިޞްލާޙުގައި މި ވާ
ގޮތުން ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ކުށް މިހެން ބަދަލުވުމުން، ކުރީގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ގިނަ އަދަދެއްގެ މަސްތުވާތަކެއްޗަށް
މުޢާމަލާތުކޮށްފައި، 21 ކިލޯ އިން 31 ކިލޯ އިން މުޢާމަލާތުކޮށްފައި ތިބި މީހުންނަށް ވެސް އޮޓަމެޓިކުން މަޢާފުދެވޭ.
ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މީ ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޙުކުމެއް ކޮށްފައިވާ މީހުން އެގޮތަށް މަޢާފު
ލިބުމުން، އެ މީހުން މަޢުޞޫމް މީހުންނަށް ވީ. މިއަދު މި ޤައުމުގައި ދިމާވެގެންއުޅޭ މައްސަލަ އަކީ މި ބޭނުންކުރާ
ކުދީންނެއް ނޫން. ޙަޤީޤަތުގައި އެންމެ ބޮޑު މައްސަލަ އަކީ މި ވޭތުވެދިޔަ ފަންސަވީހަކަށް އަހަރު ދިވެހިރާއްޖެ އަށް
ޑްރަގުގެ ވިޔަފާރިކުރި ބައެއްގެ ސަބަބުން މި ޤައުމުގެ ޒުވާން ޖީލެއް ހަލާކުވެގެންގޮސް އަދި އިތުރަށް ހަލާކުވަމުން މި
ދަނީ. އެހެންވީމާ، މިހާރުވެސް ޤާނޫނުގެ ބާރު ލިބިގެން ޤާނޫނުގެ ބާރު މަޖިލިސްތެރޭން ބޭނުންކޮށްގެން ދިވެހި
ރައްޔިތުން އެ ބާރު ދިނީމަ އޭގެ ނާޖާއިޒު ފައިދާ ނަގައިގެން؛ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވަނީ
ޤާނޫނަށް މަކަރުހަދަންތޯ؟ މިއީތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން މި އުޅޭ ކަމަކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ޔާމީން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމަށް ވެސް ދަންނަވާނީ އެ މަނިކުފާނުގެ ބާރުހިނގާ މި ޕާލަމެންޓުން މި ބާވަތުގެ ޤާނޫނަށް
މަކަރުހެދުމުގެ ފުރުޞަތުނުދެއްވާށޭ. މިއީ، ވަރަށް ބޮޑު ވިޔާނުދާ ކަމެކޭ. މި ޤާނޫނުތަކަށް މިގޮތަށް މަކަރުހަދައިގެން ވަކި
ބަޔަކަށް ނާޖާއިޒު ފައިދާ ދީ، ޖަލުގައި ތިބި ވަކި ބަޔަކު ދޫކޮށްލަން މަސައްކަތްކުރާކުރުން މީ ހިތާމަހުރި ކަމެއް
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޤާނޫނަށް ބަދަލުކުރަންޏާ ކުރަންވީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިޞްލާޙުކުރަންވީ
ވިޔަފާރިކުރުމުގެ ކުށާއި ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ކުށް، މި ދެ ބައި ވެސް ހިމެނޭ ގޮތަށް. އޭރުން މި ދެންނެވިހެން ކުރީގެ
ޤާނޫނުން އެތައް ބޮޑު މުޖުރިމުންގެ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖެ އަށް ބޮޑެތި އަދަދުން އެތެރެކޮށްފައި ތިބި މީހުން ދޫވެގެނެއް
41

ނުދާނެ. މިހާރު ވަރަށް ނަލަ ގޮތަކަށް، ރީތި ވާހަކަތަކެއް މި މަޖިލިސް ތެރޭގައި ދައްކާފައި ރައްޔިތުންގެ ލޮލުގައި
އަނދުނެއް އަޅުވާފައި މި އުޅެނީ ހަމަ އަނެއްކާވެސް ބަޔަކު ދޫކޮށްލަންވެގެން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީ މާތްވެގެންވާ
އިސްލާމްދީނުގައި ވެސް ޙަރާމްކުރައްވާފައިވާ ކަމެއް. ރަލުގެ ވިޔަފާރި އަކީ ހަމަ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ
މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރި އަކީ އެއް ޙުކުމެއް އަންނަ ވިޔަފާރިއެއް. ދީނީ ގޮތުން އެކަން ތި ބޭފުޅުން
އައްސަވަންވީނޫންތޯ ދެނެވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުން އަރިހުން. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިރިއިރުކޮޅުން ހުކުރު ޚުޠުބާގައި ވެސް
މި އަޑުއެހެނީ ކޮންމެ ވައްތަރެއްގެ މަސްތުވާއެއްޗަކީ ވެސް ރަލެކޭ. އެއް ހަމައެއް، އެއް ޙުކުމެއް މި އަންނަނީ.
އެހެންވީމާ، މި ބާވަތުގެ ބޮޑު ކަމެއްގައި މި މަޖިލިސް ތެރެއިން މަޖިލީހުގެ ބާރު ބޭނުންކޮށްގެން؛ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އިހަށްދުވަހު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނުނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ފުޑާލިތަން. ހަމަ އެގޮތަށް ނޫންތޯ މިހާރު
ވެސް މި ކަންތައްތައް ކުރަންއުޅެނީ. އާދެ! އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އެހެރީ މަގުމަތިވެފައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ޤާނޫނުއަސާސީން ހޮވިފައި ހުރި ޕްރޮސިކިއުޓަރ، މާފުކުރައްވާ! އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލެއް އެހެރީ މަގުމަތިވެފަ. މީތޯ
އަޅުގަ ނޑުމެން ބާރުލިބުނީމަ ކަންތައް ކުރަންވީ ގޮތަކީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު މިއަދު
އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކު ސަރުކާރަށް މި ދަންނަވަނީ، މި ބާވަތުގެ ވިޔާނުދާ ކަންތައް ޤާނޫނުގެ ނިވަލުގައި، ޤާނޫނުގެ ބާރު
ލިބިފައި އޮތީމާ ނުކުރައްވާށޭ. މި އިޞްލާޙާ ދޭތެރޭގައި ރަނގަޅަށް ފުންކޮށް ވިސްނާފައި ނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑު މި
ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަށް މި ދަންނަވަނީ މި ބަލައިނުގަންނާށޭ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު
ނިހާން ޙުސައިންމަނިކަށް.
ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ!ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅިގެން މިދިޔަ ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/22111
މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ އިޞްލާޙު ގެންނެވުމުގެ ބިލު، މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ތާރިޤް ހުށަހެޅުއްވީތީ އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކު އެ މަނިކުފާނަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. މި މައްސަލަ އަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ސިޔާސީ ވިސްނުމަކަށް ވުރެ ބޭރުން، ވަރަށް ސީރިއަސް މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން
ނަގައިގެން ދިރާސާކުރަންޖެހޭ މައްސަލައަކަށް ޙައްލެއް ހޯދޭތޯ އެ މަނިކުފާނު މަސައްކަތްކުރައްވާފައި އެ އޮތީ. ދެ ކަމެއް
އެބަ އުޅޭ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، 2/2111 ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރު އަންނަނިވި ގޮތަށް
އިޞްލާޙުކުރުން ކަމަށް ބަޔާންކުރައްވައި އަދި ބުނެވިދިޔަ ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާ އަންނަނިވި ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރުން.
42

އަޅުގަ ނޑަށް ވަރަށް ޔަޤީން މީ ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ހެނދުނުގެ ދަންފަޅީގައި ކުރިއަށް މި ގެންދަވާ
ބަހުސްގައި ގިނަ ބޭބޭފުޅުން މި ދެ ޤާނޫނު ބައްލަވައިލައްވާފައެއް ނެތް. މާނަ އަކީ މުޅި ޤާނޫނުގެ މަފްހޫމުގައި ދެމިއޮތް
އެއްޗަކާއި ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙުގެ މެދުން ހަމަ ކޮންމެވެސް ނުކުތާއެއް ކޮންމެވެސް ހިސާބަކުން ނަންގަވައިގެން
އެ ބޭފުޅަކަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވާހަކަފުޅު މި ކުރިއަށް ގެންދަވަނީ. ތެދެއްމެ، މި ހަތަރު ފާރުން އެތެރޭގައި
އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލަކާއި އުސޫލަކާ ޚިލާފުނުވާ ގޮތެއްގެ މަތިން ކޮންމެ ވާހަކައެއް ވެސް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކަށް ދެއްކިދާނެ. އަދި ދެކެވެންވެން ވެސް ވާނެ. ދެކެވުމުން އެ ދަނީ ވެސް. ނަމަވެސް، މިއިން
ކޮންމެ ކަމެއްގައި ވެސް ހަމަތަކެއް އޮންނާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން ހިނގާދަމާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުރިމަތީގައި މި އޮތް
2/2111ގެ ޤާނޫނަށް ހިޖުރަކުރުމާ. ޤާނޫނުގައި މި ބުނާ ނުކުތާ އަކީ ކޮބާތޯ ނިކަށް ސާފުކޮށް؛ މަޢާފުނުދެވޭނެ ކަމަށް
ބަޔާންކުރާ ކުށް -3 (ހ) ތިރީގައި ބަޔާންވެގެން އެ ވަނީ މި ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ކުށް
މަޢާފުކޮށްދެވިގެންނުވާނެ ނުވަތަ އެ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން އަދަބު ފަސްކުރެވިގެންނުވާނެ ނުވަތަ މި ޤާނޫނުގެ އެހެން
ވެސް މާއްދާއެއް ގެ ދަށުން ކުށް މަޢާފުދެވިގެންނުވާނެ ކުށްކުށޭ. އެހެންނަމަވެސް އެ ކުށްކުށުގެ އަދަބުގެ މުއްދަތު މި
ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން ކުރުކޮށްދިނުމަށ، ނުވަތަ އެ މާއްދާގެ (ރ) ދަށުން އަދަބުގެ ބާވަތް
ލުއިކޮށްދިނުމަށް ނުވަތަ މި ޤާނޫނުގެ އެހެންވެސް މާއްދާގެ ދަށުން ލުއިކޮށްދިނުމަކަށް މި ޤާނޫނު ހުރަހެއް ނާޅައޭ
ބުނެފައި ދެން އަންނަ ނުކުތާ އަކީ؛ -1 މީހަކު މެރުމުގެ ކުށް. -2 އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޙަ އްދުކަ ނޑައެޅިފައިވާ
ކުށެއް. -3 ޓެރަރިޒަމުގެ ކުށް. -4 ކުއްޖަކަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރުމުގެ ކުށް. -3 މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރުމުގެ ކުށް.
މި ޖުމްލަ ބަދަލުކޮށް މި ލަނީ މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މައްސަލައިގެ ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ކުށް
މި ނުކުތާ އަށް. މިއަށްވުރެ އޭރިޔާ ފުޅާކޮށްލެވުނީ. މިއަށްވުރެ ފުޅާކޮށްލެއްވުނީމާ މިއަށް ވުރެ ރަނގަޅަށް މިކަން މި
ކުރެވުނީ. އޭގެ ފަހަތަށް މި އަންނަ 1 ވަނަ މާއްދާގެ، އަންނަނިވި ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރުމުގެ މައިގަ ނޑު ބޭނުމަކީ ތިން
ބައިކުޅަ އެއް ބައި އެ މީހެއްގެ ކުށުގެ މުއްދަތު މި ދެންނެވި ތަރުތީބުގެ އުސޫލުން މި ކުށްތައް ފިޔަވައި ދެން ހުންނަ
ކުށްތަކަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް އެ އިޞްލާޙުކޮށްދޭން މި އަންނަނީ ހަތަރު
ބައިކުޅަ އެއް ބަޔަށް. މިއީ ގާތްގަ ނޑަކަށް 8% ގެ ޑިސްކައުންޓެއް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދެނީ ކުދި ކުށްތަކުން ކުދިން
އަލުން މުޖުތަމަޢަށް އަލުން އަނބުރާ ގެންނަން. މި އޮތް ފަދަ ހެޔޮ ރަނގަޅު ކަންތައް ސަރުކާރުން، ސަރުކާރުގެ
ފަރާތުގެ މެންބަރަކު ހުށަހެޅުއްވީމަ މިކަމަށް އުފާކޮށް ދެން ތިބި އިދިކޮޅު ފަރާތުން އައްތިލަބަޑިޖަހަންވީ ގަޑީގައި މި
އުކަނީ ގާ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ދެރަ ނިކަމެތިކަމެއްގެ ވާހަކަ މި ދަންނަވަނީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޖަލުތަކުގައި އެކި
ގޮތްގޮތުން ކުށްވެރި ވެފައިވާ ކުދިންނަށް ރިހެބިލިއޭޓުކުރެވި، އަލުން ބަލުން މުޖުތަމަޢަށް ގެނައުމުގެ ދައުރަކީ ކޮންމެ
ސަރުކާރެއްގައި އޮންނަންޖެހޭނެ ދައުރެއް. ތެދެއްމެ، މިތާ ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅުދައްކަވައިފި، ދެވަނަ
ފުރުޞަތެއްގެ ވާހަކަ. އަޖަ އިބުވެ އަންތަރީސްވާވަރު ގެ ދެވަނަ ފުރުޞަތެއް އެއީ. އަޖައިބުވެ އަންތަރީސްވާވަރުގެ.
43

އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ވާހަކަ ދެއްކީމަ އަދި މަގުތަކުގެ ހާލަތު ބަދަލުވެގެންދިޔަ ތަން އަޅުގަ ނޑުމެން ދުށީމު. ނަމަވެސް
އުސޫލުތަކާއި ހަމަތައް ކަ ނޑައެޅި، ކޮންމެ ޢާއިލާއަކުން ވެސް އަދި ކުށްވެރިވިޔަސް ، ކުށްވެރިނުވިޔަސް ކޮންމެ
ޢާއިލާއެއްގެ ކުއްޖަކަށް އެކަހަލަ ކަމެއް ދިމާވެއްޖެއްޔާ މައިންބަފައިން، ބަ ނޑުއަޅާ ވިހެއި މައިންބަފައިން،
އެއްބަ ނޑުއެއްބަފާ މީހުން، ތިމާގެ މީހުން އެކަމާ ހިތާމަކުރާނެ. އަދި އެ މީހަކު ސަލާމަތްކުރެވޭތޯ މަސައްކަތްކުރާނެ.
އުއްމީދަކަށް ވަނީ ރަނގަޅު މީހެއްގެ ގޮތުގައި ގެނައުން. ތެދެއްމެ، އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލުތަކާއި އުސޫލުތަކުގެ އެންމެ
ވަރުގަދަ އެއް ހަމައަކީ މަޢާފުކުރުން. "بسم هلا ال رحمن ال رحيم" މި ޖުމްލަ އެކަނި އަޅު ގަ ނޑުމެން ކިޔާލި ނަމަވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ ބިރުހީވާންޖެހޭކަން. اެلهގ ކުޅަދުންވަތަކަން އެއީ މި ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މައްޗަށް
ބާވައިލެއްވުނު ހަމަ ކޮންމެ ސޫރަތެއް ކިޔެވުމުގެ ކުރިއަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބިސްމި އެބަ ކިޔަން. ކަމެއް ފެށުމުގެ ކުރިން
"بسم هلا ال رحمن ال رحيم" އެބަ ކިޔަން. اله އަކީ ރަޙީމްވަންތަ ރަޙުމާންވަންތަ ރަސްކަލާނގެ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ
އަޅުގަ ނޑުމެން އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލުތަކާއި އުސޫލުތަކުގެ މަތިން އުފައްދާ ޤާނޫނުތަކުގައި އަސްލުތަކާއި ރޫހުތައް
ހުންނަންޖެހޭނީ ވެސް މިހެން. ތެދެއްމެ، ކުށްވެރިވާ މީހާ އަށް އަދަބު ލިބެންޖެހޭނެ. ކުށްވެރިން ތިބޭނީ ޖަލުގައި.
ނަމަވެސް، އެ ޖަލެއް ރަނގަޅު ގޮތުގައި ބެލެހެއްޓުމާއި އެ ޖަލުގައި ތިބި ކުށްވެރިން އަލުން ބަލުން ރިހެބިލިއޭޓުކޮށްގެން
މުޖުތަމަޢަށް ގެނައުމާ، މި އުސޫލުތައް ހާމަކޮށްދީ، ބަޔާންކޮށްފައި ހުރި ދީނުގައި ކަނޑައެޅިގެންވާ ބޮޑެތި ކުށްތަކާ އަދި
ކަ ނޑަ އެޅިގެން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޙައްދު ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ކުށް މީގެ 2 ވަނަ ނުކުތާގައި އެބަ އޮތް. އަދި
އޭގެތެރެއަށް މަސްތުވާތަކެތި ދެންމެ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ވާހަކަފުޅުދެއްކެވި ތެދެއްމ ياَ أَُّيهَا الَّذِي نَ آمَنُوا إِنَّمَا الْ خَْ مرُ
وَالْمَيْ سِ رُ وَالَْْنصَا بُ وَالَْْزْاَلمُ رِ جْ سٌ مِ نْ عَ مَ لِ ال شَّْي طَانِ فَا جتَْنُبِوهُ لَعلََّكُْم تُفْلِ حُو نَ އެ އްވެސް މީހަކަށް މިއެއް އޮޅުވައެއް
ނުލެވޭނެ. ރަލުގެ ކޮންމެ އެއްޗަކީ ، ކޮންމެ ކުޑަބޮޑުމިންވަރަކީ ވެސް މަސްތުވާތަކެތި. رسول صلّى هلا وسلّمގެ
ޙަދީޘްފުޅުތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގެން އެބަ ހުރި. އެހެންވީމާ، އެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން މިތާނގައި އިހުތިޖާޖުކޮށް
ވާހަކަތަކެއް މީގެތެރެއަށް ލައި ގެން އޮޅުވާލަނީ. މިއިން ކޮންމެ ކުއްޖަކު ވެސް ރަނގަޅުކުރެވެންޏާ ރަނގަޅުކުރެވޭނެ
ގޮތްތަކެއް ކުރެއްވުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން އަދާކުރަންޖެހޭ ދައުރު. ޖަލުގައި ތިބި މި
ޒާތުގެ ކުށްތަކުން ބޮޑެތި އަދަބު ލިބިފައި ތިބި އެ މީހުންގެ ޕެނަލްޓީ ނުވަތަ އެ މީހުންނަށް މީގެ އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމަށް
ސިޓީއެއް ވެސް ނުލިޔެވި ތިން ބައިކުޅަ އެއްބައި ނުގޮސް ތިބި ކިތައް ޢާއިލާތޯ ތިބީ؟ އެ ބޭފުޅުން އެގޮތަށް ލިޔުއްވާ
އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކު މެންބަރުންނަށް ވެސް ފޮނުވާފައި ހުރި ސިޓީތައް ވެސް އެބަ ހުރި. އަޅުގަ ނޑު އެފަދަ ހުރިހާ
ފަރާތްތަކަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން މި އިޞްލާޙު ރަނގަޅަށް ބަލައިގަނެ، އިޞްލާޙުކޮށްދީފި ކަމަށް
ވާނަމަ މި ކުށްތަކުން އަލުން ބަލުން ސަލާމަތްކުރެވި، މުޖުތަމަޢުގެ ތެރެއަށް ގެނެވޭނެ އެތަކެއް ސަތޭކަ ޒުވާނެއް
ފެނިގެންދާނެ. މިއީ ރައީސް ޔާމީން ވެވަޑައިގެންނެވި ރަނގަޅު ވަޢުދުގެ ތެރޭން ހެޔޮލަފާ، ހެޔޮ ނިޔަތުގައި ކުރެވޭ
މަސައްކަތެއް ކަމުގަ އި ވެގެންދާނެ. އަދި މި ސަރުކާރު ވެގެންދާނީ ޒުވާނުންނަށް ފުރުޞަތުދޭ، ޒުވާނުންނަށް ފުރުޞަތު
44

ލިއްބައިދޭ ސަރުކާރެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސިޔާސީ ގޮތުން މި ވާހަކަ ދައްކަވަމުން ބައެއް ބޭފުޅުން މި އިޝާރާތް
މިހެން ކުރައްވާތީ، އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަން. އަޅުގަ ނޑު އެދެން އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކު ހުރިހާ މެންބަރުން
ވިސްނާވަޑައިގެން މި ދިވެހިރާއްޖެ ދިމާވެފައިވާ ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް ޙަޤީޤަތުގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލަ އަކީ
ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި، ޖަމަޢުކޮށް ކިޔާ ކަމުގައި ވާނަމަ. ނަމަވެސް، އޭގެ އިތުރުން އެތައް ކުށްތަކެއް އެބަ ހުރި މި ކަމުގައި.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރަށް.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަޖިލީހުން
ފާސްކޮށްފައިވާ ބައެއް ޤާނޫނުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން ގެންނަންޖެހޭ މުހިއްމު އިޞްލާޙެއްގެ ގޮތުގައި އިޞްލާޙެއް
ހުށަހެޅި ކަމަށް ޓަކައި މި ހުށަހެޅި މެންބަރަށް އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުދަންނަވަން. އަދި ހަމައެއާއެކު، މި އިޞްލާޙާ ގުޅޭ
ގޮތުން ބައެއް ބޭފުޅުން ދެއްކެވި ވާހަކަތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ވެސް ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް ދަންނަވާލަންޖެހޭ.
މައިގަ ނޑު ގޮތެއްގައި ކަމެއް ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި ނުވަތަ ރަނގަޅު ނިޔަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ދުސްތޫރީ
ހަމަތަކުގެ ތެރޭގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންތައްތައް ސާފުބަހުން ހަމަ ކިޔާލަން އެނގޭ ހާލުގަ އި ވެސް އެ މީހަކު ބޭނުންވާ
މިސްރާބަކަށް ކަންކަން ގެންދިއުމަށް ޓަކައި ވާހަކަދެއްކުމަކީ ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. އާދެ! ބައެ އް މެންބަރުން ވަރަށް ބޮޑަށް
ފާހަގަކުރައްވައިފި ޤާނޫނުގެ ކުރިމަތީގައި ވަކި މީހަކަށް ވަކި ގޮތެއް ހެދުމުގެ ނުވަތަ ހަދައިފާނެކަމުގެ ކަންބޮޑުވުން
އޮވެގެން ވާހަކަދެއްކެވި ބޭފުޅުންނަކީ ހަމަގައިމު ވެސް ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން މިއަދު ސަރުކާރުގައި ތިބި
އެކިއެކި ވަޒީރުންނަކީ ނުވަތަ ހޯމް މިނިސްޓަރަކީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ބޭނުންކުރާ މީހުންނަށް މަރުގެ އަދަބު ލިބެންޖެހޭނެ
ކަމަށް ވާހަކަދެއްކެވިއިރުގައި، އެއީ އެ މަނިކުފާނުގެ ވިސްނުންފުޅުގައި ހުރި ގޮތް. އެއީ އަޅުގަ ނޑު ވެސް އިޙްތިރާމުކުރާ
އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވެސް އިޙްތިރާމުކުރަންޖެހޭ ވިސްނުމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން. ހަމައެއާއެކު، އެއަށް
ފާޑުވިދާޅުވަމުން މި ވިދާޅުވަނީ ވަކި މީހަކާ ދޭތެރޭގައި ވަކި ގޮތަކަށް ޢަމަލުކުރަމުންގެންދާ ވާހަކަ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ
ހިތާމައާ އެކު ދަންނަވާނީ ކުށުގެ؛ ކުށްކޮށްފަ އި ފިލަން ވަންނަ ތަނަކަށް މި މަ ޖިލިސް ހަދައިގެންދިޔަ ދުވަސް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންހިނގައްޖެ. މީ ހަމަގައިމުވެސް ރައްޔިތުން މަޖިލީހުގެ؛ 11 ވަނަ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ
ހައިސިއްޔަތުން ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. އަދި މިހާރުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަމަށް އެދެވޭ ޙަ އްލެއް ހޯދަދެވިފައިނުވާ ކަމަށް
45

ވާނަމަ، އެއީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް ލަދުގަންނަޖެހޭނެ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަގައިމު
ވެސް ދެކެން. އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަކީ ވެސް ޖިނާޢީ ކުށެއް ކޮށްފި ނަމަ، ނުވަތަ ކުށުގެ
ވެށިން ހައްޔަރުނުކުރެވޭނެ ބަޔަކަށް ވެގެންނެއް ނުވާނެ. އަދި ކުށްކުރުމަށްފަހު މި މަޖިލީހުގެ ޗެމްބަރުތެރެ އަކީ ވަކި
ކަހަލަ ޤާނޫނީ ހަމަތަކެއް ނުވަތަ ވަކި ކަހަލަ ގަވާއިދުގެ ތެރެއިން މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނާ މެދު ޢަމަލުނުކުރެވޭނެ
ގޮތްތަކެއް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވުމަކީ، އެއީ މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ ހިނގަމުންދާ ވަގުތާއި މަޖިލިސް، މި މަޖިލިސް
ބަންދުކޮށްފައި އެއްކޮށް މިތާ މަރާމާތުކުރާ ވަގުތާއި މި ތަން ތަޅުލާފައި ހުންނަ ވަގުތާ، އެ ހުރިހާ ވަގުތުތަކެއް
ތަފާތުކޮށް ރައްޔިތުންނަށް އެނގެންޖެހޭނެ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ހިނގައްޖެ. ހިތާމަ އަކީ މި
ބާވަތުގެ ކަންކަމަށް ވާހަކަދައްކާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެއް ފަރާތް ފޮރުވާފައި އަނެއް ފަރާތުގެ ވާހަކަ ދެކެވެމުންދާ
ތަން. އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ މަޢާފުދިނުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދެންމެ ވަރަށް ގިނަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން މާތްވެގެންވާ އިސްލާމްދީނުގައި އެންމެ ބޮޑަށް އިސްކަންދޭ އެއް ކަންތައް. މީހަކު މަރާލުމަށްފަހު
ވެސް ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަ އްޗަށް އޭނަގެ ބަލަދުވެރިން ހާޒި ރުކުރުމަށްފަހު އޭނަ ކައިރީގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް
މަޢާފުދިނުމުގެ މަތިވެރިކަމުގެ ވާހަކަ އޭނަ އަށް ނަސޭހަތްތެރިވަނީ. ވުމަށްފަހު ނޫނިއްޔާ އޭނާގެ ފަރާތުން ބަހެއް ވެސް
ނުހޯދޭ. އެކަހަލަ ގޮތަކަށް އޮންނަ ކަމެއް. އަދި ހަމައެއާއެއްކޮށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީން
ދައުލަތުގެ އެންމެ މަތީ ވެރިޔަކަށް ހުންނަ ބޭފުޅަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ހުރިހާ ދުސްތޫރީ
ހަމަތަކުން އެބަ އޮތް ބަޔާންވެގެން. ހަމަ އެ ދުސްތޫރުގެ ތެރޭން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 113 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދީފައިވާ ބާރުތަކުގެ ތެރޭގައި އޭގެ (ޒ) ކަ ނޑައެޅިގެން އެބަ އޮވޭ ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން
މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމަކީ މީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް ދީފައިވާ ބާރެއް ޤާނޫނުއަސާސީން. އެހެންވީމާ، މި
ބާވާތުގެ ކަންކަމަކީ އެ އިރެއްގައި މުޖުތަމަޢުގައި ބޭނުންވާ ނުވަތަ އެ އިރެއްގައި މުޖުތަމަޢު ސަލާމަތްކުރުމަށް ޓަކައި
ނުވަތަ މުޖުތަމަޢުގެ އަމާންއޮމާންކަން ޤާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަކު ބޭނުންފުޅު ނަމަ، އެކަން
އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަޖިލީހުން ކޮށްދޭންޖެހޭނެ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން އިސްލާމްދީނާ ޚިލާފުނުވާ ގޮތެއްގެ
މަތިން. އެހެންވީމާ، މި ބާވަތުގެ ކަންކަން މި ތަނަށް ހުށަހެޅުނީމާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޒިންމާދާރުކަމާ އެކު މިކަން
ކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ތަފާތު ގޮތްގޮތަށް ވާހަކަދައްކާކަމީ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. މިއަދު މި
ޤާނޫނު އިޞްލާޙުވެގެންދިޔައިމަ މިކަމުގެ ޙަޤީޤަތް ނުވަތަ ޙަޤީޤީ ފޮނިމީރުކަން ލިބިގެންދާނީ މިއަދުގެ ޒުވާން ޖީލުތަކަށް.
އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކުދި ބޮޑު ރައްޔިތުންނަށް. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މަޢާފު ލިބިގެން މުޖުތަމަޢުގެ ތެރޭގައި ކުރެވޭ
ކުށްތަކުން އެއްކިބަވާން ބޭނުންވާ ކިތަންމެ ބައިވަރު ޒުވާނުންތަކެއް މި ޤައުމުގައިވާކަން ހަމަޔަޤީނުން ވެސް އެނގޭ.
ރާއްޖޭގެ ބޮޑު އާބާދީއެއް އެ ބައެއްގެ މައްޗަށް ބަރޯސާވަމުން މިހާރު މި އަންނަނީ ޒުވާނުން ކަމަށް ވާތީ، ޒުވާނުން
އަނބުރާ މުޖުތަމަޢަށް ގެނައުމަށް ޓަކައި މިފަދަ މުހިއްމު ޤާނޫނުތަކެއް މި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅައިގެން ސަރުކާރުން މި
46

ކުރަމުންދާ މަސައްކަތަށް އަޅުގަ ނޑުގެ ހިތުގެ އިޚްލާޞްތެރި ޝުކުރުދަންނަވާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. އަދި ހަމަ މި
މަޖިލީހުގެ އެންމެހައި މެންބަރުން ވެސް މި ދެންނެވި އުސޫލެއްގެ މަތިން މިފަދަ ޤާނޫނުތައް އިޞްލާޙުކުރެވިގެން، މި
ޤާނޫނުތައް ފުރިހަމަ އަށް ތަންފީޛުކުރެވިގެންދާނެ ގޮތެއް ހައްދަވައިދެއްވުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި ދެކޭތީ އެ
ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމަށް.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال رحمن ال رحيم. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު އިޞްލާޙެއްގެ ގޮތުގައި މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެން މި ދާ
އިޞްލާޙާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނީ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ހުރިހާ އުނދަގުލެއް ކުރިމަތިވެ، ދެ
ފަރާތަކަށް ބަހުސް ތިލަފަތަކަށް އަޅާކިރަން މި ޖެހުނީ އަޅުގަ ނޑުމެން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައިވާ ގޮތާ ތަންކޮޅެއް ދުރަށް
ދިޔައިމައޭ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި اله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައި އެބަ ވޭ وَ مَا كَا نَ لُِمؤْ مِ نٍ وَاَل
مُ ؤْ مِنَ ةٍ إِذَا قَضَى اللَّـهُوَ رَ سُولُهُ أَمْرًا أَن يكَُو نَ لَهُمُ الْخَِي رَةُمِ نْ أَمْرِ هِْ مۗ وَ مَن يَ عْ صِ اللَّـهَوَ رَ سُولَهُ فَقَ دْ ضَ لَّ ضَاَلاًل مُّبِينًا.
އާދެ! މި އާޔަތުގެ މާނަ އަކީ ، اله ތަޢާލާ އަދި اެلهގ ރަސޫލާ ވަކި ގޮތަކަށް ކަ ނޑައަޅާ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙުކުމެއް
ބަދަލުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރެއް އެއްވެސް މީހަކަށް ލިބިގެނެއް ނުވޭ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން މި އުޅެނީ އަލްޚަމްރު
ދެންމެގައި އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން ކީރިތި ޤުރުއާންގައި اله ތާޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައި އެބަ
އޮތް ياَ أَُّيهَا الَّذِي نَ آمَنُوا إِنَّمَا الْ خَْ مرُ وَالْمَيْ سِ رُ وَالَْْنصاَ بُ وَالَْْزْاَلمُ رِ جْ سٌ مِ نْ عَ مَ لِ ال شَّْي طَانِ فَا جتَْنُبِوهُ لَعلََّكُْم تُفْلِ حُو نَ.
އާދެ! މި ވަރަށް ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި اله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައި، ބަޔާންކުރައްވާފައި އޮތް އެއްޗެއް އަޅުގަ ނޑުމެން
އިންސާނުން މި މަޖިލިސް ބޭނުންކޮށްގެން ބަދަލުކުރަމުންދާކަމީ ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. އަދި އޭގެއިތުރުން ކީރިތި ރަސޫލާ
صلّى هلا وسلّم ޙަދީޘްކުރައްވާފައި އޮތީ އޭގެ މަދު މިންވަރާއި އޭގެ ގިނަ މިންވަރުގެ މައްޗަށް ބަޔާންކޮށްފައި މި އޮތީ
ކީރިތި ކީރިތި ރަސޫލާ صلّى هلا وسلّم ޙަދީޘްކުރައްވާފައި މި އޮތީ ماأسكركثيره فقليله حرام. ގިނަ މިންވަރެއް
ބޭނުންކޮށްގެން އޭގެން މަސްތުވާ ކޮންމެ އެއްޗެއް އޭގެ މަދު މިންވަރު ވެސް ޙަރާމްކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައި މި އޮތީ.
ދެން އޮތީ އަލްޚަމްރުގެ ވާހަކަ. އަލްޚަމްރަކީ އެއީ ދިޔާ އެއްޗެއްތޯ އެއީ ހިކި އެއްޗެއްތޯ؟ އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިން
މާނަކުރަނީ ޚަމްރު، އެއީ ރަލުގެ މާނައިގައި، ހަމައެކަނި ދިޔާއެއްޗެއްސަށް ބޭނުންކޮށް ނިންމާލާފައި މި އޮންނަނީ.
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލާނީ އަލްޚަމްރު؛ އެ ޙަރާމްކުރުމުގެ ޢިއްލަތަކީ ބުއްދިފިލައިދިއުން. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ހުރިހާ
47

ކުށެއްގެ ފެށުމަކީ ޙަޤީޤަތުގައި މި ރަލުގެ ވާހަކައޭ. އެއީ ހިކި އެއްޗެއް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް އަދި ދިޔާއެއްޗެއް ކަމުގައި
ވީނަމަވެސް ވެހޭ. އެހެންވީމާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ކީރިތި ރަސޫލާގެ ޙަދީޘްފުޅުތަކާއި ކީރިތި ޤުރުއާނާ އެކީގައި ވާހަކަފުޅުދައްކަވާއިރުގައި ވަރަށް
ކުޑަ ވަގުތުކޮޅެއް އޮތީ. ޙަޤީޤަތުގައި ޢިލްމުވެރިން ދައްކާފައި ހުންނަ ވާހަކަތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް
ވާހަކަފުޅުދެކެވޭއިރުގައި އޮޅުންފިލާ ގޮތަކަށް ނުވަތަ މެދުތެރޭން ހުއްޓޭ ކަހަލަ ގޮތަކަށް ވާހަކަފުޅު ހިނގައިދާނެތީ
އަޅުގަ ނޑު ހަނދާންކޮށް ދަންނަވާލަން. އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލުތަކާއި ޙައްދުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވާއިރުގައި
މި ދެންނެވި ފުރުޞަތުގެ ތެރޭގައި ވިދާޅުވާން އުޅޭ ބަސްފުޅު ވިދާޅުވެވޭ ވަރަށް ގެންދަވަން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަ ނޑަށް 3 މިނެޓު ލިބިފައި އޮތް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ. އެހެންވީމާ،
މިގޮތަށް އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަ މި ދަންނަވަނީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ކަ ނޑައެޅިގެން ޙަރާމްކުރައްވާފައި އޮތް ކަމެއް
އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭރުގެ ޔަހޫދީ ބައެއް ޤައުމުތަކުގައި އޮންނަ ޤާނޫނުތަކުގެ ނަކަލެއް މި ތަނަށް ގެނެސްގޮން މިގޮތަށް
ކަންތައްތައް ކުރުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިހެން ވެގެން މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ
އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ވަކި ގޮތަކަށް ކަ ނޑައަޅާފައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތަކެއް، އޭގައި ޙައްދު
ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ކުށްތަކެއް އެ ނޫން ގޮތަކަށް ބޭނުންކުރަމުންދާ ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، މިކަހަލަ ދެފުށަށް ކެނޑޭ
ބަހުސްތަކެއް ހިނގައިދާނޭ. ކޮންމެއަކަސް މި ބާވަތުގެ ކަންތައް ހިނގުމުގައި އެންމެ ބޮޑު އަސްލަކަށް ބިނާވެފައި މި
އޮތީ އަސްލަކީ ކޮބައިތޯ ބެލުން. އަސްލަކީ އެ އީ މަސްތުވާއެއްޗެއް، އެއީ ދިޔާ އެއްޗެއް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް ހިކި
އެއްޗެއް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް އެ އެއްޗެހި އެތެރެކޮށް، އުފައްދާ މީހުންގެ ވާހަކަ. އަސްލު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނުގައި
ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 142 ވަނަ މާއްދާގައި ޓްރެފިކުކުރުމަކީ ކޮބައިކަން 11 އަކުރު ލިޔެފައި
އެ 11 އަކުރުގެ ތަފުޞީލު ދެއްވާފައި އެބަ ހުރި. އެހެންވީމާ، ޓްރެފިކުކުރުމުގެ މާނަ މި މަޖިލީހުގެ ތެރޭގައި ބައެއް
އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން މާނަކުރީ މި ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ މައްޗަކުންނެއް ނޫން. ދެން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ، 143
ވަނަ މާއްދާގައި ޕެޑްލަރަކީ ކޮބައިކަން ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައި އެބަ އޮތް. މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ
މީހުންނަކީ ކޮބައިކަން އެހެން މާއްދާއެއްގައި ބަޔާންކުރައްވާފައި އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، ދަންނަވާލަން މި އުޅޭ ވާހަކަ
އަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ މި ވަގުތުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ސިޔާސަތުގެ ދަށުން ދިވެހި ޒުވާނުންތަކެއް މަގުމަތިވެ، މި
ހުރިހާ ކަމެއް ވެގެންދާއިރުގައި މިކަން މި ނޫން ގޮތަކަށް މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ މީހުންނާއި ޒުވާނުން
48

މުޖުތަމަޢުތެރެއަށް ނެރެ، މުޖުތަމަޢުގެ ރަނގަޅު ބަޔަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޢަބްދުاله
ޔާމީން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމު މި ސިޔާސަތުގެ ދަށުން، މެނިފެސްޓޯގައި ބަޔާންކޮށްގެން ވަޢުދެއްގެ ގޮތުގައި ކުރަމުންގެންދަވާ
ކަންތަކަށް ހުރަސްއެޅުމުގެ ގޮތުންނޭ މި ބާވަތުގެ އިދިކޮޅު ވާހަކަތަކެއް މި ދައްކަމުންގެންދަނީ. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑު
ދަންނަވައިލާނީ މަސްތުވާތަކެއްޗަކީ އެއީ ހުރިހާ ކުށެއްގެ ފެށުން. އެއީ ހުރިހާ ކުށެއް ވެސް މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ
މީހުން ވެސް ހުރިހާ ކަމެއް ކުރަމުންގެންދާނެ. ވައްކަންކުރި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް ނުވަތަ ޒިނޭކުރި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް
ނުވަތަ އެނޫން ކުށްތަކެއް ކުރިކަމުގައި ވީނަމަވެސް އެއީ މަސްތުވާތަކެތި ހޯދަންއުޅޭ މީހާ ވައްކަންކޮށްގެން ވެސް
ފައިސާކޮޅު ހޯދާނެ. އަދި އެނޫން ކަމެއް ކޮށްގެން ވެސް އެކަން ކުރަމުންގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، މި ހުރިހާ ބާވަތެއްގެ
ކުށްތައް ފެށިގެން މި އަންނަނީ މިދެންނެވި އުއްމުލްޚަބާއިޘްގެ ތެރޭން. އެހެންވީމާ، އުއްމުލްޚަބާއިޘްގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ
ކަމެއް މިއަށްވުރެ ފުޅާ ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މި މަޖިލީހުން ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް، މި ކަންތައްތަކާ
ގުޅޭގޮތުން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާ ގުޅުވައިގެން، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާ ޚިލާފުނުވާ ގޮތުގެ މަތިން އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނުތަކާ
އެއްޗެހި ހަދައި ނިންމަން އެބަ ޖެހޭ. ހަމަ ޤާނޫނެއް ތަނެއްގައި އޮތަސް އޭގެ ނަކަލުކޮށްލައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން
މިތަނަށް ގެނައުމުގެ ނަތީޖާ އަކީ، އަޅުގަ ނޑުމެން ޤައުމުގައި މަސްތުވާއެއްޗެހި ބޭނުންކުރާ މީހުން ގިނަވެ، އެ
މަސްތުވާތަކެތި ހޯދުމަށް ޓަކައި ކުށްތަކަށް އަރައިގަންނަލެއް ގިނަވީ. މިއަދު މި އޮތީ މީތި ބައްޔަކަށް ވެފަ. ދެން އަންނަ
ދުވަހެއްގައި، ދެން އަންނަ ފަހަރެއްގައި ޒިނޭކުރާ މީހުން، އެ މީހުން ގިނަވެއްޖެ ކަމުގައި ވަންޏާ އެވެސް
ބައްޔަކަށްވެގެން އަނެއްކާ ފަރުވާދޭނެ ބަޔަކު ހޯދަންޖެހޭނީ. މިކަހަލަ ކަންތައް މިގޮތަށް ވެއްޖެ ކަމުގައި ވާނަމަ މަޖިލީހުގެ
ބޭނުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤާނޫނުހެދުމުގެ ނަމުގައި ބޭނުންކުރުމަކީ އެއީ އަސްލު އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ފުރަތަމަ
ކަ ނޑައަޅާފައި އޮތް ގޮތުގެ މައްޗަށް ބަލައިގެން ނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން މިފަދަ ޒާތުގެ ކަންތައް ކޮށްގެންނުވާނެ.
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މަޢާފުދިނުމަކީ، އެންމެ ކުށެއް ފިޔަވައި اله ތަޢާލާ މަޢާފުދެއްވައޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން
އިންސާނުން ވެސް އެކި ކަންތައް ކުރެވޭއިރު، ކުށްތައް ކުރެވޭއިރުގައި މަޢާފުދިނުމަކީ އެއީ ނުކުރެވޭނެ ކަމެއް ކަމުގައި
ނުވާތީ، މަޢާފުކޮށްދިނުމަކީ ކުރެވޭނެ ކަމެއް ކަމުގައި ވާތީވެ ޤާނޫނުއަސާސީން ކަ ނޑައަޅައި ބަޔާންކޮށްފައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް މަޢާފުދިނުމުގެ ޙައްޤު ދީފައި މި އޮންނަނީ. އެހެންވީމާ، އެކަން ކުރެވޭނެ. ޤާނޫނެއްގެ ދަށުން
މި ލުއި ލިބުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބިގެންވާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އިސްލާމްދީނުގައި ޙައްދު ކަ ނޑައެޅިފައިވާ މައްސަލަތަކާއި
ކީރިތި ޤުރުއާނާއި އަދި ރަސޫލާގެ ޙަދީޘްފުޅުތަކާ ގުޅިގެން ވާހަކަފުޅުދައްކަވާއިރުގައި ލިބިވަޑައިގަންނަވާފައި އޮންނަ ކުޑަ
ވަގުތުކޮޅުގެ ތެރޭގައި ޢިލްމުވެރިން ދައްކަވާފައި ހުންނަ ވާހަކަފުޅުތަކާއި ޙަދީޘްތައް މާނަކުރައްވައި އަދި ކީރިތި
49

ޤުރުއާނާ، މި ދެންނެވި ގޮތަށް އާޔަތްތައް މާނަކުރައްވާއިރުގައި ވަކި ހިސާބަކުން ވަގުތު މެދުކަ ނޑާލަންޖެހޭއިރުގައި
މާނަ، އަޑުއަހާ ފަރާތްތަކަށް އޭގެ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތުގައި ފޯރުނުކޮށްދެވިދާނެތީ އަޅުގަ ނޑު ޢިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ
މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަމަށް ދަންނަވަން. ޢިލްމުވެރިން ދައްކަވާފައި ހުންނަ ވަރަށް ބޮޑެތި ވާހަކަތަކުގެ ތެރޭގައި
އިސްލާމްދީނުގެ ޙައްދުތަކާ ގުޅިގެން ތަފާތު ރަޢުޔުތަކުގެ މައްޗަށް ވާހަކަފުޅުދައްކަ ވާފައި ހުންނައިރުގައި މިހާ ކުޑަ
ވަގުތުކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި އެކަން އޮޅުންފިލުވައިނުދެވިއްޖެއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ގަވާއިދާ އަދި މަޖިލީހުގެ އުސޫލުތަކާ
ޚިލާފަށް ކަމެއް ހިނގައިދާނެތީވެ، ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވެސް ހަނދުމަފުޅުކޮށްއަރުވަން. އެކަމާ ގުޅިގެން،
އެކަމެއްގައި ތިމާ އަށް ޢިލްމު ލިބިހުރި ކޮންމެ ކަމެއްގައި ވާހަކަފުޅުދެއްކެވިދާނެ. އެހެންނަމަވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ
ޙައްދު ކަ ނޑައަޅާފައިވާ ކަންކަމުގައި ވާހަކަފުޅުދެކެވޭއިރުގައި އަޑުއަހާ ފަރާތްތަކަށް ރަނގަޅަށް އެކަން ތަޞައްވުރުކުރެވޭ
މިންވަރަށް ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަނދުމަފުޅުކޮށްއަރުވަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. އާދެ، މި ހިސާބުން
އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ، ބާރަށު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢަށް.
ބާރަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢި އްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111، މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް
މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤު ހުށަހެޅުއްވި އިޞްލާޙަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ
ދަންނަވަން. ވަރަށް ގިނަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލަ އަކީ މި ޤައުމަށް
ދިމާވެފައިވާ ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް ދެންމެ އައްޑޫ
މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން މަސްތުވާ ކޮންމެ އެއްޗަކީ ރަލެއް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރުގައި މި ކަންތައްތަކަށް
އެންމެ ގިނައިން ހިތްވަރުދެއްވީ ކޮންބައެއްތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ސުވާލުކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ވެރިކަމުގައި
ތިއްބެވިއިރުގައި، ވެރިކަމުން ފައިބައިގެންދިޔަ ދުވަހު އެންމެ ގިނައިން ރާ ނެރުނީ ކޮންތަނަކުންތޯ ވެސް މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެން ހުރިހާ ރައްޔިތުން އެބަ ޖެހޭ ދެނެގަންނަން. އެހެންވީމާ، މި ޤާނޫނަކީ ކޮންމެހެންވިޔަސް މިއަދުން
މިއަދަށް ވިޔަސް އިޞްލާޙުކުރަންޖެހިފައިވާ ޤާނޫނެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ޒުވާނުންނަކީ، މި ވެރިކަމަކީ
ޒުވާނުންނަށް ގިނަ ފުރުޞަތުތަކެއް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ގެނެސްފައިވާ ވެރިކަމަކަށް ވާތީ،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައީސް ބޭނުންވަނީ ވީހާވެސް ގިނައިން ޒުވާނުންނަށް ފުރުޞަތުތަކެއް ހޯދައިދޭން. ޙަޤީޤީ
ފުރުޞަތުތަކެއް ހޯދައިގެން މެނުވީ ޒުވާނުން މުޖުތަމަޢަށް ނެރެވޭނެ އެއްވެސް އުސޫލެއް މިހާރު ހަމަޖެހިފައި ނެތްކަން
އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. މީގެ ކުރިންވެސް މިފަދަ ކުށްވެރިންތަކަކަށް ގަވާއިދާއި އިންތަކުން ބޭރުން މަޢާފުތަކެއް
ދީފައިވާކަން އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވެސް ހަނދާން އެބަ ހުރި. އެހެންނަމަވެސް އޭގެ ނަތީޖާ، ޙަޤީޤީ ނަތީޖާއެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިފައިނުވާކަން އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް އެންމެން އެބަ ޤަބޫލުކުރޭ. ޙަޤީޤަތުގައި މި އިޞްލާޙުގެ
50

ބޭނުމަކީ، މިހެން ދިމާވެފައިވާ ކުދިކުދި ކުށްތަކުން ޒުވާނުން އަނބުރާ މުޖުތަމަޢަށް ނެރެ، އެ ޒުވާނުންނަކީ މުޖުތަމަޢަށް
ބޭނުންތެރި ބައެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ބިނާކުރުން. އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި މި އިޞްލާޙުގެ މައިގަ ނޑު މަޤްޞަދަކީ.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މަސްތުވާތަކެއްޗަކީ މި ޤައުމުގެ އެންމެ ބޮޑު މައްސަލަކަމުގައި ޤަބޫލުކުރާއިރުގައި، ހަމަ
އެފަދަ ބޮޑުސިންގާ، މާސިންގާ ކަމެއް މި ޤައުމުގައި ހިނގާފައިވާކަން އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ފާހަގަކުރަންޖެހޭ. 1088
ވަނަ އަހަރުގެ ނޮވެމްބަރު 3 ވަނަ ދުވަހު މި ޤައުމަށް ދިން ޢުދުވާނީ ހަމަލާގައި 10 ދިވެހިން ޝަހީދުވެގެންދިޔަކަން
އަޅުގަ ނޑުމެން ހުރިހާ ދިވެހިން އެބަ ފާހަގަކުރޭ. އިއްޔެ އަކީ އެކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އަހަރުތަކެއް ފާއިތުވެގެންދިޔަ
ދުވަސްކަމުގައި ވާތީ، އަދި އަދާ ހަމައަށް ރައީސް ނަޝީދުގެ ވެރިކަމުގައި ބޮޑު ބާޣީއެއްގެ ގޮތުގައި ޙުކުމްކޮށްފައިވާ
ލުޠުފީ ފިލައިގެން ރާއްޖޭން ބޭރުގައި މިނިވަންކަމާ އެކީ އުޅެމުންދާކަމީ އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. އެއީ
ސީދާ ރައީސް ނަޝީދުގެ ވެރިކަމުގައި ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ހަމަ ސީދާ ފިލުވުމަށް ކޮށްފައިވާ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު
ފާހަގަކޮށް، ލުޠުފީ މިއަދުން މިއަދަށް ހޯދުމަށް އަދުގެ ސަރުކާރަށް އަޅުގަ ނޑު ގޮވާލަން. އެހެންކަމުން، މި އިޞްލާޙަށް
ފުރިހަމަ އަށް އަޅުގަ ނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޒުވާނުންނަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ،
ޙަޤީޤަތުގައި ޒުވާނުންނަށް ފުރުޞަތު ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރާ ބަޔަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނޭ. ޕީ.ޕީ.އެމް
ސަރުކާރޭ. އެމް.ޑީ.ޕީން މި ކަމަކަށް ޙަޤީޤީ މާނައެއްގައި އެ ބޭފުޅުން ތާއީދެއް ނުކުރައްވާނޭ. އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންވަނީ
ޒުވާނުންނަށް ވީހާވެސް ބޮޑަކަށް ނުހޮރޮއްޕާންކޮށް، ޒުވާނުންނަކީ އަބަދުވެސް މަސްތުވާތަކެތީގެ އަވައި ގައި ޖެހިގެންތިބޭ
ބައެއްގެ ގޮތުގައި ހެއްދެވުން. އޭގެ މިސާލަކީ، އެ ބޭފުޅުންގެ ވެރިޔަކަށް މިއަދު ހުންނެވި ރައީސް ނަޝީދު އަބަދުވެސް
ތަކުރާރުކޮށް މަސްތުވާތަކެތި ބޯން ހިތްވަރުދީ، މަސްތުވާތަކެއްޗަށް އަހުލުވެރިކުރުމަށް ތަފާތު އެކިއެކި ފޯރަމްތަކުގައި
ވާހަކަދައްކަމުންދާކަމީ ޙަޤީޤަތުގައި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ކުދިންނަށް ހިތްވަރެއް ދޭން އެ މަނިކުފާނު ކުރާ
މަސައްކަތް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަނީ. އެހެންކަމުން، މި އިޞްލާޙަށް ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ
ދަންނަވަމުން އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ ކުރުކޮށްލަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމަށް. ދެވަނަ ފުރުޞަތު. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ދަންނަވާލަން. ބަހުސްކުރުމަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ކަ ނޑައަޅާފައިވާ ވަގުތަކީ 3 ގަޑިއިރު. ވަގުތުގައި ޢިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ؛ ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގަންނަ ވާ
ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ފުރުޞަތު އަރުވަމުން މި ގެންދަނީ. އަދިވެސް މިއަދުގެ ފުރުޞަތުގައި ޕާޓީތަކުން ވާހަކަފުޅުދައްކަން
ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތު އޮތް ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަނދާންކުރަން، މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކުގެ ޖަލްސާތައް ކުރިއަށްދާކަމާއި ކޮމިޓީތަކަށް ވަޑައިގެން ތިއްބެވި
51

މެންބަރުންނަށް ވެސް ފުރުޞަތު ލިބޭނެ ގޮތަކަށް މަޖިލީހުގެ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ އިދާރީ މުވައްޒަފުން ކަންތައްތައް
ކޮށްދެއްވުމަށް ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ، ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމަށް.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. ދެވަނަ ފުރުޞަތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ވާހަކަތައް އިތުރަށް ފުރިހަމަކޮށްލުމަށް ޓަކައި ފުރުޞަތެއް ލިބުނީ
އެހެން ބޭފުޅުން ނުވަތަ އެހެން މެންބަރަކު ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންފައިނެތީމަ އެކަން ބަލައިލާފަ. އާދެ! މިކަހަލަ
ވާހަކަތަކެއް މަޖިލިސްތެރޭގައި ބަހުސްކުރެވިގެންދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާހިތްއޮތީ ދެންމެގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް
ތިވިދާޅުވީ ނަސޭހަތަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދީނުގައި ކަ ނޑައަޅާފައި އޮންނަ ގޮތުގެ މަތީން الدّين الّنصيحة. އެއީ ދީނަކީ
ނަސޭހަތްދިނުމުގެ ބާބެއް ހިމެނޭ ބައެއް. އެއްޗެއް. އެހެންވީމާ، ދެންމެގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ތި ވިދާޅުވި ގޮތަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ޤުރުއާނުގެ އާޔަތެއް ނުވަތަ ކީރިތި ރަސޫލާ ޞައްލަاله ޢަލައިހި ވަޞައްލަމަގެ ޙަދީޘެއް އޭގެ މާނަކުރެވޭ
ފަދައިން އޭގެ ތަފްސީލު ދެވޭ ގޮތަކަށް ވަގުތު އޮވެގެން އެކަން ކުރުން އެންމެ ރަނގަޅީ. އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނަން. އަޅުގަ ނޑަކީ، ان شاهلا ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިފަދަ ދީނީ ނަސޭހަތް ދިނުމާއި
މިފަދަ ބާތިލު ކަންތައްތައް ކުރުމުގެ ހުއްދަ އޮތް ފަރާތަކަށް ވާތީވެ، އެ ވާހަކަ ވެސް އަސްލު މަޖިލީހުގެ ހުރިހާ
ބޭފުޅުންނަށް އަދި އޭގެއިތުރުން ރައީސަށް ވެސް ދަންނަވާލީ. އަޅުގަ ނޑު ތޯތޯކޮށް ވާހަކައެ އް ނުދައްކާނަން. ކީރިތި
ޤުރުއާނުގައި اله ތަޢާލާ 1 އުޑު މަތިން ބާވައިލެއްވި އާޔަތެއްގެ މައްޗަށް އަޅުގަ ނޑު ރިޢާޔަތްކުރީ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ހުރިހާ އެންމެން ވެސް އޭގެ މައްޗަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ނިޔަތް އޮންނަންޖެހޭ ހާލަތުގައި. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ
ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދިހަ ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، (ށ) ގަ އި ވެސް ބާރުއަޅާފައި ވަނީ އިސްލާމީ ޝަރީއަތާ ޚިލާފަށް އެއްވެސް
ޤާނޫނެއް ނުހެދޭނެ ކަމަށް. އެހެންވެގެން އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލީ، ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި މަސްތުވާތަކެތީގެ
ފެށުމަކީ އެހެން ކުށްތައް ކުރުމަށް ހުޅުވައިލެވޭ ދޮރެކޭ. އެ ދޮރު ހުޅުވައިލެވިގެންނޭ ޙަޤީޤަތުގައި ހުރިހާ ކުށްތަކެއް
ފެތުރިގެން މި ދަމީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޖްތަމަޢު މިހާރު ދެކެމުން މި ދަނީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ބޭނުންކުރުމަކީ
އެއީ މިހާރު ބައްޔެއް ކަމުގައި. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިއީ ބައްޔެއް ގޮތުގައި ހަދައިގެން ފަރުވާހޯދުމަށް
މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އެތައް ގުނަ ފައިސާތަކެއް ، ރައްޔިތުންގެ ފައިސާތަކެއް
ޚަރަދުވެގެންދާއިރުގައި ކިތައް ޕަސެންޓު ކުދިންތޯ މި މުޖުމަތަޢުގެ ތެރެއިން ޙަޤީޤަތުގައި ސާފުވެގެން ނުކުންނަވަނީ؟
އަނެއްކާ ދެވަނަ ފަހަރަށް އެނބުރި އޭގެތެރެ އަށް ވަންނަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާހިތްއޮތީ އޭގެ އަސްލު
ފެށުން، އޭތި ހުއްޓުވިއްޖެ ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، އޭގެ ފަރުޢީ ބައިތައް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ނެއްޓިގެންދާނޭ. މާނަ
އަކީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރާ މީހުންނަށް ބޮޑެތި އަދަބު ސިންގަޕޫރު ތަންތަނުގައި މަރަން ކަ ނޑައަޅާފައި އެ
52

އޮންނަނީ. ނުވަތަ ދަންޖައްސަން ކަ ނޑައަޅާފައި އެ އޮންނަނީ ނުވަތަ އެނޫންވެސް އެއަށް ވުރެ ބޮޑެތި ހަރުކަށި
އަދަބުތައް ކަ ނޑައަޅާފައި އެ އޮންނަނީ ސަބަބުތަކެއް ނެތިއެއް ނޫނޭ. މި ފަދަ ބާވަތުގެ މަސްތުވާއެއްޗެ އްސަކީ ކޮންމެ
ބަޔަކަށް ވެސް އެބަ އެނގޭ މިއީ ހުރިހާ ކުށެއް ކުރުމަށް ހުޅުވައިލެވޭ ދޮރެއްކަން. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ ބަޔަކު ވެސް
މަސައްކަތްކުރޭ އެބަ މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ކުދިން މުޖުތަމަޢަ ށް އަލުން އަނބުރާ ނެރެ، އެހެންނަމަވެސް
މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކޮށް ވިޔަފާރިކުރާ މީހުންނަކީ އެއީ ބޮޑު އަދަބުތަކެއް ލިބެންޖެހޭނެ ބައެއް ކަމަށް. އެ ސަބަބަށް
ޓަކައި އަސްލު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މާތްވެގެންވާ އިސްލާމްދީނުގައި މިކަން ޙަރާމްކުރައްވައި މަނާކުރެއްވީ. މިއީ
ޙަރާމްކުރެއްވި ސަބަބަކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ، މި މަޖިލިސް ތެރޭގައި ބައެއް މެންބަރުން، އިދިކޮޅު
ވާހަކަތަކެއް ދެއްކުމުގެ ނިޔަތުގައި މިއަދު މިފަދަ ކުދިންނަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ތެރެއިން އަޅުގަ ނޑުމެން
ޤާނޫނެއްގެ އަދަބު ލު އިކޮށްދިނުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް އެ ފުރުޞަތު ހުޅުވައިލީމާ، ނުވަތަ ޤާނޫނީ ގޮތުން
އެކަން ހަވާލު ކުރެވިފައި އޮތް ބޯޑަށް އެކަމުގެ ފުރުޞަތުދިނީމާ، އެކަން ހަޖަމުނުކުރެވިގެން ބައެއް ފަރާތްތަކުން
އިދިކޮޅުހެދުމުގެ ނަމުގައި ބައެއް އިދިކޮޅުހެދުންތަކެއް އެބަ އާދޭ. އެހެންނަމަވެސް މިއީ އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި މިއީ
އިދިކޮޅުހަދަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނޫން. މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުމަކީ ކޮބައިކަން ވަރަށް ސާފުކޮށް ޤާނޫނުގައި އެބަ އޮތް
ބަޔާންކޮށްދެއްވާފަ. އެއީ 142 ވަނަ މާއްދާގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައި އެބަ އޮތް ކޮބައިކަން
މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުމަކީ. އެހެންނަމަވެސް މަސްތު ވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުމުގެ މާނަ މިތާތެރެއިން، މަޖިލިސް
މެންބަރުންތަކެއް އަސްލު އޮޅުވާލައިފި. މިއީ ޤާނޫނުގައި ވަރަށް ޞަރީޙަކޮށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް ކަމެއް.
އެހެންވީމާ، މިހާވަރަށް އޮޅުވާލެވިގެންދިޔައިމަ މި އެއްޗެހި ރަނގަޅެއް ނޫން. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ޔާމީން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ތިބި ޒުވާނުން މީގައި މަގުގެއްލިގެން ، މަގު އޮޅިގެން،
ގޯޅިއަޅައިގެންދިޔައިމަ އެ މީހުން މުޖުތަމަޢުގެ ތެރެއަށް ނެރެއުމަށް ޓަކައި ވެފައިވާ ވަޢުދެއްގެ ތެރެއިން، މެނިފެސްޓޯގެ
ތެރެއިން އަދި ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން ބޮޑެތި ޚަރަދުތަކެއް ކޮށްގެން ވެސް އެ މީހުން މުޖުތަމަޢަށް ނެރުމުގެ ސިޔާސަތު
ގެންގުޅޭތީވެ، އެ ސިޔާސަތާ ދެކޮޅުހެދުމުގެ ނިޔަތް އޮވެގެން އިނދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން މި ތަނުގައި ކިތަންމެ ވާހަކައެއް
ދެއްކި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް ޙަޤީޤަތަކީ މަޢާފަކީ ލިބެންޖެހޭ އެއްޗެއް. މަޢާފުކުރެވެން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑާއި ރައީސާ
ދޭތެރޭގައި ކަމެއް ދިމާވެދާނެ. މަޢާފަކީ އޮންނަންޖެހޭ އެއްޗެއް. އެއީ ކަމެއްގެ ތެރެއިން ރުޅި އައިސްގެން ކުރާ
ކަންތައްތަކާއި ހަމަހިމޭންކަމުގައި އުފަލާއި އަރާމު ހޯދުމުގެ ތެރޭގައި ވެސް ބައެއް ފަހަރު ހަމަ ގިނަ ކުށްތަކެއް
ކުރެވިގެން އެބަ ދޭ. އެހެންވީމާ، މިކަން ދުނިޔޭގައި ލައްވާފައިމެ، މިކަން ނުކުރާށޭ އެ އަންގަވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން
އިމްތިހާނެއްގެ ތެރޭގައި ތިބޭތީވެ. އެ އިމްތިހާނަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަތުގައި އަބަދުވެސް އެ ޓެސްޓްޕޭޕަރު އޮންނަ
އެއްޗެއް. މި ސަބަބަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެންމެގައި ވިދާޅުވި ނަސޭހަތުގެ
ބަސްކޮޅާއެކީގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި މަޖިލީހުގެ ތެރެއިން ޤާނޫނުތަކެއް ފާސްވަމުންދާއިރުގައި އިސްލާމީ
53

ޝަރީޢަތުގައި ވާ އެއްޗެއް ވަރަށް ރަނގަޅަށް ބަލަން އެބަ ޖެހެއޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރުދަންނަވަން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތަށް ތިހާ ލޯބިކުރައްވާތީވެ. ކީރިތި ޤުރުއާނާއި ރަސޫލާ ޞައްލަاله ޢަލައިހި
ވަސައްލަމަ ގެ ސުންނަތުގައި ވާ ގޮތަށް ކަންތައްތައް އޭގެ މާނަ ނޯޅޭ ގޮތަށް ވާހަކަތައް ބިނާކުރުމަށް ނަސޭހަތްތެރިވީތީ
ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް އުފާކުރަން. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ބިލުގެ ސަބަބުން، މި އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ޒުވާނުންތަކަކަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މަގުފަހިވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަމޭ. ވައްސަލާމް
ޢަލައިކުމް ވަރަޙްމަތުاله ވަބަރަތަކާތުހޫ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މައްޗަންގޮޅީ ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދު اله
ސިނާނަށް.
މައްޗަންގޮޅީ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ސިނާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ހުށަހެޅިގެންދިޔަ ބިލާ މެދު ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ މިއީ ވަރަށް
ރަނގަޅު ނިޔަތެއްގައި ވަރަށް ރަނގަޅަށް ވިސްނައި އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މިހާރު މިތިބަ ޒުވާން ކުދިންނަށް
ދެވަނަ ފުރުޞަތެއްގެ ގޮތުގައި ލިބިދިނުމަށް ޓަކައި ހުށަހެޅިގެންދިޔަ ބިލެކޭ. އަޅުގަ ނޑު މިއަށް ވިސްނާއިރު މި
ފެންނަނީ، އަޅުގަ ނޑަކީ ވެސް އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާގެ ތެރޭގައި ހަމަ ކޮންމެ ހަފްތާއެއްގެ ތެރޭގައިހެން ބައެއް
މެންބަރުންނާ ބައްދަލުވެ، އެންމެ ގިނައިން، އެންމެ ގިނައިން ދެކެވޭ އެއް ވާހަކަ އަކީ މި ކުދީންނަށް ފުރުޞަތުތަކެއް
ލިބުން. އަދި އެ މީހުންނަށް މުޖުތަމަޢަށް ނުކުތުމަށް ޓަކައި ފުރުޞަތުތަކެއް ހޯދައިދިނުން. މިއީ ވަރަށް ގިނަ
ބެލެނިވެރިންގެ އާދޭހެއް. އަދި ވަރަށް ގިނަ ބެލެނިވެރިން މިކަންކަމަށް އެދެމުންދޭ. އެ ތަފާތު އެތަކެއް ފަހަރު މަތިން
އަޅުގަ ނޑު ހުންނާނީ އެކި ބޭބޭފުޅުންނާ މިކަމާ ގުޅިގެން ބައްދަލުކޮށްފަ. ކޮބައިތޯ ދެވޭނެ ލުއިތަކަކީ؟ ކޮން ގޮތެއްތޯ
ހެދޭނީ؟ ކޮން ގޮތަކަށްތޯ އެ ކުދީންނަށް އަލުން މުޖުތަމަޢު ގެ ތެރެއަށް ނުކުންނަން ފުރުޞަތު އޮތީ؟ މި އުސޫލުން
ބަލާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ހެދިފައި ހުރި ޤާނޫނުތަކުގެ ތެރޭގައި މި މައްސަލައި ގައި އަޅުގަ ނޑު އެތައް ފަހަރެއްގެ މަތިން
ހުންނާނެ މިއަދުގެ ހޯމް މިނިސްޓަރާ ބައްދަލުކޮށްފައި އެކިފަހަރު މަތިން ވާހަކަދައްކާފަ. އެހެންނަމަވެސް ޤާނޫނު ހެދިފައި
ހުރި ގޮތުން އަދި ޤާނޫނު އޮތް ގޮތުން ވަރަށް އުދަނގޫ މަރުޙަލާއެއްގައި މި އޮންނަނީ ކަޑައްތުކުރަންޖެހިފަ. އެހެންވީމާ،
އެ ފުރުޞަތު އެގޮތަށް ދިނުނަކީ ދަތިއުދަނގޫ ކަމެއް މިއަދު. ހުށަހެޅިގެން މި ދިޔަ ބިލުން އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ދެންނެވިހެން ހުރި ކަންތައްތަކަށް އިޞްލާޙުތަކެއް އަދި ފަސޭހަތަކެއް ވެގެންދާނެ ކަމަށް. މީގެ
ނިޔަތް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެބަ އޮތް ފެންނަން. މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހަޅުއްވާފައި އެބަ އޮތް
54

ނިޔަތް. މީގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ މިއީ ކޮންމެހެން މި ރާއްޖޭގައި ތިބި ޑްރަގުގެ ވިޔަފާރިތައް ކުރާ އަދި
ޑްރަގުގެ ޑީލަރުންގެ މުޖުތަމަޢު ތެރެއަށް ނެރެން ނޫންކަން. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނައިލާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
މުޖުތަމަޢުތެރޭން މިއަދު އެބަ ފެނޭ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ. ކޮންމެ ގޭބީސީއަކަށް ވަނަސް މިކަމުގެ
ސިކާރައަކަށް ވެފައި ހުރި ކޮންމެވެސް ފަރާތެއް އެބަ ހުރި. އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ކޮންމެ ދިމާލަކަށް ބެލިކަމުގައި
ވިޔަސް މި އޮތީ މި ގޮތަށް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިއަދުގެ އާބާދީ އަކީ ވަރަށް ޒުވާން އާބާދީއެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން 31%
ނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެން 31% އާބާދީ އަކީ ޒުވާނުން. މިހެން އޮތްއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން މި އެންމެން ޖަލުގެ
ހަރުގެއެއްގެ ތެރޭގައި ބައިތިއްބައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ޤައުމު ކުރިއަށް ގެންދެވޭކަށް ނެތް. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން އެންމެ ގިނައިން ދެކެވުނު އެއް ވާހަކަ އަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢަދުލުއިންޞާފުގެ
ތެރެއިން ކަންކަން ހިނގަމުންދިޔައީ އެންމެ ރަނގަޅަކަށް ނޫނޭ. އެތައް ބަޔަކަށް އަނިޔާއެއް، އެތައް ގޮތްގޮތަކަށް އެބަ
ހުއްޓޭ ބޭއިންސާފުން އަނިޔާލިބިފަ. މިއަދު މި ހުށަހެޅިގެންދިޔަ އިޞްލާޙާ އެއްކޮށް މި ފާސްވެގެން ހިނގައްޖެ ނަމަ،
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެ ފުރުޞަ ތު އަލުން ލިބިގެން މި ދިޔައީ. އެ ބޭއިންސާފުން އަނިޔާލިބިފައި ތިބި މީހުންނަށް އަދި
ފަ ނޑިޔާރުގެތަކުން ނުރަނގަޅުން ނަމަވެސް އެ ބޭފުޅުން އެ ދަޢުވާކުރައްވާ ގޮތަށް، އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން އެ ވިދާޅުވާ
ގޮތަށް ނުރަނގަޅުން އަދަބުތަކެއް ދީފައި ހުރިކަމުގައި ވިޔަސް އަލުން އެކަން މުރާޖަޢާކޮށް އެ މީހުން މުޖުތަމަޢަށް
ނެރުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިގެން މި ބިލުގެ ސަބަބުން އެބަ ދޭ. އެހެންވީމާ، މިއަދު ހުށަހެޅިގެން މި ދިޔަ ބިލާ އަދި މީގައި
ފާސްވެގެންހިނގައްޖެ ނަމަ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ އެ ފަރާތްތަކަށް އަލުން މުޖުތަމަޢަށް ނުކުމެ، އަޅުގަ ނޑުމެންނާ
އެއްކޮށް މަސައްކަތްކޮށް، އިތުރު ފުރުޞަތެއް ލިބިގެންދިޔައިއްޔޭ. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން އެ ވާހަކަދައްކާ ކަހަލަ ވިސްނުމެއްގެ ތެރޭގައި އެގޮތަށް ހިނގާ ކަމެއް ނޫނޭ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަން ނަވާނީ މިއަށް ހަމަ ހުރިހާ ފަރާތްތަކުން ވެސް އެއްބާރުލުންދީގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނާ
އެކީގައި މިކަން ފާސްކޮށްދިނުމަށް، މި ބިލު ފާސްކޮށްދިނުމަށް މަސައްކަތްކޮށްދެއްވުން. އަދި އެއްވެސް ނިޔަތެއްގައި މިއީ
މިދަންނަވާހެން ބޮޑެތި ކުށްވެރިންތަކެއް ދޫކޮށް، އެ މީހުން މުޖުތަމަޢުގެ ތެރެއަށް ނެރެ، މިތަނުގައި ފަސާދައުފައްދައި،
އިތުރު މައްސަލަތަކެއް ގޯސްކުރަން ކުރާ ކަމެއް ނޫން. މީގެ ނިޔަތް މި އޮތީ ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގެން. ކޮން
ސަބަބަކާ ހެދިކަން، ކީއްވެގެންކަން މިކަން މި އޮތީ ވެފަ. އެހެންވީމާ، މި ހުރިހާ ކަމެއް މިހެން ފެންނަންހުރިއިރު
އަޅުގަ ނޑުމެން މިދަންނަވާހެން ތަފާތު އެކި ކަހަލަ ހުވަފެންތައް ރައްޔިތުންނަށް ދައްކައި އަދި މީގެ ޙަޤީޤަތް އޮޅޭ ގޮތަށް
އެ ވާހަކަތައް ދެއްކުމަކީ މިއަދު ހިތާމަހުރި ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން މީޑިޔާއިންނާއި ހުރިހާ އެއްޗަކުން، ހުރިހާ
ޛަރީޢާއަކުން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަނީ ދައްކަމުން، އަދި ބަލަމުން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަނީ ކިހިނެއްތޯ، ކޮން ގޮތަކަށްތޯ
މުޖުތަމަޢުގައި ކަންކަން ވަމުން މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން އޮތީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ޒުވާނުންނާ މެދު
ވިސްނައި، ޒުވާނުންގެ ކަންކަމާ މެދު އިސްކަންދެނީ ކޮން ބައެއްކަން މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒުވާނުންނަށް
55

އެނގިގެންދެއޭ. އެ ފަރާތްތަކެއް އެބަ އެނގެއޭ ކޮން ބައެއްކަން އެ މީހުންގެ އިހުސާސްތައް ދަންނަނީ. އެހެންވީމާ، އޭގެ
ހެއްކެއް އެއީ މިއަދު ޕީ.ޕީ.އެމަށް ނިސްބަތްވާ ބޭފުޅަކު މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވައި މީގެ ސަބަބުން ދެ ވަނަ ފުރުޞަތުތަކެއް
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް، ޒުވާނުންނަށް ހޯދައިދިނުމަށް މަސައްކަތްކުރުމަކީ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް
ޢުޘްމާނަށް.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތި ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުވެރިވަން. އަދި ހަމަ މި
ބިލުގައި ބަހުސްކުރަމުންދާހިނދު އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ އެއް ކަމަކީ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކުދިން އަނބުރާ
މުޖުތަމަޢަށް ގެނެސްފައި، ނޫނީ ގެނައުމުގެ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވެމުން މި ދަނީ. ގެނެސްފައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން
އެބަ ޖެހޭ އިތުރު ފުރުޞަތުތަކެއް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރަން. މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ
އަޅުގަ ނޑުމެން މިއިން ކުއްޖެއްގެ ކުށުގެ ރެކޯޑެއް އޮވެގެން ވަޒީފާނުލިބިފައި ތިބި ކިތައް ޒުވާނުން މި ރާއްޖޭގައި މިއަދު
ވެސް އެބަ ތިބިތޯ. މި ކަންތައްތައް ޙައްލުކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ވެސް އެބަ ޖެހޭ ހޯދަން. އެ ކުދިންނަށް ވަޒީފާ ލިބޭނެ
ގޮތްތަކެއް، މާޙައުލެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާއިމުކޮށްދޭން އެބަ ޖެހޭ. މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ 31 ޑިސެމްބަރ
2111 ގައި މި ޤާނޫނު ވުޖޫދަށް އައުމަށްފަހުގައި ދެ ވަނަ ފުރުޞަތަށް އެދުނު ކުދިން، 332 ކުދިން ދެ ވަނަ
ފުރުޞަތަށް އެދިފައި އެބަ އޮތް. އަދި މިއަދު އެ އަދަދަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް 611 އިން 111 އަށް އަދަދު
އިތުރުވެގެން މި ދަނީ. އެ ކުދިންނަށް ފުރުޞަތުތަކެއް ހޯދާފައި އެ ކުދިން އަނބުރާ މުޖުތަމަޢަށް ގެނެސްފައި، އެ
ކުދިންނަށް ވަޒީފާލިބޭނެ ގޮތްތަކާއި ވަޒީފާގައި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވޭނެ ގޮތްތަކާއި އެ ކުދިން މޮނިޓަރކުރެވޭނެ
ގޮތްތަކެއް ވެސް ސަރުކާރުން ވެސް އަދި އަޅުގަ ނޑުމެން ހުރިހާ އެންމެން ވެސް ގުޅިގެން އެބަ ޖެހޭ މަސައްކަތްތަކެއް
ކުރަން. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން؛ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާ ހިތެއް ނެތް އިދިކޮޅު ބައެކޭ، އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ވަރަށް
އެއްކޮށް ޙަޤީޤަތުގައި މަސައްކަތްތައް ކުރެވެނީ. އެހެންނަމަވެސް، ޚިޔާލު ތަފާތުވި ކަމުގައި ވިޔަސް، އަޅުގަ ނޑުމެން
ޒުވާނުންނަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ ތަރައްޤީ އަށް ޓަކައި މި ކުރާ މަސައްކަތްތަކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން
ކުރަންޖެހެނީ އެންމެން ގުޅިގެން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާ އަށް ވިސްނާލިކަމުގައި ވިޔަސް މިއަދު އެތައް ޒުވާނުން އެބަ
ތިބި ޙަޤީޤަތުގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލަތައް ދިމާވެފަ. މި ކުދިން މަސްތުވާތަކެތި މައްސަލައެއް މި ދިމާވަނީ،
ޝިކާރައަކަށް މި ވަނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ސުވާލެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގައި ވެސް
56

އަދި އެހެން ދާއިރާތަކުގެ ޒުވާނުންނަށް ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި ޒުވާނުންނާ ގުޅުންހުރި ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކަށް ފުރުޞަތު
ވަނީ ނުލިބިފަ. މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ މިއަދު ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ދާއިރާގެ ގެމަނަފުއްޓަށް ވިސްނާލި
ކަމުގައި ވިޔަސް، ކަ ނޑުހުޅުދޫ އަށް ވިސްނާލި ކަމުގައި ވިޔަސް، ދެއްވަދޫ އަށް ވިސްނާލި ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި
ކޮނޑޭ އަށް ވިސްނާލި ކަމުގައި ވިޔަސް އެތައް ޒުވާނުން އެބަ ތިބި ވަރަށް ގިނަ ފުރުޞަތުތަކަށް ބޭނުންވެފަ. ވަޒީފާ
ބޭނުންވާ ވަރަށް ގިނަ ފުރުޞަތުތަކަށް އެބަ ތިބި. މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަ ނޑުމެން ދާއިރާގައި
ޒުވާނުން މިއަދު ވަޒީފާނެތިގެން މި އުޅެނީ ކީއްވެގެންތޯ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލަން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ދާއިރާގައި އެންމެ މުހިއްމު އެއް މަޝްރޫޢަކީ، ނޫނީ ގދ، ގއ. އަށް މިއަދު އެންމެ މުހިންމު މަޝްރޫޢަކީ، ގއ،
ގދ ގައި ހެދޭ އެއަރޕޯޓް. މާވަރުލުގެ އެއަރޕޯޓް. އެއަރޕޯޓް ނުހެދި މިއަދު ތިންހަތަރު އަހަރުވެގެން މި ދަނީ. މި
އެއަރޕޯޓާ އެއްކޮށް އެބަ ހުއްޓޭ ރަށްތައް ދީފައި ޙަޤީޤަތުގައި ރިސޯޓުތަކެއްގެ ގޮތުގައި ތަރައްޤީކުރުމަށް. ރިސޯޓެއް
ވެސް ތަރައްޤީކުރެވުނީކީ ނޫން. އެއަރޕޯޓް ވެސް ހެދުނީކީ ނޫން. އަހަރަކު އެތައް ޒުވާނުންނެއް، 2111 ،1311
ކުދިން އޯލެވެލް ހަދާފައި އެބަ ނުކުމޭ ހަމައެކަނި ގެމަނަފުށީ ދާއިރާ އަށް ވިސްނާލި ކަމުގައި ވިޔަސް. މި ދާއިރާގެ
ޒުވާނުންނަށް ވަޒީފާ ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައެއް ނޫންތޯ އެއަރޕޯޓެއް ހަދަން ހަވާލުކޮށްފައި މި އޮތީ. ހަމައެކަނި އެއަރޕޯޓާ
ގުޅުން ހުރި ސިޓީ ހޮޓާތަކާއި ރިސޯޓުތައް ހަދަން ހަވާލުކޮށްފައި އެ އޮތީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާ
ތަރައްޤީކުރެވޭނީ މި ދާއިރާތަކުގައި އެއަރޕޯޓް ކަންތައްތަކުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްގެން.
އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ ބަޔަކަށް ހަވާލުކުރި ކަމުގައި އަދި ކޮންމެ ބަޔަކު ހެދިކަމުގައި ވިޔަސް، ކޮންމެ ޕާޓީއަކުން މިކަން
ކުރިކަމުގައި ވިޔަސް މާވަރުލުގެ އެއަރޕޯޓަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޒުވާނުންނާ ވަރަށް ބޮޑު ގުޅުންހުރި ތަނެއް. އެއަރޕޯޓް
ހަދައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ ތަރައްޤީއަށާއި ދާއިރާ އަށް ލިބޭ މަންފާ އަށް އެންމެ މުހިއްމު އެއް ކަމަކީ މި
އެއަރޕޯޓް. އެއަރޕޯޓާ ގުޅުންހުރި އަދި ސިޓީ ހޮޓާތަކާއި ރިސޯޓުތައް ތަރައްޤީކުރުން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111 މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ، މާފްކުރައްވާތި! މަޢާފްދިނުމާއި އަދަބު
ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަހުސްކުރަމުން މި ގެންދަނީ. މެންބަރުން ޤާނޫނީ؛ ބަހުސްކުރަމުންގެންދާ
މައުޟޫޢުން ބޭރަށް ވަޑައިގަންނަވާ ވަރަކަށް މަޖިލިސްތެރޭގައި އެކި ކަންކަން ދިމާވަމުންދާކަން ފާހަގަކުރެވޭ. އަޅުގަ ނޑު
އިލްތިމާސްކޮށް ދަންނަވަން، ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލަ އަށް ވާހަކަފުޅުދެއްކެ ވުމަށް.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
57

ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ ޒުވާނުން މި މަސްތުވާތަކެއްޗާ ދިމާއަށް ވެސް، ކުށާ ދިމާލަށް މި
ދާންޖެހޭ ސަބަބަކީ އެ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ ވަޒީފާ ފުރުޞަތުތައް ނެތީމައޭ. އެ ވަޒީފާތައް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައޭ
ދާއިރާގެ އެކި ރަށްތައް ރިސޯޓުތަކުގެ ގޮތުގައި ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރުން ދީފައި މި އޮތީ. އެއަރޕޯޓް
ތަރައްޤީކުރުމަށް ދީފައި މި އޮތީ. އެއަރޕޯޓް ތަރައްޤީ ކުރެވިގެން ވަޒީފާތައް އުފެދިގެން ނޫނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކުށުގެ
މާޙައުލާ އެ ކުދިން ދުރެއް ނުކުރެވޭނޭ. އެ ކުދިންނަށް އެބަ ތިއްބޭ މިއަދު ވެސް؛ ކަ ނޑުހުޅުދޫ އަށް ބެލިކަމުގައި
ވިޔަސް، ގެމަނަފުއްޓަށް ބެލިކަމުގައި ވިޔަސް، ކޮނޑޭ އަށް ބެލިކަމުގައި ވިޔަސް، ދެއްވަދޫ އަށް ބެލިކަމުގައި ވިޔަސް
އެތައް ޒުވާނުން އެ ތިބީ ވަޒީފާ އަށް ބޭނުންވެގެންނޭ. ވަޒީފާ ނެތި މިހެން އުޅެން ފަށައިފި ކަމަށް ވަންޏާ އެކި
ކުށްތަކަށް އަރައިގަންނަ ގޮތް އެބަ ދިމާވެއޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކަންތައްތައް އިންތިޒާމުކުރެވިފައި އޮންނަ ގޮތުން ޕޮލިސް
ސްޓޭޝަންތަކެއް ހުރިހާ ރަށެއްގައި ޤާއިމުކުރެވިފައެ އް ނެތް. އަދި އެކިއެކި ޓްރޭނިން ޕްރޮގްރާމުތައް ޤާއިމްކުރެވިފައެއް
ނެތް. އެހެންވީމާ، އެ ކުދިންނަށް އެ ފުރުޞަތުތައް ޤާއިމްކޮށްދީގެންނޭ ވަޒީފާތަކާއި އާމްދަނީ ލިބޭނެ ގޮތްތަކާއި އެ
ކުދިންގެ ޖީބަށް ތަނަވަސްކަން ލިބޭނެ ގޮތްތައް ހަދައިދީގެން ނޫނީ ކުށްތަކުން އެ ކުދިން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ސަލާމަތްނުކުރެވޭނޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އު އްމީދުކުރަނީ މި ބިލު ފާސްވެގެންދާހިނދު އެ ކުދިންނަށް އިތުރު
ފުރުޞަތުތަކެއްގެ ދަށުން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ގެންނަ ކުދިންނަށް ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި މުޖުތަމަޢުގައި ބޭނުންތެރި ކުދި
ބައެއް ކަމުގައި ވެގެންދާނެ ކަމަށް. އަދި އެ ކުދިން މުޖުތަމަޢަށް ބޭނުންތެރި ކުދިބަޔަކު ކަމުގައި މުޖުތަމަޢުގެ އެންމެން
ވެސް ޤަބޫލުކުރާނެ ކަމަށް. ވަޒީފާދޭ ފަރާތްތަކުން ވެސް، ވަޒީފާ ހޯދައިދޭ ފަރާތްތަކުން ވެސް މި ކުދިންނަކީ
މުޖުތަމަޢަށް ބޭނުންތެރި ބައެއް ކަމާއި މި ކުދިންނަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީ އަށް ޓަކައި އިޤްތިޞާދީ މުހިއްމު ރޯލެއް
އަދާކުރަންޖެހޭ ބައެއްކަން އެންމެން ޤަބޫލުކޮށްގެން އެ ކުދިންނަށް ފުރުޞަތުދިނުން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކެންދޫ ދާއިރާގެ ޢި އްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ ޙުސައިން. ދެ ވަނަ ފުރުޞަތު.
ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެ ވަނަ ފުރުޞަތު ދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި. މި ބިލު މިހާރު ބަހުސްކުރަމުންދާ
ބިލާ ގުޅޭ ގޮތުން މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރާ ދެންމެ
އަޅުގަ ނޑު މަޖިލީހުގެ ހަވާސާގައި ވާހަކަދައްކާލުމަށްފަހު ޙަޤީޤަތުގައި ދެ ވަނަ ފުރުޞަތަކަށް އެދެން މި ޖެހުނީ. މި ބިލު
ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތަށް އިތުރު އިޞްލާޙެއް ގެންނަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭތީ އެކަން ހަމަ ޢިއްޒަތްތެރި
58

މަޖިލީހުގެ ސަމާލުކަމަށް ގެނައުމަށް ޓަކައި. އެއީ، މަޢާފްނުލިބޭ ކުށުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ
މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤާނޫނު؛ އެއީ 2111 ގައި ފާސްކުރެވިފައި މި ވާ ޤާނޫނާއި މަސްތުވާއެއްޗެއް ރާއްޖެ އަށް
އެތެރެކުރުމާއި ބޭރުކުރުން ހިމަނަން އެބަ ޖެހޭ. އަދި އޭގެއިތުރަށް މަސްތުވާއެއްޗެއް އުފެއްދުން. މި ދެ ކުށް އެބަ ޖެހޭ
ހިމަނަން، އެއީ މަޢާފްނުދެވޭ ކުށްތަކުގެ ގޮތުގައި. ހަމައެއާއެއްކޮށް މިހާރު އިޞްލާޙު ހުށަހެޅިފައި މި ވާ ގޮތަށް
މަސްތުވާއެއްޗެއް ޓްރެފިކުކުރުމަކީ މަޢާފްނުލިބޭ ކުށެއްގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކުރެވުމާ ގުޅިގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ
އެއްޗަކީ ކުރީގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކޮށްފައިވާ ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް މަޢާފްދިނުމަށް ނުވަތަ އަބަދު
ލުއިކޮށްދިނުމަށް އެދި ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެ. އެހެންނަމަވެސް މިގޮތުން ހުށަހެޅޭއިރުގައި ވަކި ވަރަކަށް ވުރެ
ބޮޑެތި ވިޔަފާރިކޮށްފައިވާ ފަރާތްތައް، ވަކި ގުރާމަކަށް ވުރެ ގިނަ އަދަދެއްގެ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކޮށްފައިވާ
ފަރާތްތަކަށް އެ ފުރުޞަތު ލިބިގެންނުދާނެ ފަދަ ގޮތަކަށް މި ބިލު ކޮމިޓީގެ މަރުޙަލާގައި އިޞްލާޙުވެގެންދިއުމަކީ އެއީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަން. މިހެން ދަންނަވަން މި ޖެހުނީ މިހާރު
މި ބިލު ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތަށް މަޖިލީހުން ފާސްވެއްޖެ ކަމުގައި ވާނަމަ، މީގެ ކުރިން މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރީގައި
ހައްޔަރުވެފައިވާ ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ވެސް އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމަށް އެދުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެ. އެހެންވީމާ،
ސަރުކާރު، އެއް ސަރުކާރަކުން އަނެއް ސަރުކާރަކުން ބަދަލުވެގެންދާއިރު އަބަދު ވެސް ފުރުޞަތު އޮންނާނެ ހަމަ ކިތަންމެ
ބޮޑު އަދަދެއްގެ މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކޮށްގެން ނުވަތަ އުފައްދައިގެން ވެސް ނުވަތަ ވިޔަފާރީގެ ކުށުގައި ޖަލުގައި
ހައްޔަރުވެފަ އި ތިބި ފަރާތްތައް ދޫވުމުގެ ފުރުޞަތު. އެ ފުރުޞަތު ހަނިކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްތަކެއް
އެބަ ކުރަންޖެހޭ. އެއީ ބިލު ހުށަހެޅުއްވި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ބިލު ހުށަހަޅުއްވާފަ އި މި އޮތީ ރަނގަޅު ނިޔަތެއްގައި
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް މިހާރު އެބަ ޤަބޫލުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، އެ މެންބަރު އެ ބޭނުންވާ މަޤްޞަދު ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ، ކުރީގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ވިޔަފާރީގެ ކުށުގައި 1 ގްރާމު ނުވަތަ 1.3 ގްރާމު ނުވަތަ
މިފަދަ ކުދިކުދި މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލަތަކުގައި ޖަލަށްލެވި، ޙުކުމްކުރެވިފައިވާ ފަރާތްތަކަށް، ޒުވާނުންނަށް ވަކި
ފުރުޞަތެއް، ދެވަނަ ފުރުޞަތެއް ދިނުން ކަމުގައި ވާތީ އެ ފުރުޞަތުގެ ތެރެއިން މަސްތުވާތަކެތީގެ ބޮޑެތި އަދަދުތައް
ވިޔަފާރިކޮށްގެން ޖަލަށް ލެވިފައިވާ ފަރާތްތައް ދޫވެގެންދިއުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ކަމެއް ނޫން ކަމަށް ވާތީ އެ
ވާހަކަ ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހާމަކޮށްލުމުގެ ގޮތުން ދެވަނަ ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންކޮށްލީ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދާ އެއްގޮތަށް ބަހުސްކުރަމުންދާ މައްސަލަތަކުގައި ކޮމިޓީ
މަރުޙަލާގައި ވެސް ވަޑައިގެން އިޞްލާޙު ހުށަހެޅޭ ގޮތް އޮވޭ. އަދި ބިލު ހުށަހަޅައި، އިޞްލާޙު ހުށަހަޅުއްވާ ފަރާތާ
59

ވާހަކަފުޅުދައްކަވައިގެން އިޞްލާޙުގެނެވޭ ގޮތަށް އޮވޭ. ރަނގަޅު މާޙައުލެއްގައި އެކަން ކުރެވިއްޖެ އްޔާ ހުރިހާ ފަރާތަކުން
ބޭނުންވާ ގޮތަށް މަޖިލީހުގެ ކަންކަން ބަރާބަރަށް ކުރިއަށް ދާނެ ވާހަކަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ދަންނަވަން.
އިޞްލާޙުގެ މަރުޙަލާގައި ވެސް ؛ އާދެ، އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮމިޓީގެ މަރުޙަލާ ނިންމައި ދެން އޮންނަ މަރުޙަލާގައި
ވެސް އިޞްލާޙު ހުށަހަޅުއްވައި އަދި އެ އިޞްލާޙު މަޖިލީހުގެ ފްލޯ އަށް ހުށަހަޅުއްވައި އެ ކަމަށް ބަހުސްކުރުމުގެ
ފުރުޞަތު ވެސް ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެ. އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. އަޅުގަ ނޑު މި ހާރު ފުރުޞަތު މި
އަރުވަނީ ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު މުބީނަށް.
ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު މުބީން ވާހަކަދެއްކެވުން
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111، މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ޠާރިޤް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން. އަޅުގަ ނޑު ވެސް މީގެ ކުރިން ވާހަކަފުޅުދެއްކެވި
މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން ކޮމިޓީގެ މަރުޙަލާގައި މިއަށް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ބައެއް ބަދަލުތައް ގެންނަންޖެހޭ
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން. އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވެސް އެބަ ޤަބޫލުކުރަން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އިންސާނުންނަށް ކުށްކުރެވޭނީ. ކުރެވޭ ކުށަށް މަޢާފްދިނުމަކީ އެއީ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެ ން ޤަބޫލުކުރާ އުސޫލުގައި
އޮންނަންޖެހޭ ކަމެއް އެއީ. އިސްލާމީ ރިވެތި އުސޫލުގަ އި ވެސް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ ކުށްކުރެވޭ އިންސާނުންނަށް
މަޢާފްދީ އެ ބަޔަކު އަނބުރާ މުޖުތަމަޢަށް ގެނެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ހެދުމަކީ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެހެން ވެސް
ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އަޅުގަ ނޑުގެ ދާއިރާ އަށް ނިސްބަތްވާ ތިން ރަށުގައި ވެސް އެބަ
ތިއްބެވި މި ދެންނެވި ޒާތުގެ ކުށްތަކުގައި ހައްޔަރުވެފައި ތިބި ކުދިން ވެސް އެބަ ތިބި. އެކަމަކު އެ ކުދިންނަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން އެކަންކަން ބަލައި ސާފުކުރާއިރުގައި ޖަލުގަ އި ހަމަޖެހިފައި އޮންނަ އުސޫލުތަކުގެ ތެރޭގައި ރަނގަޅަށް
އުޅުން ބަހައްޓައިގެން އުޅެމުންއަންނަ ކުދިން. އެހެންވެއްޖެކަމުގައި ވާނަމަ އެ ކުދިންނަށް ލުޔެއް ދިނުމަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ކޮންމެހެނެއް ވެސް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން މިއުޅެނީ ޒުވާނުންތަކެއް ހައްޔަރުކޮށްގެން
ނުވަތަ މި މުޖުތަމަޢުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ބަޔަކު ހައްޔަރުކޮށްގެން އެ ބަޔަކަށް އަދަބުދިނުމުގެ ނިޔަތުގައި ކަންކަން
ކުރާކަށެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންވެގެން މި އުޅެނީ މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންނަށް އަމާން ވެއްޓެއް
ޢާއިމުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި. އެކަމަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތް އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު ކުރަމުން މި ދަނީ. ކުރާއިރު
އަޅުގަ ނޑުމެން އަބަދުވެސް ބަލަން މި ޖެހެނީ ރައްޔިތުންނަށް ފާގަތި ދިރިއުޅުމެއް ހޯދައި ދިނުމަށް ޓަކައި. މިސާލަކަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ބަލައިލަމާހިނގާ ޢާއިލާއެއްގައި ހުންނަ އެންމެ ކުއްޖެއް ގެންގޮސް ކުރެވޭ ކުޑަކުޑަ ކުށެއްގައި އެބަ ހުރި
ހައްޔަރުކޮށްފަ. އެތައް ދުވަހަކަށް ޙުކުމްކޮށްފައި އެބަ ހުރި. ބައެއް ފަހަރު ކަންކަން ދިމާވާ ގޮތުން އިންސާފުންނާއި
ނާއިންސާފުން ވެސް އެބަ ހުރި ދެވޭ ހެކިބަސްތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ޙުކުމްކުރެވިފައި އެބަ ހުރި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
60

އެފަދަ ހާލަތްތަކުގަ އި ވެސް މި ތިބެނީ މި ދަންނަވާ އުސޫލުން ޢާއިލާއެއް ނިކަމެތިވެގެން ދާ ހާލަތްތައް ވެސް އާދޭ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މިކަންކަމާ ދޭތެރޭ ވަރަށް ބޮޑަށް ފުންކޮށް ވިސްނަން. މި ހުށަހެޅިފައިވާ
އިޞްލާޙަކީ އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ވަރަށް ރަނގަޅު އިޞްލާޙެއް. މިހާރު ކުރީގައި މި އޮންނަ އުސޫލުން
ބަލާއިރު ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްތަކެއް ޙަޤީޤަތުގައި އެބަ ހޭދަކުރަންޖެހޭ ރަނގަޅު ގޮތުގައި އުޅެމުން އަންނަ ކުދިން ވެސް.
އެހެންވީމާ، މި އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން ވެސް ޖަލުގަ އި ތިބި ކުދިންނަށް ވެސް މިއަދު އެކިއެކި ކުށްތަކަށް އަރައިގަނެވި ،
ނުވަތަ މި ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙާ ގުޅިގެން، ހައްޔަރުވެފައި ތިބި ކުދިންނަކީ ވެސް އެ ކުދިންނަށް ލިބިފައިވާ
ފުރުޞަތުތަކުގެ ބޭނުން ރަނގަޅު ގޮތުގައި ހިފައިގެން މުޖުތަމަޢުގެ ތެރެއަށް އަންނަށް އަނެއްކާ ވެސް އިތުރު
މަސައްކަތްތަކެއް އެ ކުދިން ކުރާނެ ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، މި އިޞްލާޙު ހުށަހެޅުއްވި
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އަޅުގަ ނޑު ނިހާޔަތަށް ޝުކުރުދަންނަވަމުން މީ ވަރަށް ސްޓްރެޓެޖިކުކޮށް ވިސްނާފައި
ހުށަހަޅާފައި އޮތް ރަނގަޅު އިޞްލާޙެއް ކަމުގައި އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރާހިތްއޮތީ މިފަދަ
ކަންތައްތައް ތަކުރާރުވަމުން މި ދަނީ މި ޤައުމުގެ ޒުވާނުންނަށް ރަނގަޅު ވަޒީފާތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނުދެވިގެން.
ކިޔަވައިގެން ނުކުންނަ ޒުވާނުން، މާސްޓަރ ޑިގްރީ ހަދައިގެން އައިސް ދެ މަސްދުވަހު ވަޒީފާއެއް ނުލިބިފައި ތިބި
ރަށްޓެހިން އެބަ ތިބި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ. އެހެންވީމާ، މީ ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ މިކަހަލަ އިޞްލާޙުތައް
ގެންނައިރުގައި ސަރުކާރުން އެބަ ޖެހޭ ވިސްނާލަން މިހާރަށް ވުރެ ބޮޑަށް މުޖުތަމަޢުގެ ތެރެއަށް ދޫވެފައި ތިބި ޒުވާނުން
ކޮބައިތޯ ބަލައި، ތަޢުލީމީ ގޮތުން ކުރިއަށް ދާން ބޭނުންވާ ކުދިންނަކީ ކޮބައިތޯ ބަލައި އެ ކުދިންނަށް ފުރުޞަތުތަކެއް
ހޯދައިދިނުމަކީ މި ވަބާއިން ދިވެހި މުޖުތަމަޢު ސަލާމަތްކުރުމަށް ޓަކައި ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް ފަހަރެއްގަ އި ފާހަގަކުރައްވައިފާނެ މައުޟޫޢުން ބޭރުގެ ވާހަކަތަކެއްގެ ގޮތުގައި. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރާހިތްއޮތީ މި ދައްކަނީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ވާހަކަ. މަސްތުވާތަކެއްޗަށް ކުދިން ދަނީ ކީއްވެގެންތޯ އަޅު ގަ ނޑުމެން
ބަލަމުން މި ދަނީ. މި ދައްކަނީ އެ ކަންކަމުން މި މުޖުތަމަޢު ސަލާމަތްކުރެވޭނެ ގޮތެއްގެ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ޖެހެނީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ވަޒީފާތަކެއް އެ ކުދިންނަށް ކްރިއޭޓުކޮށްދީގެން އަދި މި ކަންކަމުން
ސަލާމަތްވެގެން އަންނަ ކުދިންނަށް މި އޮންނަނީ ކުށުގެ ރިކޯޑުތަކެއް އަނެއްކާ. އެކަމަކާ ހުރެ އަނެއްކާ އެ ކުދިންނަށް
ވަޒީފާއެއް ލިބޭ ގޮތްތަކެއް ވެ ސް ޙަޤީޤަތުގައި ނޯވޭ. އެހެންވީމާ، މި ހުރިހާ ކަންކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ
ރިޢާޔަތްކުރަން. ރިޢާޔަތްކޮށް މި ޤައުމު ސަލާމަތްކުރުމަށް ޓަކައި މި ކަންކަމަށް ރަނގަޅު ޕްލޭންތަކެއް ހަދަން އެބަ ޖެހޭ.
ސްޓްރެޓެޖިކުކޮށް ވިސްނައިގެން ކަންތައްތަކެއް ކުރެވިގެން ނޫނިއްޔާ މި ކަންކަމެއް ސަލާމަތެއް ނުކުރެވޭނެ.
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤާނޫނެއް ހަދާފައި، އިޞްލާޙެއް ކޮށްފައި ޖަލުގައި ކުދީންނަށް މަޢާފް ދީގެން ނެރެވި ވެސް ދާނެ.
އެހެންނަމަވެސް މި ދަންނަވާ އެއްޗަކީ، ވަޒީފާ ވެސް އެބަ ޖެހެއޭ އެ ކުދިންނަށް ލިބޭނެ މަގުފަހިކޮށްދޭން. ޒުވާނުން
އެތައް ބައިވަރު ކުދިންތަކެއް މަގުމަތީގައި ކުރާނެ ކަމެއް ނެތި އެ ތިބެނީ. އެ ތިބޭތިބުމުގެ ތެރޭގައި އެ ކުދިން
61

ކުރަންނުޖެހޭ ކަންތައްތައް ބައެއް ފަހަރު ކުރެވޭ ތަން މި އަންނަނީ ޙަޤީޤަތުގައި. މަތީ ތަޢުލީމަށް ދާން ބޭނުންވާ
ބައިވަރު ކުދިން އެބަ ތިބި. ރަނގަޅު ނަތީޖާތަކާ އެއްކޮށް، އެހެންނަމަވެސް ޢާއިލީ ތަނަވަސްކަން ނެތިގެން ނުކިޔެވިފައި
ތިބި ކުދިން އެބަ ތިބި މި ޤައުމުގަ އި. އެހެންވީމާ، މި ކުދިންނަށް ފުރުޞަތުތަކެއް ހޯދައިދިނުމަކީ މިއަދު ދައުލަތުގެ
މައްޗަށް ކޮށްމެހެންނަކުން ވެސް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ގޮތްތަކެއް ، އުސޫލުތަކެއް އެބަ ޖެހޭ ކަ ނޑައަޅަން.
އެކަންކަން ހޯދައިދޭން އެބަ ޖެހޭ. އެހެންވީމާ، މި ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ފުރިހަމަ އަށް
ތާއީދުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މިއަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ
އިޞްލާޙުތަކެއް އައިސް، މިއަށް ވުރެ ވެސް ފުރިހަމަ، މީގެ ކުރީގަ އި ވާހަކަފުޅުދެއްކެވި މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި
ފަދައިން، މިއަށް ވުރެ ވެސް ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި މި އިޞްލާޙުވެގެންދިއުން. ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ރަނގަޅަށް ވިސްނައި
މި ދިވެހި މުޖުތަމަޢަށް ދިމާވެފައިވާ ކަންތައްތަކުން ސަލާމަތްކުރުމަށް ޓަކައި ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް މަސައްކަތްކުރާނެ
ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ. އަދިވެސް އެއް ފަހަރު މި އިޞްލާޙު ހުށަހެޅުއްވީތީވެ، މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު ޝުކުރުދަންނަވަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމްދީދީ އަށް 2 ވަނަ ފުރުޞަތު.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ހަމަ އިތުރު ފުރުޞަތަކަށް މި އެދުނީ މިބިލުގެ މުހިއްމުކަން ހަމަ
އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ފާހަގަކުރެ ވޭތީވެ. މި ބިލަށް ބަހުސްކުރަމުންދާއިރު ހަމަ ވަރަށް މުހިއްމު ވާހަކަފުޅުތަކެއް ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ދައްކަވަނީ. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލައިގައި ޖަލުގައި ބައެއް ކުދިން
މި ހޭދަކުރަނީ ހަމަ 1 ގްރާމު، 1.3 ގްރާމު ނޫނީ 2 ގްރާމުގެ މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލައިގައި. ވަރަށް ނިކަމެތި
ޢާއިލާތަކުގެ ކިޔަވައިގެން ތިބި ރަނގަޅު ކުދިން އެ ކުދިންނަށް ނޭނގި މީގައި ޖެހިފައި އެބަ ތިބި. އެހެންނަމަވެސް
މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލައިގައި ބައެއް ފަހަރު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ ހައްޔަރުކުރެވިފައި ތބިތަން އެތައް
ކިލޯއެއްގެ މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކޮށްގެން ނޫނިއްޔާ ވިއްކައިގެން ވިޔަފާރިކޮށްގެން ހައްޔަރުކުރެވޭ މީހުން ވެސް. އެ
ބޭފުޅުން ވެސް އެ ތިއްބަވަނީ ޖަލުގައި ހަމަ އެއް ޙުކުމެއްގައި އުމުރުދުވަހަށް ޖަލަށްލެވިފަ. ހަމަ މިކުދިން ވެސް އެ
ޙުކުމުގައި މި ތިބެނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަން އެބަ ޖެހޭ މިކުދިން މިގޮތަށް މަސްތުވާތަކެތީގެ
މައްސަލައިގައި ހައްޔަރުކުރެވިފައި ތިބޭއިރު މި ކުދިންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ފަރުވާލިބޭނެ ނިޒާމެއްގެ ދަށުން މި ބިލަށް
62

އިޞްލާޙުގެނެވިގެން އަންނައިރު ވެސް އެކަމާ ދޭތެރޭ ވިސްނުން. މި ކުދިންނަށް ޖަލު ބަންދުގައި ތިބުމުގެ ބަދަލުގައި
މަސްތުވާތަކެތީގެ ކުދިކުދި މައްސަލައިގައި ޖަލަށް ލެވިފައި، ދިގު މުއްދަތަކަށް ޖަލަށް ލެވިފައި ތިބި ކުދިން މިކަމުން
ސަލާމަތްކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް މި ކުދިންނަށް ފަރުވާލިބޭނެ ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން މިކުދިން މުޖުތަމަޢަށް ނެރުން. އަދި
ހަމައެއާއެއްކޮށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން މިތާގެ ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް ފާހަގަ އެބަ ކުރޭ މީގެތެރޭގައި
ބޮޑެތި ވިޔަފާރި، މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރާ މީހުންނަށް ފުރުޞަތު ލިބޭ ގޮތަށް މިކަން އޮތުމަކީ ކޮންމެހެން
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރާ ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި މައްސަލަ އަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢުގެ ވަރަށް
އާދައިގެ ނިކަމެތި، ވަރަށް އާދައިގެ ނިކަމެތި ޢާއިލާތަކުގެ ކުދިން ވެސް އެބަ ތިއްބަވާ ހަމަ އެ ކުދިންނަށް ނޭނގި، އެ
ކުދިންނަށް ނޭނގި މަސްތުވާތަކެތީގެ ތެރެއިން އެ ކުދިން ވައްދާފައި ތިބި ކުދިން. އެއީ ވަރަށް އަޚްލާޤު ރަނގަޅު
ކުދިންތަކެއް ވެސް އެބަ އުޅޭ މީގެތެރޭގައި ހިމެނިފަ. އެހެންވީމާ، މި ބާވަތުގެ ކުދިންނަށް ފުރުޞަތެއް ހޯދައިދިނުމަށް
ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހެޅުއްވި ބިލެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ވެސް މި ބާވަތުގެ ކަންތައްތައް އިޞްލާޙުކުރުމަށް ޓަކައި ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ވެސް އެބަ ހޭދަކުރެވޭ ބޮޑު އެއްޗެއް. ޤައުމީ ސަލާމަތަށް ބޮޑު ނުރައްކަލަކަށް ވާ ކަހަލަ ކަންތައްތައް
މި ކަންތައްތަކަކީ. މިސާލަކަށް ތިބޭފުޅުން ބައްލަވާ އެމެރިކާގެ ނިއުޔޯކް ސިޓީ އަށް ބައްލަވާ. 64 ބިލިއަން ޑޮލަރު
ހަމައެކަނި ނިއުޔޯކް ސިޓީގައި އެ ބޭފުޅުން ޚަރަދު އެބަ ކުރައްވާ ފުލުހުންގެ މައްޗަށް. ދިވެހިރާއްޖޭގައި 821 މިލިއަން
ރުފިޔާ ފުލުހުންނަށް މި ހޭދަކުރެވެނީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލަ މި އޮތީ ނިސްބަތުން އެތަނަށް ވުރެ މާ
މަތީގައި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މިކަން ޙައްލުކުރައްވަންޏާ އެބަ ޖެހޭ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން
ވެސް ފުރުޞަތުތައް ހޯދައިދޭން މި ކަންކަން ޙައްލުކުރުމަށް ޓަކައި. އެ ވުޒާރާތަކަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ މި ޢިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުން ބަޖެޓް ފާސްކޮށްދެއްވާއިރު ވެސް މި ކަންކަމަށް ބެއްލެވުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށް ބަލާއިރު އެތެރޭގެ މި މައްސަލަތައް މިހާ ބޮޑުވެގެންދާއިރު އަޅުގަ ނޑުމެން މިކަމަށް
ވިސްނައި ގެން ބަޖެޓް ތައްޔާރުކޮށް، އެކަމަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ ދޫނުކޮށްފިއްޔާ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އިތުރު
މައްސަލަތައް އެބަ ދިމާވޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެންނާނެ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަވައްޓެރި އިންޑިޔާ ނޫނިއްޔާ އަވައްޓެރި
ސިންގަޕޫރު. ސިންގަޕޫރަށް ބަލާއިރު ސިންގަޕޫރުގައި ވެސް މިސާލަކަށް ގާތްގަ ނޑަކަށް 2 ބިލިއަން ޑޮލަރު އެބަ
ޚަރަދުކުރައްވާ އެ ބޭފުޅުންގެ ފުލުހުންގެ މުއައްސަސާތަކަށް. އެއީ އެތާގައި މި ބާވަތުގެ ކަންތައްތައް ހަރުދަނާކޮށް،
ވަރުގަދަކޮށް ބެލެހެއްޓުމަށް ޓަކައި. އެހެންވީމާ، ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީއާ ގުޅުން އޮންނަ ކަންތައްތައް މީ. އެތެރޭގެ
މިހިރަ މައްސަލަތައް ޙައްލުކުރުމަށް ޓަކައި ހޭދަކުރެވޭ އާމްދަނީ އަކީ އެއީ ޤައުމަށް ކުރެވޭ އިންވެސްޓަކަށް އެ ބޭފުޅުން
މި ބަލަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް މި ފަހަރު މި އޮތީ، މި
ޤާނޫނާ އެކު އަ ޅުގަ ނޑުމެން މި އޮތީ ހަމަ އެއް ދުވަހަކަށް ދިމާވެފައި މި އޮތީ އިއްތިފާޤުން ނަމަވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ
63

2113 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު. މި ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ދިފާޢީ ކަންތައްތަކަށް، އަޅުގަ ނޑުމެން ޚާއްޞަކޮށް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފުލުހުންގެ މުއައްސަސާގެ ބަޖެޓުތައް މިހާރު ސަރުކާރުން ފޮ ނުވާފައި އޮތް ގޮތަށް ހަމަ
ނިންމަވައިދިނުމަކީ ވެސް މި ކަންކަމަށް އެޅޭ ޙައްލެއްކަން އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ޙަޤީޤަތުގައި މިހާރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ހުރިހާ ރަށެއްގައި މި އޮތީ މިމައްސަލަ ވަރަށް ބޮޑުވެފަ. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ އަޅުގަ ނޑުމެން އަތުން ހޭދަކޮށްގެން
ނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢާއިލާތަކުގަ އި މިތިބަ ކުދިން މި ކަމުން ސަލާމަތްކުރުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަން.
ހޭދަތަކެއް ކުރަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ހަމަ އެދެން އަދިވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަސްތުވާތަކެތީގެ
ޖެހިފައި މިތިބަ ކުދިންނަކީ މިއީ މުޖުތަމަޢަށް ހުރި ނުރައްކަލަކަށް ބަލައިގެން މި ކުދިން ޖަލުގައި ގެންގުޅުމުގެ
ބަދަލުގައި މި ކުދިންނަށް ތަމްރީނާ އެއްޗެހި ދެވިގެން ، މި ކުދިންނަށް ފަރުވާދެވިގެން މި ކުދިން އެނބުރި މުޖުތަމަޢަށް
ނެރެ،އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ރަނގަޅު ކުދިންތަކަކަށް ވެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުރިއަށް އޮތް މުސްތަޤްބަލުގައި މި ކުދިންގެ
ފަރާތުން ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންތެރި ރަނގަޅު ޕްރޮޑަކްޓެއް އުފައްދާނެ ބަޔަކަށް ހެދުން. އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަ ނޑު މި
ފުރުޞަތު ހޯދި ސަބަބަކީ. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ޝުކުރުދަންނަވަން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއް ޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111 މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢި އްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ޠާރިޤް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއި ކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލަށް ވާހަކަދެއްކެވުމަށް
ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންނެވި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަ އި ނިމުނީ. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. މި ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން ވަރަށް ރަނގަޅު ވާހަކަފުޅުތައް ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް ދައްކަވައިފި.
އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފަހުބަސް ވިދާޅުވުމަށް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، މި ހުށަހެޅުއްވި ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރަށް. މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް.
މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! 2/2111 މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދި ނުމުގެ ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ
އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލަށް މި މަޖިލީހުގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ޚިޔާލުފާޅުކޮށްދެއްވާފައި ވާތީ އެ ހުރިހާ
މެންބަރުންނަށް ޚާއްސަ ޝުކުރެއް އަދާކުރަން. ޖުމްލަކޮށް މި ބިލަށް މި މަޖިލީހުގައި ވާހަކަދެއްކެވި ގިނަ މެންބަރުން
ވަނީ ތާއީދުކޮށްފަ. އެހެންވުމާ އެކު ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މިއީ މިހާރުން މިހާރަށް ކުރަންޖެހިފައި އޮތް ކަމެއް ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. މީގެއިތުރުން އަޅުގަ ނޑު ހަމައެކަނި މި ބިލަށް ހުށަހެޅި ގޮތަކީ މިއަށް ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ގޮތް
ކަމަށް ނުވެދާނެ. ވުމާއެކު، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ހުށަހެޅުންތައް ކޮމިޓީ ސްޓޭޖުގައި ބަދަލުގެނެސް
64

މި ބިލު މިއަށް ވުރެ ރަނގަޅަށް ފައްކާކޮށްގެން ނިމިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ. އެގޮތުން ޚާއްޞަ ކޮށް
ކެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ނުވަތަ ވާހަކަދައްކަމުން ފާޅުކުރައްވާފައިވާ
ޚިޔާލުތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. މަސްތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 113 ވަނަ މާއްދާއާ އަދި
116 ވަނަ މާއްދާ؛ މި މާއްދާތަކުގައި ހުރި މައްސަލަތަކަށް އިތުރަށް ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަމަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު
ދެކެން. މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުމަކީ ކޮބައިތޯ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ހާލަތުގައި ބަލައިލަންޖެހޭ. މި ޤާނޫނުގައި
އެހެން ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާހާ ހިނދަކު މަސްތުވާތަކެތީގެ މުޢާމަލާތްކުރާ މީހަކު އަންނަނިވި ކަންކަމުގެ ތެރެއިން
ކަމެއް ކޮށްފި ކަމަށް ސާބިތުކުރެވޭ ކަމަށް ވާނަމަ، އޭނާ އަކީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ޓްރެފިކުކުރާ މީހެކޭ. މަސްތުވާތަކެތި
ދިވެހިރާއްޖެ އަށް އެތެރެކުރުން ނުވަތަ މަސްތުވާތަކެތި ދިވެހިރާއްޖެ އިން ބޭރުކުރުން. މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުމުގައި
ދިވެހިރާއްޖެ އިން ބޭރުގައި ހަރަކާތްތެރިވާ ބަޔަކާ ގުޅުން. ދާއިމީ ސިފައެއްގައި މަސްތުވާތަކެތި ބަޔަކަށް ފޯރުކޮށްދިނުން.
އަދި ދާއިމީ ސިފައެއްގައި އޭނާ މަސްތުވާތަކެތި ބަޔަކަށް ހޯދަމުންދިޔުން. އޭނާގެ ޢާ އްމު ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތަށް ބަލާއިރު
އެ ހާލަތާ އަޅާކިޔޭ މިންވަރަށް ވުރެ ގިނަ އަދަދެއްގެ ފައި ސާ ނުވަތަ އޭނާގެ އަތުގައި ހުރުމާ އެކު އެ ލިބުނު ގޮތެއް
ބަޔާންކޮށްދޭން ނޭނގުން. ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2111 ގޭންގު ކުށްތައް މަނާކުރުމާ ބެހޭ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ
ގޭންގެ އްގައި ހަރަކާތްތެރިވުން ނުވަތަ އެފަދަ ގޭންގަކާ ގުޅުން. އޭނާ އަށް އެހީތެރިވުން. މަސްތުވާތަކެތި ވިއްކުމަށް
ޓަކައި އެކި ފެންވަރުގައި އެކި މިންވަރަށް އެކި ގޮތްގޮތަށް މަސްތުވާތަކެތި ބަންދުކޮށް، ބާޒާރަށް ނެރުމުގެ ވަސީލަތްތައް
އޭނާގެ ކޮންޓްރޯލްގެ ދަށުގައި ހުރުން. މިކަހަލަ އަދިވެސް އެތައް ޕޮއިންޓެއް ފާހަގަކޮށްފައި މި ކަންތައްތަކަކީ
މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުން ކަމުގައި މި އޮންނަނީ ބަޔާންކޮށްފަ. ދެން މަޢާފުކޮށްދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ
ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި މި ބުނަނީ، ތިރީގައި ބަޔާންވެގެން އެ ވަނީ މި ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން
މަޢާފުކޮށްދެވިގެންނުވާނެ ނުވަތަ އެ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން އަދަބު ފަސްކުރެވިގެންނުވާނެ ނުވަތަ މި ޤާނޫނުގެ އެހެން
އެއްވެސް މާއްދާއެއްގެ ދަށުން ކުށް މަޢާފުކޮށްދެވިގެންނުވާނެ ކުށްކުށޭ. އެހެންނަމަވެސް ކުށްކުށުގެ އަދަބުގެ މުއްދަތު މި
ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން ކުރުކޮށްދިނުމަށް ނުވަތަ އެ މާއްދާގެ (ރ)ގެ ދަށުން އަދަބުގެ ބާވަތް
ލުއިކޮށްދިނުމަށް ނުވަތަ މި ޤާނޫނުގެ އެހެންވެސް މާއްދާއެއްގެ ދަށުން ލުއިކޮށްދިނުން މިޤާނޫނު ހުރަހެއް ނާޅައޭ. ކުށަށް
މަޢާފުނުދެވޭނެ ކުށްތަކަކީ -1 މީހަކު މެރުމުގެ ކުށް. -2 އިސްލާމީ ޝަރީޢަތެއްގައި ޙަ އްދު ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ކުށް. -3
ޓެރަރިޒަމްގެ ކުށް. -4 ކުޑަކުއްޖަކާ ޖިންސީ ގޯނާކުރުމުގެ ކުށް. -3 މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރި، އެ ތަނަށް އަޅުގަ ނޑު
މި ބަދަލުގެންނަނީ މަސްތުވާތަކެތި ޓްރެފިކުކުރުމުގެ ކުށް. އަދި ކެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ
ހުށަހެޅުން އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ ކޮމިޓީ ސްޓޭޖުގައި ބަދަލު ކުރެވޭނެ ކަމަށް. އަދި -6 ގަދަކަމުން ބަދުއަޚްލާޤީ ޢަމަލު
ހިންގުމުގެ ކުށް. -1 އެއްޖިންސުން ގުޅުން ހިންގުމުގެ ކުށް. މި ކުށްކުށަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މިހާރުވެސް
މަޢާފުނުދެވޭނެ ކުށްކުށް. މީގެއިތުރުން ހުންނަ ކުދި ކުށްތަކުގައި އެ ކުށްވެރިޔާ އަށް އެ އަދަބެއްގެ ހަތަރު ބައިކުޅަ އެއް
65

ބައި ތަންފީޛުވުމަށްފަހު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް އިލްތިމާސް ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބޭ ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރުމަށް
އަޅުގަ ނޑު ވާނީ ހުށަހަޅާފަ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ މި ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަ ނޑުގެ ނިޔަތަކީ ވެސް ކުދި
ކުށްކުށްތަކުގައި ހައްޔަރުވެފައި ތިބޭ ނިކަމެތި ރައްޔިތުންނަށް މަޢާފުލިބިގެންދިޔުން. އަދި އެ ކުދިންނަށް މުޖުތަމަޢުގެ
ތެރޭގައި ބޭނުންތެރި ބަޔަކަށް ވެގެންދިޔުން. އެއްވެސް ހާލެއްގައި ބޮޑެތި މަސްތުވާތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރާ މީހުންނަށް އޭގެ
އެއްވެސް ފުރުޞަތެއް ދިނުމަކީ އަޅުގަ ނޑުގެ ނިޔަތެއް ނޫން. އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ ވެސް އެފަދަ ބޭފުޅުން އިތުރަށް
ހައްޔަރުގައި ބޭތިއްބުމަށް. އަދި ލޮކުކުރެވޭނެ ހުރިހާ ދިމާލަކުން ބޮޑެތި ޖަރީމާ ހިންގާ މީހުން ހައްޔަރުކޮށްފައި ބޭތިއްބޭނެ
ގޮތެއް ހެދުމަށް. އަޅުގަ ނޑު އެދެނީ އަދިވެސް އެއް ފަހަރު އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުއަދާކުރަން މި މަޖިލީހުގައި މިއަދު
ބަހުސްކުރެއްވި ހުރިހާ ބޭފުޅުން ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި ބިލަށް ތާއީދުކޮށްދެއްވީތީ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2111 މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް
ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙާ މެދުގައި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ބަހުސްކުރައްވަ އި އަދި ފަހުބަސް ވިދާޅުވެ ނިމުނީ. މި ބިލު
މަޖިލީހަށް ބަލައިގަތުމާ މެދު ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓަށް އެހުން މިއަދު އޮންނާނެ. އެއީ އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6ގެ
ދަށުން ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި މިއަދު 1331 ގައި. މި ހިސާބުން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ
މެދުކަ ނޑައިލާނަން ހުސްވަގުތުކޮޅަށް. އެ އަށްފަހު އަޅުގަ ނޑުމެން ޖަލްސާއައިގެން ކުރިޔަށް ދާނީ 1331 ގައި.
[ހުސްވަގުތުކޮޅު: 12:11 އިން 13:31 އަށް]
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. މި ދަންފަޅީގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދަން ކަމަށް. ފުރަތަމަ މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކަށް އައި
ބަދަލުތަކެއް ދަންނަވައިލާނަން. ސަލާމަތީ ޚިދުމަތްތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ މަތިވެރި ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދުގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީ އަށް ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ހަމަޖައްސަވައިދެއްވުން އެދިވަޑައިގެން ޖުމްހޫރީ ޕާޓީ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުން ސިޓީ ފޮނުއްވާފައިވޭ. އެ
ލިޔުން ލިބުމުން މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން މަޖިލީހުގައި ހިމެނޭ ސިޔާސީ
ޕާޓީތަކުގެ ޕާލިމެންޓަރީ ގްރޫޕުގެ ލީޑަރުންނަށް އެކަން ވާނީ އެސް.އެމް.އެސްއަކުން 20 އޮކްޓޯބަރު 2114 ގައި
66

އަންގާފަ. އެހެންކަމުން، ރައްޔިތުން މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން އެކަން
އެގޮތަށް އިޢުލާނުކުރަން.
1. ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 1 ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން.
-1.1 ދުވަހުގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރެއިން ވޯޓުން ނިންމާ ހިސާބަށް ގޮސްފައިވާ ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން. އާދެ، މިއަދު
އެއް ވޯޓް އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، މިހާރު ވޯޓުނެގުމަށް ޓަކައި ޖަހަންޖެހޭ ރަނގަބީލު ޖައްސަވައިދެއްވުމަށް އިދާރީ
މޭޒުގައި ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ވޯޓަށް ދަންނަވާލަން ކަމަށް. ޢިއްޒަތްތެ ރި މެންބަރުން ކާޑުކޮޅުތައް
ޗެކުކޮށްލަދެއްވުމަށް ހަނދުމަށްފުޅުކޮށްއަރުވަން. މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް
ހުށަހަޅުއްވައިފަ އިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2111، މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއި ކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ
ބިލު، މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމާ މެދު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް.
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 83
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 64
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 62
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 11
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 11
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 62
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 32
ޖުމްލަ: 62
67

ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ދަންނަވާލަނީ ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 83. ހާޒިރުވެވަޑައިގެން
ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 64. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 62. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި
މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވޯޓުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 62. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 32. ޖުމްލަ؛ 62. އެހެންކަމުން،
މަހިބަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޠާރިޤް ހުށަހަޅުއްވައިފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2111،
މަޢާފުދިނުމާއި އަދަބު ލުއިކޮށްދިނުމުގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު ވޯޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންގެ އިއްތިފާޤުން ފާސްވެއްޖެ. މި ބިލު ޤައުމީ ސަލާމަތުގެ ކޮމިޓީ އަށް ފޮނުވިއްޖެ ކަމުގައި ކަ ނޑައަޅަން.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ނިންމުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ބަޖެޓް މުޠާލިޢާކުރެއްވުމުގެ މަސައްކަތް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކުރައްވަމުން ގެންދަވާކަން އަޅުގަ ނޑަށް ވަނީ އެނގިފަ.
ބަޖެޓް ކޮމިޓީގައި ވެސް ނުރަސްމީ ބައްދަލުވުންތަކުގައި އަދި ޕާޓީތަކުގައި ވެސް މި ކަންކަމާ މެދު
މަޝްވަރާކުރައްވަމުން ގެންދަވާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ވަނީ އެނގިފަ. އަދި ކޮމިޓީތަކުގެ މަސައްކަތް ވެސް ކުރިއަށްދާކަން
އަޅުގަ ނޑަށް ވަނީ އެނގިފަ. ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް އޮންނާނީ 3 ނޮވެމްބަރ 2114 ވާ ބުދަ ދުވަހުގެ ހެނދުނު
0311ގައި.
والحمد هل ر ب العالمين. މަޖިލިސް ނިމުނީ.
____
68